

**Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta**

Analýza podmínek a předpokladů úspěšného pracovního uplatnění žáka s mentálním postižením

**Petr Petráš
a kolektiv**

Olomouc 2022

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Pedagogická
fakulta

Univerzita Palackého
v Olomouci

Autorský tým:

PaedDr. Petr Petráš

PaedDr. Petr Hanák, Ph.D.

Mgr. Silvie Pýchová

Mgr. Lenka Cole

Mgr. Jiří Kameník

Mgr. Lucie Loutocká

PaedDr. Pavlína Baslerová, Ph.D.

prof. Mgr. PaedDr. Jan Michalík, Ph.D.

Systemová podpora kariérového poradenství a tranzitních programů žáků se SVP pro ČR

CZ.02.3.62/0.0/0.0/19_077/0016805

© Petr Petráš a kolektiv

Obsah

Úvod	5
1 Současné trendy kariérového poradenství	6
1.1 Mění se role kariérových poradců	6
1.2 Faktory ovlivňující kariérové poradenství	7
1.3 Vybrané techniky kariérového poradenství	8
2 Aspekty ovlivňující aktuálně trh práce	11
2.1 OZP před vstupem na trh práce	11
2.2 OZP na chráněném trhu práce	12
2.3 OZP na otevřeném trhu práce	13
3 Rešerše informačních zdrojů vztahujících se k volbě středního vzdělávání a zaměstnání	17
3.1 Volba povolání	17
3.1.1 Informační systém Infoabsolvent	17
3.1.2 Národní soustava kvalifikací	18
3.1.3 Národní soustava povolání	20
3.1.4 Další odkazy k volbě povolání	20
3.2 Vybrané webové stránky zaměřené pro osoby se ZP	21
3.2.1 Pracovní tržiště	21
3.2.2 Asociace pracovních agentur – informace týkající se agenturního zaměstnávání	22
3.2.3 Asociace pracovní rehabilitace ČR	22
3.2.4 Práce pro ZP	23
3.2.5 OZP práce	23
3.2.6 Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením	24
3.2.7 Helpnet.cz – Informační portál pro osoby se specifickými potřebami	25
3.2.8 Informační systém pro zdravotně postižené BrailNet	26
3.2.9 Neslyším, pracuji (Tichý svět) – Portál pracovních příležitostí pro osoby se sluchovým postižením	26
3.3 Další užitečné odkazy	27
3.3.1 Rekvalifikační kurzy	27
3.3.2 Digitální učební materiály	27

4	Omezení z důvodu zdravotního postižení daná legislativními normami v oblasti mentálního postižení	29
4.1	Přehled zdrojů monitorujících omezení výkonu povolání (studia) z důvodu zdravotního znevýhodnění v oblasti mentálního postižení	29
4.1.1	Infoabsolvent	29
4.1.2	Národní soustava povolání	30
4.1.3	Narizení vlády č. 211/2010.	30
5	Statistická data týkající se vzdělávání žáků s mentálním postižením	32
5.1	Počty žáků s daným postižením (ZŠ, 2. stupeň ZŠ, SŠ)	32
5.2	Způsoby zaškolení (spec. školy, běžné školy)	33
5.3	Počty žáků podle stupňů podpory	34
6	Aktuální stav kariérového poradenství pro žáky s mentálním postižením pohledem pracovníků základních a středních škol (výsledky dotazníkového šetření)	35
7	Aktuální stav kariérového poradenství pro žáky s mentálním postižením pohledem poradenských pracovníků SPC (výsledky dotazníkového šetření)	61
8	Aktuální stav kariérového poradenství pro žáky s mentálním postižením pohledem rodičů těchto žáků (výsledky dotazníkového šetření)	70
	Závěr	83

Úvod

Analýza podmínek a předpokladů úspěšného pracovního uplatnění žáka s mentálním postižením vznikla jako jeden ze zdrojů informací potřebných pro zpracování Metodiky kariérového poradenství pro žáky s mentálním postižením. Oba dokumenty byly zpracovány v rámci projektu Systémová podpora kariérového poradenství a tranzitních programů žáků se SVP pro ČR (CZ.02.3.62/0.0/0.0/19_77/0016805).

Česká republika má dlouhodobou tradici v poskytování kariérového poradenství intaktním žákům. V posledních letech (zejména v souvislosti se změnou nároků pracovního trhu) se zásadně změnila nejen jeho cíle, ale také postupy a prostředky.

V oblasti kariérového poradenství pro žáky s postižením (v tomto případě mentálním) však kromě nedostatku odborné literatury panuje i řada stereotypů a předsudků.

Cílem analýzy je pospat aktuální situaci v této oblasti tak, aby zpracovávaná Metodika kariérového poradenství pro žáky s mentálním postižením reflektovala aktuální úroveň vědeckého poznání a realitu včetně možností praxe.

První kapitola seznamuje čtenáře s aktuálními trendy kariérového poradenství.

Ve druhé kapitole je proveden rozbor činitelů, které zásadně ovlivňují aktuální trh práce.

Třetí kapitola uvádí přehled zdrojů (převážně elektronických) zabývajících se zaměstnáváním osob se zdravotním postižením.

Data uvedená v kapitole 4 monitorují omezení výkonu povolání (studia) z důvodu zdravotního znevýhodnění v oblasti mentálního postižení.

Další kapitoly vyhodnocují dotazníková šetření, která byla v rámci projektu realizována s cílem zjistit aktuální stav kariérového poradenství žákům s mentálním postižením ze strany samotných škol a školských poradenských zařízení. Poslední dotazník sleduje názory rodičů na způsob a kvalitu kariérového poradenství poskytovaného jejich dětem s mentálním postižením.

Pavλίna Baslerová
metodik projektu

1 Současné trendy kariérového poradenství

Silvie Pýchová

Komplexita změn ve společnosti a problémů, které lidé ve svých životech řeší, vedla k významným změnám v oblasti kariérového poradenství. V posledních dekáдах se společnost zásadně globalizovala, technologicky vyvinula, kulturně diverzifikovala a čelí neustálé dynamické proměně. Zpráva Světového ekonomického fóra z roku 2016 *The Future of Jobs Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution* upozorňuje na to, že 65 % dětí vstupujících dnes na základní školy pravděpodobně skončí ve zcela odlišných typech profesí, než které známe dnes (WEF, 2017). Jejich zpráva z roku 2018 hovoří o tom, že technologický vývoj rychle posunul hranici mezi pracovními úkoly, které dělají lidé, a úkoly prováděnými stroji a algoritmy. Globální pracovní trh se tak významně transformuje. Zatímco v roce 2018 vykonávají v průměru 71 % úkolů v průmyslových odvětvích lidé a 29 % stroje, očekává se, že do roku 2022 se tento průměr posune na poměr 58 % pracovních hodin prováděných lidmi a 42 % stroji. Pandemie covid-19 ještě hlouběji narušila situaci na globálním trhu práce a zrychlila automatizaci a digitální transformaci, které radikálně mění charakter práce a pro lidi zvyšují rizika nezaměstnanosti a nejistého zaměstnání (Investing in Career Guidance, 2021).

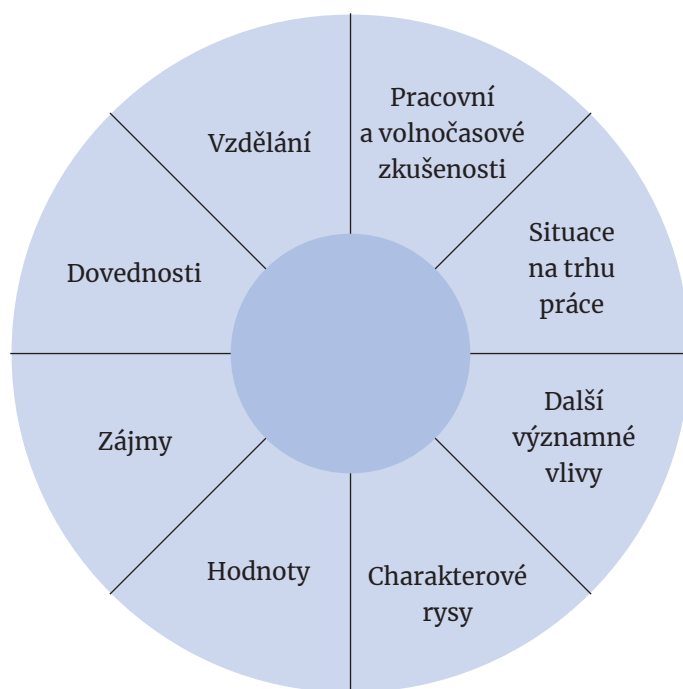
1.1 Mění se role kariérových poradců

Úkolem kariérových poradců je podporovat jednotlivce v tom, aby se v těchto náročných změnách nejen dobře orientovali, ale naučili se v nich dobře fungovat a prožívat spokojenost. Profese kariérového poradenství musí proto zkoumat, nakolik teorie a techniky vzešlé z 20. století odpovídají potřebám klientů 21. století (Savickas). Kariérové poradenství přitom čerpá ze své stoleté historie podpory profesní orientace lidí, kdy po většinu 20. století se tato profese rozvíjela zejména v tom směru, že poradci v roli expertů usilovali o to co nejlépe diagnostikovat své klienty s ohledem na vhodnost daného člověka pro určitou profesi (tzn. matching). Nicméně už v 50. letech 20. století se teoretik D. E. Super odklonil od kariérového poradenství coby přípravy na konkrétní povolání směrem k pojetí kariéry a jejímu celoživotnímu rozměru. Kombinací Superova modelu kariéry a přístupu orientovaného na klienta podle Carla Rogerse došlo k proměně této profese od zaměření na profesní orientaci směrem ke kariérovým poradcům zaměřujícím se spíše na proces a empatický přístup ke klientům (Savickas).

1.2 Faktory ovlivňující kariérové poradenství

Od té doby se ale společnost opět ještě více vyvinula a pracovní prostředí významně ovlivněné technologiemi se z přidělování konkrétních úkolů nadřízenými stalo dynamickým prostředím, které vyžaduje na výstupy orientovaný přístup, kreativitu a schopnost vykonávat více úkonů zároveň (multitasking) apod. Nemluvě o tom, že mladý člověk se dnes nerozhoduje jen o tom, jestli bude dojíždět za prací do sousedního města, ale potenciál jeho uplatnění je kdekoliv na celém světě bez ohledu na to, jakou má kvalifikaci. Dnes člověk zdaleka není statickým prvkem, ale pracující lidé musí v současném světě aktivně plánovat a řídit sebe sama (tzv. self-management) s tím cílem, aby mohli celoživotně konstruovat svou nejlepší budoucnost (Savickas, 2008). Na jednotlivce je tedy nahlíženo jako na aktivní tvůrce v konstruování vlastní kariéry (Patton, McMahon, 2006). Spíše než aby lidé čekali na to, že se objeví nějaká nabídka práce, je potřeba, aby získali co větší zodpovědnost za vlastní iniciování různých nových možností. Tato nová situace vyžaduje od kariérových poradců, aby zapojili do své práce větší míru kreativity a představitosti, aby mohli inspirovat své klienty v objevování takových nových perspektiv (Amundson, 2009). V roce 2019 šest mezinárodních organizací (Evropská unie, OECD, UNESCO, Cedefop, Mezinárodní organizace práce a Evropská nadace odborného vzdělávání) vydaly společnou brožuru o důležitosti investic do kariérového poradenství. O kariérovém poradenství se v ní hovoří v tomto významu: „Kariérové poradenství zahrnuje služby, které pomáhají lidem jakéhokoli věku řídit svou kariéru a získávat vzdělávání, školení a povolání, které je pro ně to pravé. Pomáhá lidem přemýšlet o jejich ambicích, zájmech, kvalifikaci, dovednostech a talentu – a propojuje toto pozvání s tím, kým jsou a kým se mohou stát na trhu práce. Jednotlivci, rodiny a komunity se liší v rozsahu, v jakém jsou schopné vizualizovat a plánovat svou budoucnost. Je důležitou rolí kariérového poradenství řešit takové rozdíly a nerovnosti“ (Investing in Career Guidance, 2021). Tuto definici lze porovnat s pojetím kariérového poradenství podle R. Sultany: „Kariérové poradenství podporuje jednotlivce a skupiny v dalším poznávání problematiky práce, volného času a učení a v přemýšlení o svém místě ve světě a v plánování své budoucnosti. Nejdůležitější je rozvoj individuálních a komunitních schopností analyzovat a problematizovat domněnky a mocenské vztahy, vytváření sítě a budování solidarity a nových sdílených příležitostí. Umožňuje jedincům existenci ve světě, jaký je, a představovat si ho, jaký by mohl být. Jeho podstatou je ale příležitost k smysluplnému učení, která podporuje jednotlivce a skupiny k opětovnému uvažování o práci, volném času a vzdělávání se v kontextu nových informací a zkušeností, jehož výsledkem jsou jak individuální, tak kolektivní činy“ (Sultana, 2018).

Už dávno tedy jen nejde o individuální rozvoj, ale i o rozvíjení dovedností pro společnou akci a život v komunitě. Mnozí klienti přitom považují kariérového poradce za někoho, kdo disponuje určitou „magickou silou“, která umožní díky různým testům vyřešit jejich problémy v krátkém čase s minimálními vstupy z jejich strany. V rámci poradenského procesu je proto nutné, aby poradci klienty poučili o mnoha faktorech, které hrají roli při volbě jejich kariévního směřování (Amundson, 2009). Norm E. Amundson k tomuto účelu používá tzv. kariévní kolo (The Career Decision Wheel, viz obr. 1.1).

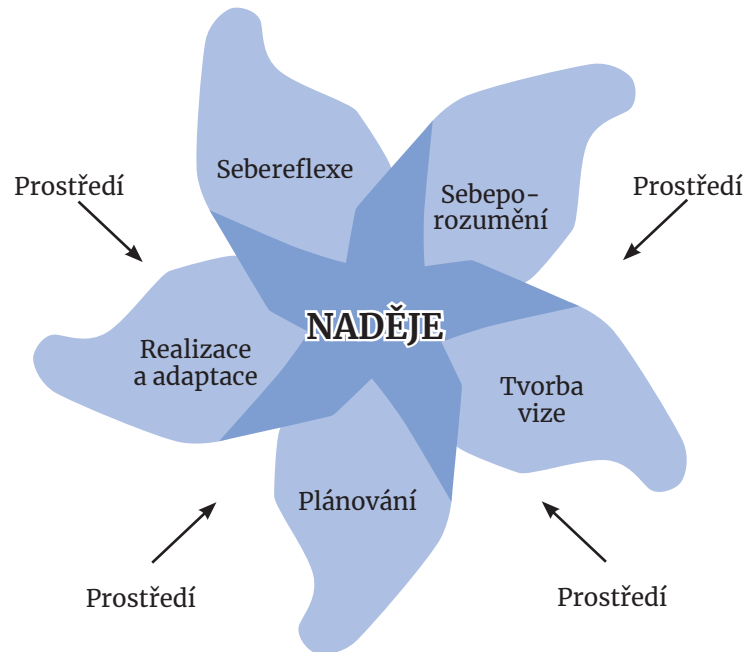
Obr. 1.1 Kariérní kolo podle N. E. Amundsona, překlád Centrum kompetencí.

Všechny oblasti zobrazené v kariérním kole je potřeba vzít v úvahu při formulování vlastních kariérních cílů a úkolem kariérového poradce je stimulovat u klienta zájem angažovat se v jejich prozkoumání. Toto se týká všech cílových skupin, včetně jednotlivců s různým typem znevýhodnění, včetně zdravotního. Zdravotní znevýhodnění spadá v kariérním kole mezi „další významné vlivy“ a při kariérním rozhodování je samozřejmě potřeba vzít potaz limity, které s sebou dané znevýhodnění nese. Cílem kariérového poradenství je, aby si o sobě klient vytvářel pozitivní, ale kritický sebeobraz.

1.3 Vybrané techniky kariérového poradenství

Kariérovým poradcům mohou při práci s klienty pomoci takové techniky, jako je využití metafor, kresby, psaného vyjádření či poezie, vyprávění příběhů, kladení otázek zaměřených na řešení, experimentování v chování atd. Otevřenost a flexibilita poradců zároveň znamená být ochotný zapojit se do pečlivého zkoumání sebe sama (Amundson, 2009). „Kariéroví poradci, kteří jsou napojeni na své příběhy ze života, jsou otevřenější tomu porozumět vlastní minulosti, hodnotám, předpoklům a přesvědčením a sociálním a politickým podmínkám, ve kterých žijí a pracují. Mohou tak lépe reagovat na potřeby různých cílových skupin klientů“ (Patton, McMahon, s. 317, překlad S. Pýchová). R. Vance Peavy popisuje ve své knize Sociodynamické poradenství, která vyšla i česky, poradenství „jako proces, který ukazuje zájem, dává naději, dodává odvahy, nabízí vyjasnění a umožňuje aktivaci“ (Peavy, 2013).

V současném složitém světě totiž lidé a zejména mladí lidé potřebují získat a udržet si naději, že se věci dějí dobře a budou i v budoucnu. V souvislosti například s tématy klimatické změny a dalšími výzvami či potenciálními hrozbami, se kterými se dnešní společnost potýká, může být pro jednotlivého člověka těžké se s tímto vším individuálně vyrovnat. Norm E. Amundson v této souvislosti mluví o „intervencích orientovaných na naději“ (Hope-centred career interventions) (obr. 1.2).

Obr. 1.2 Intervence orientované na naději podle N. E. Amundsona, zdroj: <https://www.youtube.com/watch?v=KRU2YqXEDpg>, překlad autorka

Zobrazený „větrník“ není statický, ale právě naopak je dynamický. Lze na něm ilustrovat proces, kterým si prochází klient při takto pojatém kariérovém poradenství. Nejprve si zreflektuje svou aktuální situaci, zváží, co je pro něj důležité, jakými dovednostmi disponuje a co chce do budoucna rozvíjet či změnit. Dále se zabývá porozuměním svým hodnotám, zájmům, osobním stylům apod. Na tomto základě si vytvoří představu/vizi o svých budoucích možnostech, kam se chce posunout a vytvoří si strategii, jakými kroky se k této vizi přiblíží. A nezůstává jen u naplánování, ale také jde o to naplánované kroky zrealizovat a průběžně je adaptovat na reálnou situaci (Amundson, 2017). Při formulaci cílů je potřeba klienty vést k tomu, aby používali pozitivní jazyk, aktivní slovesa, zaměřovali se na aktuální situaci, byli při plánování kroků konkrétní a neopomíjeli i detaily. Cíle by zároveň měly respektovat klientovy možnosti a měl by být schopen je mít pod svou kontrolou (Amundson, 2009).

Z výše uvedeného, ať se to týká celospolečenských změn anebo změn pojetí kariérového poradenství, je zřejmé, že je vše v pohybu, a i tak je potřeba na to nahlížet. Důležité je, aby kariéroví poradci dokázali porozumět kontextům, ze kterých za nimi klienti ať už jakéhokoliv věku, včetně dětí a mladých lidí, přicházejí, aby dokázali kreativně reagovat na jejich potřeby a stimulovat jejich přemýšlení o potenciálu a možnostech, které mohou investovat do své budoucnosti, kterou si přejí. Kariérový poradce není

v pozici někoho, kdo ví více než jeho klient, spíše je to někdo, kdo pozívá klienta na společnou cestu hledání nových perspektiv, jak je možné se dívat sama na sebe, svůj život a příležitosti, které je možné zvažovat při naplňování své vize. Na kariérové poradce to klade nároky neustálé otevřenosti, kreativity a hledání způsobů, jak se v tomto směru potřebám klientům co nejvíce přiblížit, a to i potenciálně prostřednictvím využití informačních technologií a jiných prostředků, které k tomu mohou posloužit.

Zdroje:

- Amundson, N. E. *Active Engagement: The Being and Doing of Career Counselling* (3. vydání). Richmon, Canada, Ergon Communications, 2009. ISBN 978-0-9684345-8-1.
- Amundson, N. E., Goddard, T. *Free Webinar: Hope-Centred Career Interventions with Dr Norman Amundson & Tannis Goddard* (2017). [cit. 30. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=KRU2YqXEDpg>
- Patton, W., McMahan, M. *Career Development and System Theory*. Sense Publishers, Rotterdam, 2006.
- Peavy, R. V. *Sociodynamické poradenství: konstruktivistická perspektiva*. Praha: Dům zahraniční spolupráce pro Centrum Euroguidance, 2013. ISBN 978-80-87335-55-0.
- Savickas, M. 2008. "Helping People Choose Jobs: A History of the Guidance Profession". *International Handbook of Career Guidance*: 97–113. Dostupné z: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-4020-6230-8_5.
- Sultana, R. G. *Podpora kvality kariérového poradenství na středních školách* (2018). [cit. 30. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.euroguidance.cz/publikace/sultana.pdf>
- *Investing in Career Guidance* (2021), revidovaná edice [cit. 30. 9. 2021]. Dostupné z: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-09/investing_in_career_guidance.pdf
- World Economic Forum (2016). *The Future of Jobs, Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution*. [online] Geneva: World Economic Forum [cit. 20. 3. 2017]. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf.
- World Economic Forum (2018). *The Future of Jobs Report 2018* [online] Geneva: World Economic Forum [cit. 10. 1. 2020]. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf.

2 Aspekty ovlivňující aktuálně trh práce

Lenka Cole

Zákonný rámec zaměstnávání osob se změněnou pracovní schopností (OZP – osoby se zdravotním postižením) vychází hlavně ze zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

OZP mohou být zaměstnány buď na tzv. **otevřeném trhu práce**, nebo na tzv. **chráněném trhu práce**. Na otevřeném trhu jsou zaměstnávány běžnými zaměstnavateli, pracují mezi různorodými zaměstnanci a na různorodých pozicích. Na chráněném trhu jsou zaměstnávány zaměstnavateli, u nichž mezi zaměstnanci převažují zaměstnanci s invalidními důchody (případně OZZ – osoby zdravotně znevýhodněné), tedy lidé s nějakým zdravotním postižením.

2.1 OZP před vstupem na trh práce

V praxi je běžné, že než se žáci se SVP dostanou na trh práce, **studují** na speciálních školách **několik oborů** bez konkrétního kariérového cíle a nějaké pracovní vyhlídky do budoucna.

Mezi nejvýraznější důvody takového chování patří strach rodičů, resp. pečujících osob o své děti. Pečující osoby mají emocionální a ekonomické obavy z posunu svých zdravotně znevýhodněných dětí do dospělého života, kde je běžné, že se chodí do práce, a proto využívají možnosti ponechat své opatrovance v bezpečí školského systému. Aktuálně je kvůli tomu možné setkat se i s třicetiletým studentem nějakého oboru na speciální škole.

Další volenou bezpečnou cestou před vstupem na trh práce jsou tréninkové aktivity, které jsou zpravidla poskytovány dlouhodobě. Trénink dovedností a pracovních návyků probíhá formou **sociální rehabilitace** (§ 70 zákona č. 108/2006 Sb.) a **sociálně terapeutických dílen** (§ 67).

Trénink probíhá za přítomnosti asistentů a na různých pracovištích je různě pracovaný. Za současného nastavení se v těchto zařízeních setkáváme i s tím, že OZP trénují své pracovní návyky tak, že se podílejí na výrobě zboží k prodeji či na poskytování služeb pro širokou veřejnost. Za tuto práci nepobírají mzdu a mnohdy je možné stejné aktivity trénovat řadu let. V ideálním případě by měly být trénovány dovednosti, které OZP využije v placené práci. Taková návaznost ale často neexistuje a nejen pečovatelé, ale mnohdy i samotní trénovaní zpravidla nevěří, že by placenou práci mohli zvládnout. Trénování se přitom stále pohybují v uzavřené skupině lidí se zdravotními potížemi a jejich pečovateli.

Výhodou pro pečovatele je, že na rozdíl od služeb typu stacionář zde obvykle díky podpoře státu nemusí být hrazen žádný poplatek. Důvody pro umístování mladých OZP do těchto zařízení jsou tedy vedle naděje na naučení se nových dovedností, obav a nedůvěry ve schopnosti OZP opět i ekonomické.

2.2 OZP na chráněném trhu práce

V případě, že se OZP posouvají na trh práce, dává se zpravidla – velmi často automaticky – přednost chráněnému trhu před otevřeným. Všeobecně se má za to, že OZP mají pracovat na chráněném trhu práce, kde budou mít lepší podmínky vzhledem ke svému zdravotnímu znevýhodnění. Chráněný trh práce má podobu tzv. **chráněných dílen**.

Tzv. chráněné dílny byly v r. 2012 oficiálně zrušeny a nahrazeny institutem chráněného pracovního místa (zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti). V praxi se tato legislativní změna projevuje pouze administrativně. Místo toho, aby zaměstnavatelé dostávali od úřadu práce příspěvek na vytvoření chráněné dílny, dostávají po novelizaci příspěvek na zřízení jednotlivých chráněných pracovních míst (+ jako v minulosti také příspěvek na podporu zaměstnávání OZP na tomto místě a částečnou úhradu provozních nákladů takového místa). Veřejnosti jsou tato pracoviště stále známá jako chráněné dílny.

Do chráněných dílen se tímto způsobem investují miliardy, přičemž dopad na OZP je velmi slabý a celospolečenská prospěšnost je mizivá. V praxi se z velké části těchto dílen stal pouze byznys pro jejich majitele a neplní účel, pro který původně vznikly. Firmy jsou výše zmíněnými státními dotacemi konkurenčně zvýhodněny proti běžným zaměstnavatelům, protože mají výrazně nižší náklady na pracovní sílu. Dotace měly původně kompenzovat sníženou pracovní schopnost zdravotně postiženého zaměstnance, ale v realitě k této kompenzaci nedochází. Zkušenost je taková, že zvláště v případě, že se jedná o chráněnou dílnu, nebývají podmínky pro práci individuálně nastavené. Normy, které zaměstnanci plní, bývají dokonce vyšší než v běžných podnicích. Na těchto pracovištích se setkávají téměř výhradně lidé se zdravotním postižením. Dochází tak k jejich koncentraci na jednom místě, přičemž se vůbec nehledí na to, s jakými zdravotními potížemi se člověk potýká. Důsledkem je, že zaměstnanci jsou navzájem stresováni projevy svých onemocnění (např. projevy duševních nemocí, specifické projevy mentálního postižení apod.) a často jsme svědky toho, že se OZP v takové dílně zhoršuje nejen zdravotní stav, ale negativně je ovlivněno i jejich sebevědomí. Možnost nějakého profesního posunu a dalšího rozvoje je téměř neexistující.

V praxi se lze setkat i s jakousi hybridní podobou těchto chráněných dílen. Jedná se o firmy, které mají status chráněného pracoviště, ale své služby poskytují na různých pracovištích, nikoliv na jednom izolovaném pracovišti. Jde zejména o poskytování služeb ostrahy a úklidových služeb.

Zaměstnanci vykonávají svou práci mezi zdravými lidmi, na běžných pracovištích, přičemž firma má konkurenční výhodu díky dotacím od státu a může tak své služby

nabízet za nižší cenu. Tohoto paradoxně využívají zejména státní instituce, které by v zaměstnávání OZP měly jít příkladem. Je tedy téměř nemožné, aby OZP pracovala jako uklízečka a byla přitom běžnou, kmenovou zaměstnankyní dané instituce.

Co se týče úpravy podmínek pro OZP u takových firem, lze se setkat s tím, že tyto firmy nabízejí snížené úvazky a snaží se vyjít svým zaměstnancům vstříc tak, aby i přes své handicapy dokázali práci zvládnout – je otázkou, do jaké míry je motivace takové firmy pouze ekonomická. Přímoú podporu na pracovištích tito zaměstnanci od firmy nemívají a o nějakém výraznějším přizpůsobování pracoviště z vlastní vůle zaměstnavatele nemůže být řeč.

V tematice chráněných dílen a prozatím legislativně nezakotveného sociálního podnikání obecně hraje roli jejich velmi dobrá marketingová strategie. Všude se v souvislosti se zaměstnáváním OZP hovoří pouze o nich, přičemž další možnosti, jak se OZP mohou pracovním uplatnit, se nezmiňují, protože nejsou mediálně zajímavé. Běžný člověk, který se hlouběji nezamyslí, nebo nemá svou vlastní zkušenost, se domnívá, že OZP musí pracovat pouze na chráněném trhu a že jedině tam bude dobře, protože tam to je OZP přizpůsobeno. Bohužel realita je taková, že zkušení zaměstnavatelé z chráněného trhu v této oblasti „umí chodit“ a není problém splnit formální kritéria. Sami pracovníci úřadů práce říkají, že na ně tzv. nemají páky.

2.3 OZP na otevřeném trhu práce

Mezi zmíněné „běžné“ lidi se počítají i zaměstnavatelé na **otevřeném trhu práce**. Běžný zaměstnavatel považuje OZP za jiné a méně výkonné a z této jinakosti a menší výkonnosti má obavy. Často k OZP přistupuje na základě předsudků a zažitých vzorců, které jsou podporovány mediálními kampaněmi sociálních podniků o tom, že OZP jinde než na chráněných pracovištích pracovat nemohou.

Stát se snaží motivovat běžné zaměstnavatele k zaměstnávání OZP hlavně ekonomicky, a to prostřednictvím povinnosti plnění tzv. **povinného podílu**. Tento systém, kdy má firma podle daných pravidel povinnost zaměstnávat určitý počet OZP, v praxi spíše selhává. Zaměstnavatelé si totiž volí únikovou cestu ve formě náhradního plnění podílu zaměstnávání OZP. Místo toho, aby zaměstnali někoho se zdravotním postižením, nakoupí výrobky od firmy z chráněného trhu, případně zaplatí do státní kasy stanovenou kompenzační částku.

V praxi se tedy setkáváme s tím, že povinný podíl není pro běžné zaměstnavatele motivační a více funguje povědomí dané firmy o sociální odpovědnosti.

Systémově by měla na podporu zaměstnávání OZP na otevřeném trhu práce fungovat tzv. **pracovní rehabilitace**, která však probíhá spíše omezeně.

Speciální poradenství a dotační programy pro OZP mívá **úřad práce (ÚP)**. ÚP se snaží zaměstnavatele na otevřeném trhu motivovat k zaměstnání OZP tzv. mzdovým příspěvkem. Zaměstnavatel je v tomto případě motivován ekonomicky, neboť mu ÚP refunduje část mzdy zdravotně postiženého zaměstnance. V praxi se setkáváme

s tím, že ač celý proces vyžaduje jistou administrativní zátěž, zaměstnavatelé tento typ motivace využívají. Problematické bývá to, zda si takový zaměstnavatel ponechá zdravotně postiženého zaměstnance i poté, co skončí zpravidla roční finanční podpora od ÚP.

Další formou podpory pro zapojení OZP na běžný trh práce jsou **tranzitní programy**. Jsou určeny zejména pro žáky praktických škol, kteří při přechodu do pracovního života potřebují cílenou podporu. S žáky se pracuje již při studiu a podpora pokračuje i po ukončení školní docházky. Tyto programy jsou efektivní, ale nejsou realizovány v dostatečné míře. Jedním z důvodů je výše zmíněná lobby chráněného trhu, kvůli němuž panuje všeobecné přesvědčení, že OZP na otevřený trh nepatří a měly by pracovat „mezi svými“.

Vzhledem k tomu, že pro běžné firmy je zaměstnávání OZP fakticky opravdu složitější než zaměstnávání zdravých lidí, snaží se je kraje podpořit financováním služeb tzv. **podporovaného zaměstnávání** (dále PZ). Agentury PZ jsou zpravidla službami sociální rehabilitace (jsou obvykle zařazeny do systému sociálních služeb), ale oproti většině dalších služeb sociální rehabilitace jsou časově omezené. Pro OZP i zaměstnavatele bývají neplacené a v každém kraji funguje alespoň jedna. Některé se specializují na konkrétní cílovou skupinu – např. osoby s PAS, osoby s MP apod. Podmínkou využívání služby není přiznaná invalidita, ale zdravotní potíže, které člověku ztěžují uplatnění na otevřeném trhu práce (zcela konkrétní podmínky si upravuje každá agentura sama). Do této skupiny spadají všichni žáci se SVP. Službu PZ může člověk u některých agentur využívat již od 16 let, tedy před vstupem na trh práce.

Smyslem služby je podpořit zdravotně znevýhodněné osoby tak, aby získaly a udržely si vhodné pracovní uplatnění na otevřeném trhu práce.

V rámci této podpory může u žáků se SVP docházet k přípravě na vstup na trh práce již při studiu. S žáky se pracuje na tom, aby znali sami sebe a věřili, že zvládnou mít placenou práci na běžném pracovišti. Ve spolupráci se službou PZ dochází k budování pracovních návyků a rozvoji různých dovedností pro pracovní trh (např. jak komunikovat své potřeby se zaměstnavatelem, jak se chovat na pohovoru, přemýšlení o práci v souvislostech s ostatními oblastmi života). Ke každému je přistupováno jako k individualitě s jeho specifickými potřebami. Cílem je osamostatnění se od služby tak, aby podporovaná osoba vše zvládla samostatně, případně s pomocí svého přírodního okolí.

Po ukončení studia se společným úsilím hledá vhodné pracovní uplatnění. Vždy se určuje, co podporovaná osoba zvládne sama poté, co si postup ujasnila a případně nacvičila ve spolupráci se službou PZ. Je-li třeba, služba vyjednává přizpůsobení podmínek pro danou osobu na konkrétním pracovišti. Jedná se nejen o podmínky fyzického rázu (např. bezbariérovost, vylepení obrázkových návodů a popisek), ale i o vztahové podmínky (např. porozumění kolegů danému zdravotnímu znevýhodnění a jeho konkrétním projevům u podporované osoby, způsob komunikace s danou osobou) a formální podmínky (např. možnost udělat svou práci za delší časový úsek, než je smluvně dáno; možnost brát si častější a kratší přestávky).

Často se stává, že člověk se zdravotním znevýhodněním se práci dokáže dobře naučit, ale potřebuje specifické podmínky pro zaučování (např. výrazně delší dobu na naučení se práce, výrazně delší dobu zvykání si na prostředí, specifický způsob vysvětlení pracovních postupů). Je-li třeba, služba poskytuje podporu při zaučování. Toto znamená, že pracovník/pracovnice služby je s podporovanou osobou na pracovišti přítomen/přítomna a opouští ji až poté, co všechny zúčastněné strany vyhodnotí, že práci již zvládne sama.

Podporovaná osoba ukončuje spolupráci se službou ve chvíli, kdy se cítí být zcela samostatná a je funkčně nastavena její přirozená podpora z okolí (např. kolegové, rodiče, sousedi).

OZP se na agentury PZ mohou obracet kdykoliv během svého pracovního života. Na agenturu PZ se OZP může obracet během svého života i opakovaně. Stává se, že z různých důvodů dojde ke ztrátě pracovního uplatnění, které bylo získáno ve spolupráci se službou PZ (např. změnou zdravotního stavu, životních podmínek, vinou zaměstnavatele, neprodloužená smlouva na dobu určitou). Pokud má člověk opět potíže získat nové pracovní uplatnění, je vyhodnoceno, zda bude opětovné využití služby efektivní, a pokud ano, dochází opět k na míru šité spolupráci.

V praxi se stává i to, že se OZP potřebuje doučit nový set dovedností, aby si práci dokázal udržet. Dále se stává to, že se OZP začne potýkat se vztahovým problémem na pracovišti. I v těchto případech se může opět na službu obrátit a stát se jejím uživatelem na omezenou dobu nutnou pro vyřešení dané situace.

Pro upřesnění je třeba uvést, že i ve službě PZ dochází k tréninkovým aktivitám. Trénink ale vždy probíhá s jasným kariérovým záměrem, na základě systematického vyhodnocování klientových potřeb. Probíhá před získáním pracovního uplatnění a podle charakteru nacvičované dovednosti může k tréninku docházet v rámci konzultací (např. trénink včasného příchodu; komunikace se zaměstnavatelem; nácvik PC dovedností), nebo formou zkoušek dovedností přímo na pracovištích, kde je šance získat placenou práci. Samotný trénink je dále prováděn i při zaučování. OZP tento trénink podstupuje přímo na svém pracovišti, kde má uzavřen pracovněprávní vztah a za svou práci pobírá mzdu.

Agentury PZ, které pomáhají OZP najít a udržet si práci na otevřeném trhu, se potýkají s mnoha různými překážkami, z nichž některé jsou jen druhou stranou výše popsaného. Jedná se zejména o to, že obecně je vnímání OZP nastaveno tak, že patří na chráněný trh. Je obtížné najít zaměstnavatele na otevřeném trhu práce, který je ochoten přizpůsobit podmínky pro OZP a umí (a nebojí se) s OZP jednat.

Chráněný trh je na veřejnosti silně propagován, kdežto o podporovaném zaměstnávání se téměř neví. Příklady dobré praxe jsou mediálně nezajímavé a navíc agenturám PZ v posledních letech chybí zastřešující orgán, který by systematicky hájil jejich zájmy.

V praxi se agentury PZ u zaměstnavatelů setkávají s nedostatkem potřebných zkrácených úvazků, neochotou uvažovat o přizpůsobování pracovišť, malým výběrem vhodných pozic i strachem z jinakosti OZP.

K celkové obtížné situaci svým postojem přispívají i osoby pečující o OZP (rodiny, veřejní opatrovníci, sociální pracovníci apod.), a dokonce i samotné OZP. Dochází k tomu, že OZP jsou pečujícími osobami vnímány jako „chudáci“, které je potřeba hlavně chránit (takto k OZP přistupují i někteří pracovníci sociálních služeb). OZP samotné často nevědí, co umí a co potřebují, neumí si to posoudit a už vůbec ne mluvit o tom s okolím. Tento přístup přispívá k závislosti OZP nejen na druhých, ale i na sociálním systému.

Sociální systém je nastaven nemotivačně. OZP a jejich rodiny se často obávají, že dalším rozvojem OZP a případně získáním pracovního uplatnění na otevřeném trhu práce se ukáže, že OZP je schopnější, než byla v době přiznání různých sociálních dávek, a dávky jí budou sníženy či zcela odebrány. Místo toho, aby se uvažovalo o tom, že OZP bude přispívat do rozpočtu svou mzdou a celkově se více osamostatní, jde se cestou využívání podpůrných veřejných zdrojů.

Pokud by fungoval původní záměr, díky němuž vznikl chráněný trh práce a další služby sociální rehabilitace, fungovalo by to následovně: OZP by se v tréninkové sociální službě či chráněné dílně mohla naučit nové dovednosti. Mohla by zjistit, co ji baví. Když by jí to šlo, mohla by sama či s pomocí služeb podporovaného zaměstnávání získat placenou práci na otevřeném trhu práce, tedy na běžném pracovišti, mezi běžnými zaměstnanci.

Školy by rozvíjely dovednosti potřebné pro zařazení se do pracovního procesu na běžných pracovištích. Lidé by běžně pracovali podle svých možností bez ohledu na zdravotní potíže a využívali by toho, v čem jsou dobří. Veřejné instituce a běžní zaměstnavatelé by považovali za normální zaměstnávat lidi se zdravotními potížemi.

3 Rešerše informačních zdrojů vztahujících se k volbě středního vzdělávání a zaměstnání

Jiří Kameník, Pavlína Baslerová

Cílem této kapitoly je nabídnout čtenáři souhrn informačních zdrojů, které se vztahují k tematice volby povolání a zaměstnání se zřetelem ke skupině osob se speciálními vzdělávacími potřebami.

Hlavní kritérium volby informačních zdrojů je založeno na seznamu doporučených odkazů Úřadu práce ČR. Uvedené zdroje byly rozšířeny o další relevantní záznamy a stručně popsány. Každý z odkazů obsahuje krátkou charakteristiku a hypertextový odkaz k snazší orientaci.

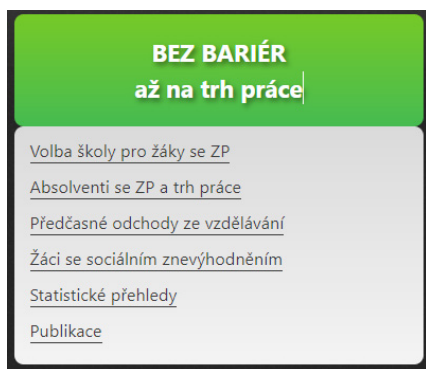
Celá kapitola je členěna na tři hlavní oblasti, v níž jsou zastoupeny dílčí portály či webové stránky.

3.1 Volba povolání

První kapitolu tvoří odkazy, jež nabízejí informace o oborech vzdělávání, profesním uplatnění či kvalifikacích v rámci pracovního trhu. Tyto stránky v určité míře reflektují potřeby osob se speciálními vzdělávacími potřebami, nicméně nejsou pro tuto skupinu primárně určeny. V závěru této kapitoly jsou uvedeny odkazy, jež mohou dílčím způsobem pomoci uchazeči identifikovat jeho silné stránky v kontextu volby dalšího profesního směřování.

3.1.1 Informační systém Infoabsolvent

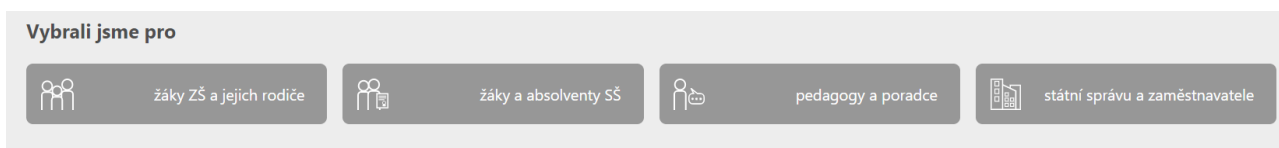
V rozhraní této stránky vás přivítá systém ISA+, který vám nabízí pomoc při hledání vzdělávací a profesní dráhy. Najdete zde všechny školy a obory vzdělání, informace k přechodu na trh práce i do dalšího vzdělávání. Při výběru povolání vám pomůže i Profitest nebo videoukázky technických profesí (ISA+, 2021).

Obr. 3.1 Bez bariér až na trh práce

Obr. 3.2 Filtr jednotlivých kategorií pro žáky se ZP

Obr. 3.3 Informace Infoabsolvent pro vybrané skupiny

- **SVP:** Velkým přínosem je ISA+ pro žáky se zdravotním postižením i pro žáky se studijními problémy.
- **Odkaz:** <https://www.infoabsolvent.cz/>
- **Informační systém infoabsolvent:** Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://www.infoabsolvent.cz/>

3.1.2 Národní soustava kvalifikací

Národní soustava kvalifikací je webovou stránkou, která zveřejňuje informace o profesních kvalifikacích v rámci pracovního trhu v ČR. Informují o všech novinkách a událostech v oblasti ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání v ČR* (NPI, 2021).

* Národní soustava kvalifikací spadá pod webovou stránku Národní pedagogický institut České republiky. Rozvoj a implementaci Národní soustavy kvalifikací zajišťuje do roku 2015 stejnojmenný projekt MŠMT financovaný Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR. Řešitelem projektu je Národní ústav pro vzdělávání (NPI, 2021).

Obor kvalifikace V databázi se nachází **1443** kvalifikací

Doprava a spoje	65	Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie	43
Ekologie a ochrana životního prostředí	16	Potravinářství a potravinářská chemie	96
Ekonomie	11	Právo, právní a veřejnosprávní činnost	17
Ekonomika a administrativa	8	Publicistika, knihovnictví a informatika	24
Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	79	Speciální a interdisciplinární obory	10
Gastronomie, hotelnictví a turismus	38	Stavebnictví, geodézie a kartografie	170
Hornictví a hornická geologie, hutnictví a slévárnictví	91	Strojírenství a strojírenská výroba	134
Informatické obory	10	Technická chemie a chemie silikátů	107
Kožečedná a obuvnická výroba a zpracování plastů	53	Tělesná kultura, tělovýchova a sport	26
Obchod	55	Textilní výroba a oděvnictví	54
Obory z oblasti historie	1	Umění a užité umění	55
Osobní a provozní služby	55	Veterinářství a veterinární prevence	1
Pedagogika, učitelství a sociální péče	16	Zemědělství a lesnictví	136
		Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů	72

Obr. 3.4 Obor kvalifikace

Vybrané obory kvalifikace + seznam oborů kvalifikace

Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů

Jen platné
 Jen s termíny zkoušek

Kvalifikační úroveň 1-8

Vašemu výběru odpovídá **72** profesních kvalifikací

Název profesní kvalifikace	Kód	Platnost	Úroveň
Dekorátér	33-013-H	Platný	3
Dělník čistění a kontroly dílců, balení výrobků	33-021-E	Platný	2
Dělník pro přípravu nábytkových povrchů	33-029-E	Platný	2
Dělník v čalounické výrobě	33-066-E	Platný	2
Dělník výroby bednění	33-026-E	Platný	2
Dělník výroby dřevěných obalů, palet a dílců	33-033-E	Platný	2
Dělník/dělnice pro recyklaci textilních a měkkých pěnových materiálů	33-074-E	Platný	2
Dělník/dělnice výroby drobných dřevěných výrobků	33-034-E	Platný	2
Dělník/dělnice výroby dřevařských polotovarů	33-025-E	Platný	2
Dílenský montážník nábytku	33-020-H	Platný	3
Interiérový poradce/interiérová poradkyně	33-051-M	Platný	4
Košikář a pletař/košíkářka a pletařka	33-052-H	Platný	3
Ladič klávesových hudebních nástrojů	33-064-H	Platný	3

Obr. 3.5 Vybrané obory kvalifikace

- **SVP:** Databáze není primárně určena pro osoby se SVP. Nicméně nabídka informací je zcela relevantní pro osoby s nižší potřebou podpory.
- **Odkaz:** <https://www.narodnikvalifikace.cz/>
- **Národní pedagogický institut České republiky: Národní soustava kvalifikací [online].** [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://www.narodnikvalifikace.cz/>

3.1.3 Národní soustava povolání

Je otevřená, veřejně dostupná databáze povolání vyskytujících se na českém trhu práce, spravovaná a garantovaná MPSV ČR. Národní soustava povolání vzniká od roku 2007. Tvorba a aktualizace dat Národní soustavy povolání je zajišťována (od roku 2007) prostřednictvím zástupců zaměstnavatelů a odborníků z trhu práce.

Národní soustava povolání
2 231 popsaných povolání a jejich specializací
Pro názvy povolání a specializací je uváděn mužský tvar podstatného jména, jedná se vždy o variantu pro obě pohlaví, přechýlené tvary nejsou používány.
Zobrazit katalog povolání

Využití pro studenty Využití pro zájemce o zaměstnání Využití pro zaměstnavatele a personalisty

Centrální databáze kompetencí
26917 popsaných kompetencí
Zobrazit katalog kompetencí

Odborné znalosti a dovednosti Obecné dovednosti Měkké kompetence Digitální kompetence

Obr. 3.6 Národní soustava povolání

- **SVP:** Databáze není primárně určena pro osoby se SVP. Nicméně nabídka informací je zcela relevantní pro osoby s nižší potřebou podpory.
- **Odkaz:** <http://www.nsp.cz/>
- *Národní soustava povolání* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://www.nsp.cz/>

3.1.4 Další odkazy k volbě povolání

V této podkapitole naleznete inspirační zdroje, jež vám poskytnou prostor k objevení osobnostních charakteristik a pomohou definovat silné stránky budoucího žáka či uchazeče o zaměstnání.

- Budoucnost profesí: <http://www.budoucnostprofesi.cz>
- Pracovní a profesní počítačová diagnostika: <http://www.comdi.cz>
- <https://www.comdi.cz/page/testy-zdarma>
- Volba oboru studia, Volba správné kariéry: <https://www.salmondo.cz>
- Emiero test osobnosti: <http://www.emiero.cz>
- Osobnostní dotazník: <http://test-mbti.hys.cz>
- Test osobnosti: <http://testosobnosti.zarohem.cz>
- Emoční test barev: <http://www.psychologie-prerov.cz/test-barev/>
- MBTI test osobnosti: <http://spt.skeletus.com>

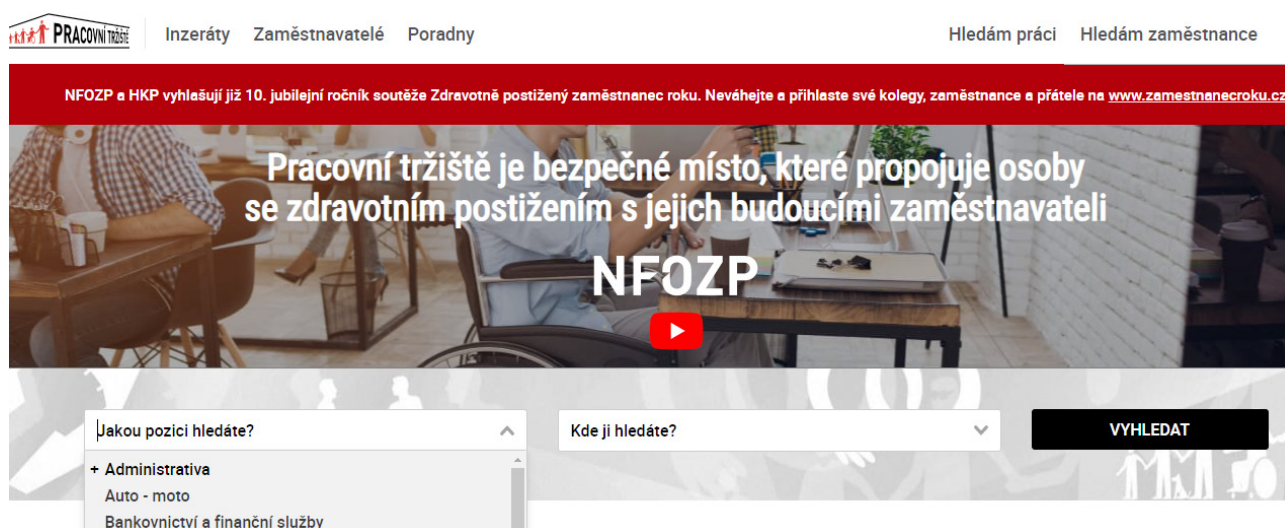
- Výsledky MBTI testu a příklady osobnostních typů <https://managementmania.com/cs/mbti-myers-briggs-type-indicator>
- Test profesního zaměření osobnosti: <https://www.arealme.com/16types/cs>
- Test osobnosti a volba povolání: <http://www.zkouskaosobnosti.cz>
- Web pro aktivní lidi: <http://www.neflakamse.cz>
- Vše pro rozvoj Vaší kariéry na jednom místě: <https://www.job-hub.cz>

3.2 Vybrané webové stránky zaměřené pro osoby se ZP

Druhá kapitola oproti kapitole první již primárně operuje s informačními zdroji určenými pro skupinu osob se speciálními vzdělávacími potřebami. Obsahuje jak portály zaštiťující komplexní informace pro rozličnou skupinu osob s postižením, tak i specializované portály pro konkrétní klientelu.

3.2.1 Pracovní tržiště

Od roku 2007 se aktivně zabývají pomocí a podporou vyhledávání pracovních míst pro osoby se zdravotním postižením (OZP), a to jak na běžném, tak i chráněném pracovním trhu. Tento portál je jediným svého druhu, který se snaží představit pracovní komunitu osob se zdravotním postižením v České republice a kde bude na první pohled pro obě strany (zaměstnanec × zaměstnavatel) jasné, že se zde setkávají v rámci získání pracovní pozice (Pracovní tržiště, 2021).

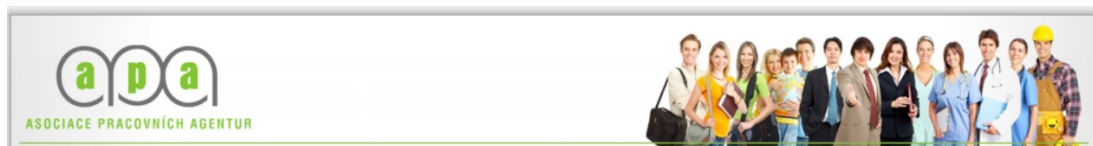

Obr. 3.7 Pracovní tržiště

- Odkaz: <https://www.pracovnitrziste.cz/>
- Pracovní tržiště [online]. [cit. 2021-12-15]. Dostupné z: <https://www.pracovnitrziste.cz/>

3.2.2 Asociace pracovních agentur – informace týkající se agenturního zaměstnávání

Asociace pracovních agentur (APA), založená roku 2001, je neziskovou nepolitickou profesní organizací sdružující agentury práce, převážně poskytovatele dočasné pracovní výpomoci (temporary help). Podmínkou členství v APA je povolení GR ŮP ČR ke zprostředkování zaměstnání, přistoupení k Etickému kodexu APA a dodržování Stanov APA (APA, 2021).

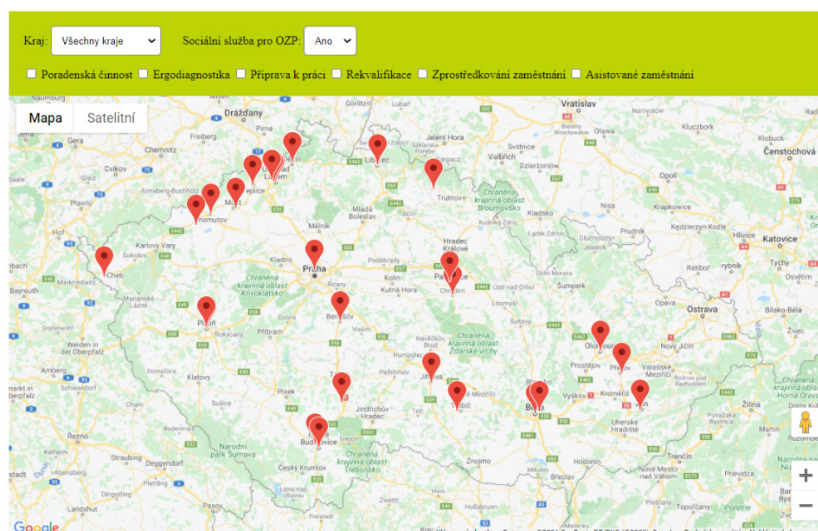

Obr. 3.8 Asociace pracovních agentur

- Odkaz: <http://www.apa.cz>
- APA: Asociace pracovních agentur [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://www.apa.cz/>

3.2.3 Asociace pracovní rehabilitace ČR

Asociace pracovní rehabilitace ČR, z. s., je nestátní nezisková organizace (zapsaný spolek), jejímž hlavním cílem je sdružování členů – poskytovatelů služeb pracovní rehabilitace. Posláním Asociace je napomáhat rozvoji služeb pracovní rehabilitace, vytvářet podmínky pro zvyšování kvality služeb procesu pracovní rehabilitace, zejména v oblasti jejich standardizace, informovanosti, vzdělávání a veřejné politiky, a dbát na profesionalitu svých členů a jimi poskytovaných služeb (Asociace pracovní rehabilitace, 2021).

Obr. 3.9 Nabídka služeb v kontextu ČR

- **Odkaz:** <http://www.aprcr.cz/>
- *Asociace pracovní rehabilitace ČR: Společnými silami od nemoci k moci* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://www.aprcr.cz/>

3.2.4 Práce pro ZP

Portál je zaměřen na potřeby osob se zdravotním postižením, zejména na zprostředkování pomoci v uplatnění na trhu práce. Obsahuje informační část, kde je možné se dozvědět vše kolem legislativy, dále pak tržiště pracovních nabídek a poptávek, kontaktů na podporovaná zaměstnání a chráněné dílny a v neposlední řadě i oblast vzdělávání (Práce pro ZP, 2021)*.

Obr. 3.10 Osoby se ZP

- **Odkaz:** <http://praceprozp.cz/>
- *Práce pro ZP: Moderní portál pro osoby se zdravotním postižením* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://praceprozp.cz/>

3.2.5 OZP práce

Portál nabízí pracovní pozice od ověřených zaměstnavatelů nabízejících práci pro OZP. Navíc je možné založit si profil, zveřejnit svůj životopis nebo nastavit si automatické upozornění o nabídkách práce (OZP, 2021).

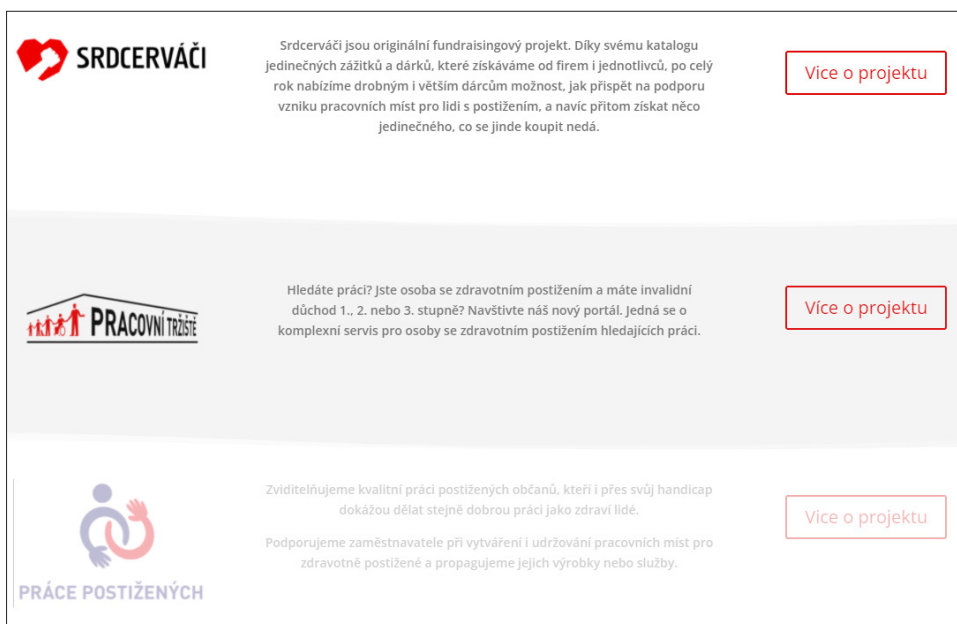
Obr. 3.11 Práce OZP

* Program běží pod záštitou Evropského sociálního fondu – Operační program Zaměstnanost.

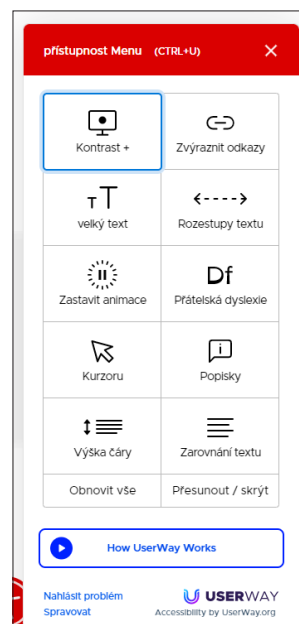
- **Odkaz:** <https://ozpprace.cz/>
- **OZP práce:** *Vyjděte vstříc svému vysněnému zaměstnání!* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://ozpprace.cz/>

3.2.6 Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením (NFOZP), který byl založen v roce 2007, vidí svůj význam především v odborných konzultacích, podpoře jednotlivců z řad osob se zdravotním postižením, firem, které postižené osoby zaměstnávají či chtějí zaměstnávat, a to napříč celou Českou republikou. Druhou rovinou je oblast legislativních změn, které mají dopad na trh práce a osoby se zdravotním postižením. Naším cílem je vytvořit tým vzdělaných zaměstnanců nejlépe z řad lidí žijících se zdravotním postižením a vytvořit prostředí pro získání práce a určité poradenství, jak se k práci dostat nebo jak najít vhodného zaměstnance se zdravotním postižením (NFOZP, 2021).

Obr. 3.12 Příklad podporovaných projektů

Obr. 3.13 Přístupnost webové stránky nejen pro osoby se ZP

- **Odkaz:** <https://nfozp.cz/>
- **NFOZP:** *Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://nfozp.cz/>

3.2.7 Helpnet.cz – Informační portál pro osoby se specifickými potřebami

Informační portál Helpnet.cz pro osoby se specifickými potřebami usnadňuje orientaci v problematice zdravotního postižení. Anotace s odkazy na tuzemské internetové zdroje jsou roztrženy podle základních skupin postižení – zrakové postižení, sluchové postižení, mentální postižení, tělesné postižení, vnitřní nemoci, duševní zdraví. Tyto hlavní cílové skupiny doplňují rodiče dětí se zdravotním postižením a senioři (Helpnet, 2021).

The image shows a screenshot of the Helpnet.cz website. On the left is a vertical navigation menu with a dark header 'Vyberte si téma >'. Below the header are four sections: 'Základní skupiny' (Basic groups) listing various types of disabilities; 'Průřezová témata' (Cross-cutting topics) listing various service areas; 'Projekty' (Projects) listing specific programs; and 'INSPO' (Information for parents of children with disabilities). On the right is a detailed list of 'Průřezová témata' (Cross-cutting topics) with a tree structure of sub-topics, including documents, legislation, social services, employment, barriers, and education.

Vyberte si téma >

Základní skupiny

- Zrakové postižení
- Tělesné postižení
- Mentální postižení
- Vnitřní nemoci
- Kombinovaná postižení
- Duševní nemoci
- Senioři
- Sluchové postižení
- Rodiče dětí se ZP

Průřezová témata

- Dokumenty
- Legislativa
- Sociální služby
- Pomůcky
- Zaměstnávání
- Fundraising
- Bariéry
- Poradenství
- Vzdělávání

Projekty

- INSPO
- Výuka znakového jazyka

Průřezová témata

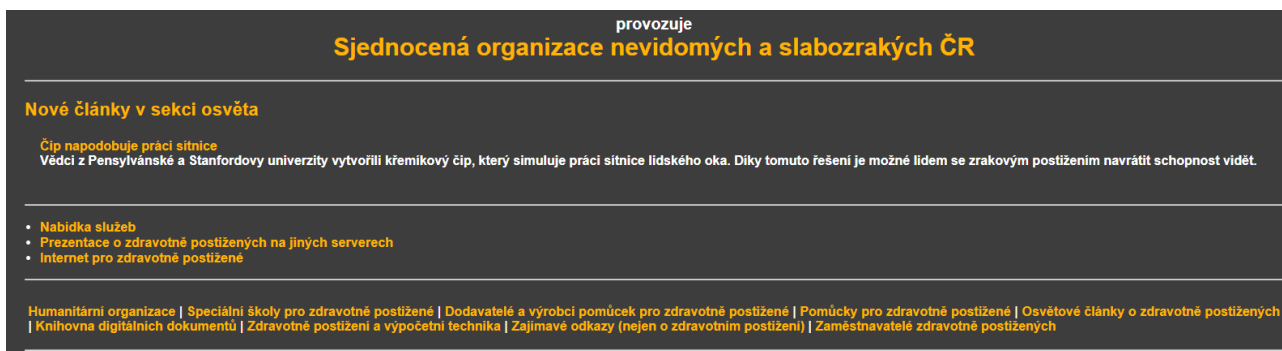
- ▼ Dokumenty
 - [Deklarace práv](#)
 - [Mezinárodní dokumenty](#)
 - [Dokumenty vlády ČR](#)
 - [Dokumenty organizací zdravotně postižených](#)
- [Legislativa](#)
- ▼ Sociální služby
 - [Legislativa](#)
 - [Dokumenty k sociálním službám](#)
 - [Specializované informační zdroje](#)
 - [Důležité odkazy](#)
 - [Krajské úřady - odbory sociálních věcí](#)
 - [Krajské databáze poskytovatelů sociálních služeb](#)
 - ▼ Komunitní plánování
 - [Základní informace](#)
 - [Organizace zabývající se komunitním plánováním](#)
- ▼ Pomůcky
 - [Jak získat pomůcky](#)
 - [On-line katalogy a prodejny](#)
 - [Půjčovny pomůcek](#)
- ▼ Zaměstnávání
 - [Legislativa o zaměstnávání osob se zdravotním postižením](#)
 - [Náhradní plnění, chráněné dílny](#)
 - [Podporované zaměstnávání](#)
 - [Nabídky práce pro osoby se zdravotním postižením](#)
- [Fundraising](#)
- ▼ Bariéry
 - [Bezbariérová místa v ČR](#)
 - [Doprava bez bariér](#)
 - [Bezbariérová architektura](#)
 - [Turistické trasy pro imobilní](#)
 - [Bezbariérové počítače](#)
 - [Přístupný web](#)
 - [Projekty na odstraňování bariér](#)
- ▼ Poradenství
 - [Sociálně právní problematika](#)
 - [Zdravotní postižení všeobecně](#)
 - [Zrakové postižení](#)
 - [Sluchové postižení](#)
 - [Tělesné postižení](#)
 - [Mentální postižení](#)
 - [Ostatní nemoci](#)
- ▼ [Vzdělávání](#)
 - [Speciální školství](#)
 - [Střediska podpory zdravotně postižených studentů na VŠ](#)

Obr. 3.14 Mapa kategorií a průřezových témat

- **Odkaz:** <https://www.helpnet.cz/>
- *Helpnet: Informační portál pro osoby se specifickými potřebami* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://www.helpnet.cz/>

3.2.8 Informační systém pro zdravotně postižené BrailleNet

Informační systém pro zdravotně postižené BrailleNet provozuje Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR.

Obr. 3.15 Informační systém pro zdravotně postižené BrailleNet

- Odkaz: <http://is.brailnet.cz/>
- Informační systém pro zdravotně postižené BrailleNet: Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://is.brailnet.cz/>

3.2.9 Neslyším, pracuji (Tichý svět) – Portál pracovních příležitostí pro osoby se sluchovým postižením

- Jste osoba se sluchovým postižením a hledáte práci? Nebo práci pro osoby se sluchovým postižením nabízíte? Pak jste na správné adrese!*
- Workshopy pro zaměstnavatele
 - Chcete zaměstnat neslyšícího? Chcete se dozvědět víc o neslyšících?
 - Nabízíme semináře pro firmy a zaměstnavatele. Máte o seminář zájem?

Obr. 3.16 Portál Neslyším, pracuji

* Tento portál vytvořil a spravuje Tichý svět, o. p. s. (dříve APPN), www.tichysvet.cz.

Obr. 3.17 Portál Neslyším, pracuji – důležité odkazy

- **Odkaz:** <https://www.neslysimpracuji.cz/>
- *Neslyším, pracuji: Portál pro osoby se sluchovým postižením* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://www.neslysimpracuji.cz/>

3.3 Další užitečné odkazy

V této kapitole naleznou čtenáři webové stránky specializující se na rekvalifikační kurzy a digitální učební materiály, které mohou být nápomocny vyučujícím během výuky.

3.3.1 Rekvalifikační kurzy

<https://www.rekvalifikuj.cz>

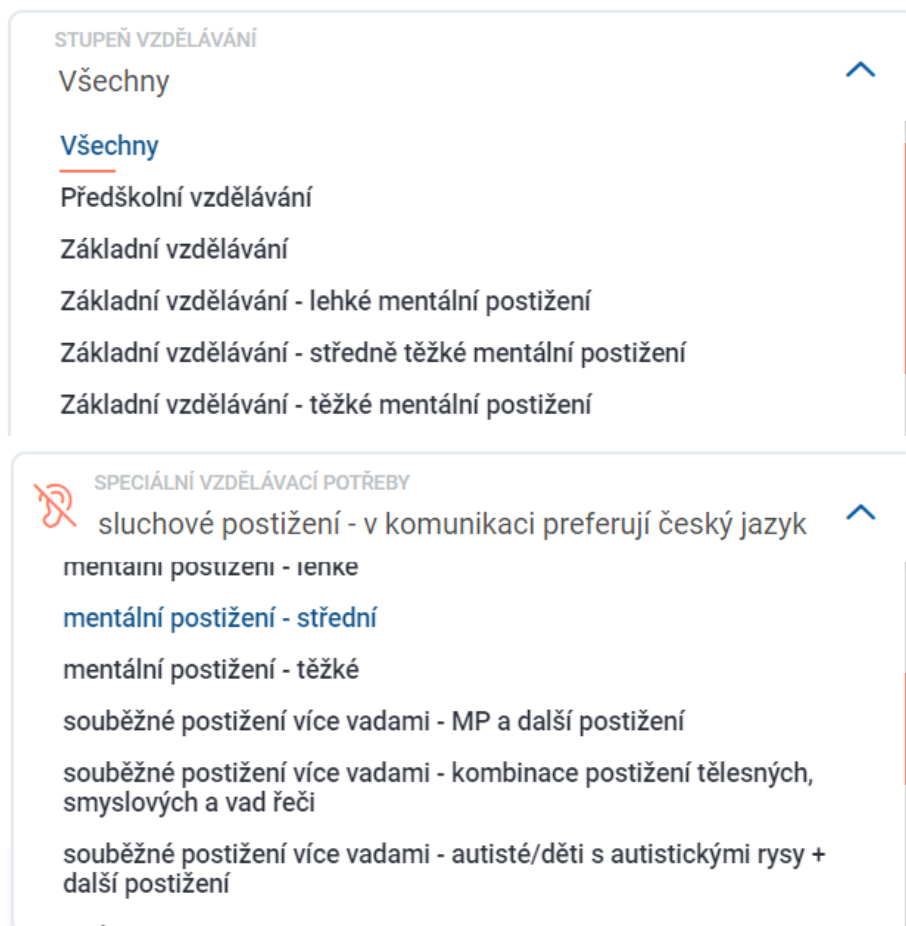
<http://www.rekvalifikace.com>

<https://rekvalifikacnikurzy.cz>

3.3.2 Digitální učební materiály

Digitální učební materiály jsou dostupné v elektronické podobě, jsou využitelné přímo ve výuce bez dalších úprav. Nejčastěji se jedná o pracovní listy, prezentace, audio a video ukázky. Klíčovou vlastností všech digitálních učebních materiálů je jejich propojení s konkrétními očekávanými výstupy, které jsou jako povinné položky definované v rámcových vzdělávacích programech. Výjimky jsou pouze dvě. Průřezová témata, kde očekávané výstupy nejsou povinné a materiál zařadíte pouze do tematických okruhů. Druhou výjimkou je předškolní vzdělávání, kde své materiály řadíte do činností, témat nebo jejich kombinací (DUM, 2021).

Nově můžete materiály vyhledávat také podle SVP.

Obr. 3.18 DUM – kategorizace

- **Odkaz:** <https://dum.rvp.cz/>
- **NPI:** *Metodický portál RVP* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://rvp.cz/>

4 Omezení z důvodu zdravotního postižení daná legislativními normami v oblasti mentálního postižení

Petr Hanák, Pavlína Baslerová, Petr Petráš

4.1 Přehled zdrojů monitorujících omezení výkonu povolání (studia) z důvodu zdravotního znevýhodnění v oblasti mentálního postižení

Na omezení, která nějakým způsobem limitují studium či pracovní uplatnění žáků s mentálním postižením upozorňují některé webové aplikace, které se zabývají kariérovým poradenstvím.

4.1.1 Infoabsolvent

Nejucelenějším portálem, z kterého mohou čerpat informace o možnostech studia žáků s mentálním postižením kariéroví poradci ve školách, je Infoabsolvent (infoabsolvent.cz).

Tento portál uvádí aktuálně platný seznam všech škol a oborů vzdělání. Na úvodní straně portálu je aktivní záložka „BEZ BARIÉR až na trh práce“.

Uvedené studijní obory obsahují i informace o možných limitech jednotlivých postižení pro studium i další uplatnění absolventů. Podrobnější charakteristika portálu Infoabsolvent je uvedena v kapitole 3.

Na stránkách Infoabsolvent jsou obory středního vzdělávání i pracovních pozic pro jedince s mentálním postižením popsány relevantně. Je patrné, že vycházejí ze statistických dat, tj. kolik žáků v minulém školním roce nastoupilo do středních škol a které obory aktuálně studují. Žáci s mentálním postižením tvoří nejpočetnější sku-

pinu z kategorie žáků se zdravotním postižením. Vzdělávají se kromě oboru Praktická škola především v učebních oborech kategorie E, které jsou méně náročné a připravují pro výkon jednodušších prací.

4.1.2 Národní soustava povolání

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR spravuje portál Národní soustava povolání (www.nsp.cz), ve kterém je aktuálně popsáno 2 231 povolání a jejich specializací. Při práci s ním lze využít záložku „Využití pro studenty“, která filtruje nabídky pracovních pozic i podle zdravotního postižení nebo dokončeného vzdělání.

Každá zde uvedená pracovní pozice má popsanou poměrně podrobnou charakteristiku včetně uvedení vhodné předprofesní přípravy a aktuálního možného výdělku. Jsou zde rovněž uvedeny kompetenční požadavky (odborné znalosti, odborné dovednosti, obecné dovednosti, digitální kompetence a měkké kompetence), které s danou pracovní pozicí souvisejí.

Pro zaměření naší analýzy je podstatná část „Zdravotní způsobilost k výkonu povolání“ uvádějící onemocnění, která jsou pro výkon určené pracovní pozice omezující, nebo dokonce vylučující.

4.1.3 Nařízení vlády č. 211/2010

Důležitým dokumentem, který přináší konkrétní výčet onemocnění a zdravotních obtíží vylučujících zdravotní způsobilost uchazeče ke vzdělávání, je nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání.

Nařízení ve svých přílohách podává úplný výčet oborů poskytujících střední vzdělání (příloha č. 1). V případě, že studium konkrétního oboru je limitováno zdravotním handicapem, objevuje se u něj číselná informace odkazující (dle přílohy č. 2) na konkrétní zdravotní omezení.

V případě mentálního postižení se jedná o kód:

23. Závažné duševní nemoci a poruchy chování.

Z uvedeného vyplývá, že pro žáky s mentálním postižením není vhodné doporučovat následující obory středního vzdělávání:

Kód oboru	Název oboru	Způsob ukončení
53-41-M/01	Zdravotnický asistent	maturitní zkouška
53-41-M/02	Nutriční asistent	maturitní zkouška
53-41-M/03	Praktická sestra	maturitní zkouška
53-41-M/04	Masér ve zdravotnictví	maturitní zkouška

53-43-M/01	Laboratorní asistent	maturitní zkouška
53-44-M/03	Asistent zubního technika	maturitní zkouška
68-42-M/01	Bezpečnostně právní činnost	maturitní zkouška
69-42-M/01	Oční optik	maturitní zkouška
75-31-M/01	Předškolní a mimoškolní pedagogika	maturitní zkouška
75-31-M/02	Pedagogika pro asistenty ve školství	maturitní zkouška
75-41-M/01	Sociální činnost	maturitní zkouška
78-42-M/03	Pedagogické lyceum	maturitní zkouška
69-41-L/02	Masér sportovní a rekondiční	maturitní zkouška
53-41-L/51	Zdravotnický asistent	maturitní zkouška
68-42-L/51	Bezpečnostní služby	maturitní zkouška
69-41-L/51	Masér sportovní a rekondiční	maturitní zkouška
75-41-L/51	Sociální činnost	maturitní zkouška
39-08-N/..	Požární ochrana a bezpečnost práce	absolutorium
39-43-N/..	Diplomovaný oční optik	absolutorium
53-41-N/1	Diplomovaná všeobecná sestra	absolutorium
53-41-N/2	Diplomovaný zdravotnický záchranář	absolutorium
53-41-N/3	Diplomovaná dentální hygienistka	absolutorium
53-41-N/4	Diplomovaný nutriční terapeut	absolutorium
53-41-N/5	Diplomovaná dětská sestra	absolutorium
53-43-N/1	Diplomovaný farmaceutický asistent	absolutorium
53-44-N/1	Diplomovaný zubní technik	absolutorium
53-44-N/3	Diplomovaný ortotik-protetik	absolutorium
68-42-N/..	Bezpečnostně právní činnost	absolutorium
68-43-N/..	Veřejnosprávní činnost	absolutorium
75-31-N/..	Předškolní a mimoškolní pedagogika	absolutorium
75-32-N/..	Sociální práce a sociální pedagogika	absolutorium
75-33-N/..	Pedagogické asistentství	absolutorium
53-41-J/01	Zubní instrumentářka	
75-31-J/01	Pedagogika pro asistenty ve školství	
75-41-J/01	Pečovatelské služby	

Uvedené obory jsou z pohledu žáků s mentálním postižením mimořádně náročně vzhledem k jejich sníženému intelektu a oslabeným kognitivním funkcím. Problematiké je uplatnění v praxi z důvodů vysoké náročnosti v oblasti komunikace v těchto oborech.

Kód oboru	Název oboru	Způsob ukončení
23-65-H/02	Lodník	výuční list
53-41-H/01	Ošetřovatel	výuční list
69-53-H/01	Rekondiční a sportovní masér	výuční list

Obory vzdělávání H jsou také poměrně náročné pro žáky s mentálním postižením, někteří ale tyto obory mohou zvládnout i přes svoje zdravotní limity.

5 Statistická data týkající se vzdělávání žáků s mentálním postižením

Petr Hanák, Petr Petráš, Lucie Loutocká

5.1 Počty žáků s daným postižením (ZŠ, 2. stupeň ZŠ, SŠ)

Mentální postižení	2014/2015					2015/2016					2016/2017					2017/2018				
	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL-KEM	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL-KEM	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL-KEM	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL-KEM
ZŠ	13905	2013	517	54	16489	13331	1847	435	40	15653	12561	1833	400	37	14831	11763	1680	342	27	13812
2. st. ZŠ	8155	1120	303	30	9608	7591	928	247	22	8788	7017	882	215	16	8130	6509	814	174	12	7509
SŠ	6501	765	83	0	7349	6084	786	85	0	6955	5510	925	112	0	6547	4718	931	113	0	5762
Celk. počet žáků ZŠ	854 137					880251					906188					926108				
Celk. počet všech žáků SŠ	435528					427101					424832					421523				
Poměr žáků s MP a žáků ZŠ v %	1,930486561					1,778242797					1,636636106					1,491402731				
Poměr žáků s MP a žáků SŠ v %	1,687377161					1,628420444					1,541079768					1,366947948				

Mentální postižení	2018/2019					2019/2020					2020/2021				
	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL-KEM	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL-KEM	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL-KEM
ZŠ	11604	1616	317	19	13556	12420	1687	362	27	14496	12633	1716	333	23	14705
2. st. ZŠ	6129	782	165	4	7080	6547	821	184	10	7562	6654	826	182	9	7671
SŠ	3698	895	100	0	4693	3820	899	110	0	4829	3704	910	110	0	4724
Celk. počet žáků ZŠ	940928					952946					962348				
Celk. počet všech žáků SŠ	420805					423835					432905				
Poměr žáků s MP a žáků ZŠ v %	1,440705346					1,521177485					1,528033518				
Poměr žáků s MP a žáků SŠ v %	1,115243403					1,139358477					1,091232487				

Z uvedené tabulky vyplývá:

- V poměru ke všem žákům v ZŠ i na 2. stupni ZŠ je u žáků s MP zřejmý snižující se trend. Zatímco celkový počet žáků ve sledovaném období přibližně o 10 % vzrostl, počet žáků s MP asi o 10 % klesl. Je možné, že úbytek v počtu této kategorie žáků souvisí se změnami v diagnostice žáků s MP po roce 2016.

- Podobný trend je možné sledovat také ve věkové kohortě žáků středních škol, kde je však úbytek žáků s MP ještě výraznější.

5.2 Způsoby zaškolení (spec. školy, běžné školy)

Mentální postížení ZŠ	2014/2015					2015/2016					2016/2017					2017/2018				
	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL- KEM	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL- KEM	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL- KEM	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL- KEM
Běžná třída	1415	93	3	0	1511	1592	92	6	0	1690	1915	94	4	0	2013	2297	53	2	0	2352
Speciální třída	12490	1920	514	54	14978	11740	1755	429	39	13963	10646	1739	396	37	12818	9514	1629	346	28	11517

Mentální postížení ZŠ	2018/2019					2019/2020					2020/2021				
	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL- KEM	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL- KEM	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL- KEM
Běžná třída	2763	48	2	0	2813	3157	45	1	0	3203	3420	45	1	0	3466
Speciální třída	8855	1607	353	23	10838	9311	1650	366	28	11355	9256	1681	339	24	11300

Mentální postížení SŠ	2014/2015					2015/2016					2016/2017					2017/2018				
	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL- KEM	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL- KEM	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL- KEM	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL- KEM
Běžná třída	527	14	1	0	542	567	28	1	0	596	686	39	4	0	729	694	30	1	0	725
Speciální třída	5974	751	82	0	6807	5517	758	84	0	6359	4824	886	108	0	5818	4024	901	112	0	5037

Mentální postížení SŠ	2018/2019					2019/2020					2020/2021				
	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL- KEM	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL- KEM	LMP	StMP	TMP	HMP	CEL- KEM
Běžná třída	622	23	0	0	645	797	23	0	0	820	765	31	0	0	796
Speciální třída	3076	872	100	0	4048	3023	876	110	0	4009	2939	879	110	0	3928

V kategorii žáků s MP je zřejmé, že v běžných třídách se jejich počet za sledované období přibližně zdvojnásobil, a to zejména u žáků s LMP, u žáků se STMP a TMP případně HMP je vzdělávání v běžných třídách stabilní, podobně během celého období. Ve speciálních třídách ubylo žáků s LMP přibližně o 25 %, vzdělávání žáků se STMP, TMP a HMP je konstantní, tito žáci se vzdělávají převážně ve speciálních třídách.

5.3 Počty žáků podle stupňů podpory

Stupeň PO	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
1	208	94	63	81
2	40	36	43	43
3	6910	10945	11830	11830
4	974	2092	2348	2402
5	122	281	363	349
Celkem	8254	13448	14647	14705

Podle využívaných stupňů PO je možné sledovat ve školních letech 2017/2018 a 2018/2019 nárůst žáků s MP ve 3. stupni podpory, a to o 4 035 žáků, což je nárůst o něco více než o jednu třetinu. V dalším školním roce se tento nárůst zmírnil na 885 nových žáků a v dalších dvou školních letech se ustálil na počtu 11 830 žáků. Přibývalo také žáků ve 4. a 5. stupni podpory, a to dvoj- až trojnásobně. Celkově tedy bylo do jednotlivých stupňů podpory ve školním roce 2020/2021 zařazeno o 6451 žáků s oslabením kognitivního výkonu a MP více než ve školním roce 2017/2018.

6 Aktuální stav kariérového poradenství pro žáky s mentálním postižením pohledem pracovníků základních a středních škol (výsledky dotazníkového šetření)

Petr Petráš, Petr Hanák

DOTAZNÍK PRO PORADENSKÉ PRACOVNÍKY VE ŠKOLSTVÍ ZABÝVAJÍCÍ SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Celkem vyplnilo dotazník: 81 respondentů.

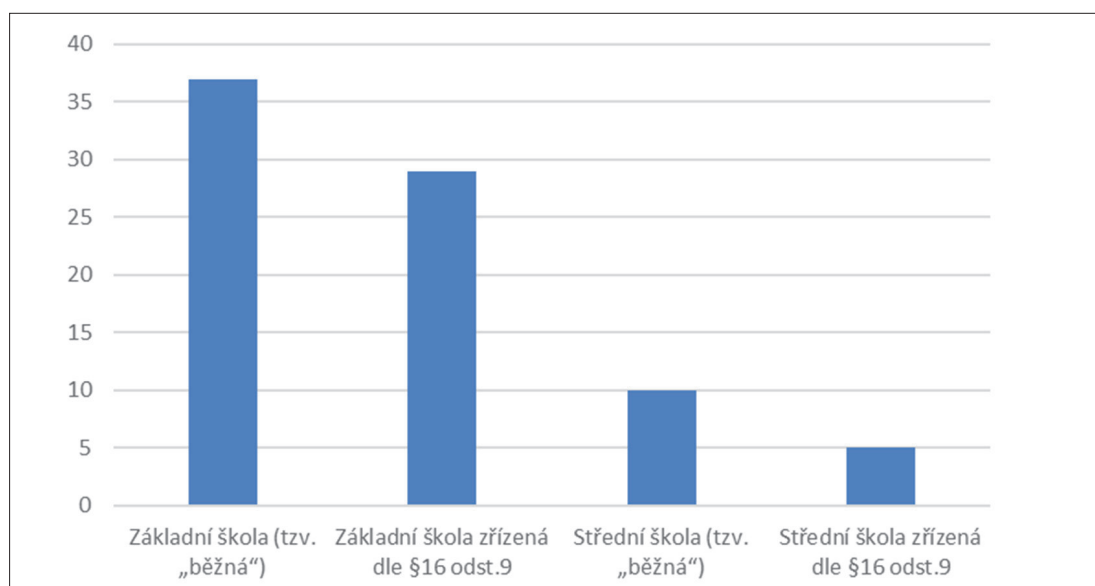
Dotazník byl rozeslán do škol prostřednictvím SPC pro ZP v době lockdownu a online výuky. Domníváme se, že toto ovlivnilo množství škol, které byly ochotny odpovědět. Přesto si myslíme, že uvedený výzkumný vzorek je dostatečně reprezentativní na to, abychom mohli na základě jeho výsledků vyvodit určité závěry a zobecnění.

1. Vyberte druh a stupeň školy, za kterou dotazník vyplňujete.

Tabulka 6.1 Druh a stupeň školy

	n	%
Základní škola (tzv. běžná)	37	45,68
Základní škola zřízená dle § 16 odst. 9	29	35,8
Střední škola (tzv. běžná)	10	12,35
Střední škola zřízená dle § 16 odst. 9	5	6,17

Graf 6.1 Druh a stupeň školy

Dotazník vyplnilo nejvíce respondentů z tzv. běžných základních škol a základních škol zřízených dle § 16 odst. 9. Předpokládáme, že zejména na tzv. běžných školách mají pedagogové menší, nebo dokonce žádné zkušenosti s KP pro žáky s mentálním postižením. Menšinově jsou zastoupeni respondenti ze středních škol tzv. běžných a středních škol zřízených dle § 16 odst. 9.

2. Dotazník vyplňují z pozice:

Tabulka 6.2 Pracovní pozice

Pozice	n	%
výchovný poradce	62	76,54
školní speciální pedagog	8	8,88
školní psycholog	1	1,23
třídní učitel	2	2,47
učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce (platí pro základní školy)	0	0
jiné	8	9,88

Z uvedených dat je zřejmé, že na většině škol se kariérovému poradenství věnuje výchovný poradce. Menšinově jsou zastoupeni školní speciální pedagogové, třídní učitelé a školní psychologové. Na některých školách je zřízena také samostatná pozice kariérového poradce, případně kumulované pozice: kariérový poradce a učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce, kariérový poradce a výchovný poradce v jedné osobě, ředitelka školy a zároveň výchovný poradce pro základní školu. Občas se kariérovým poradenstvím zabývá ředitel školy či jeho zástupce.

3. Vzděláváte Vy sám/sama letos či v uplynulých třech letech ve Vaší škole žáka s mentálním postižením?

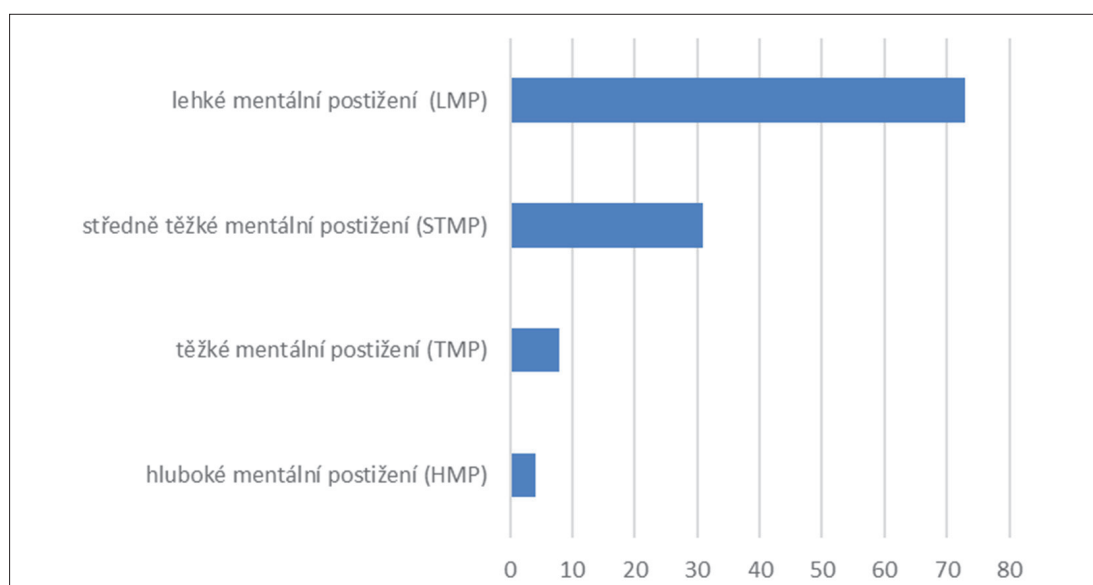
Tabulka 6.3 Vzdělávání žáků s mentálním postižením v posledních 3 letech

	n	%
ANO	75	92,59
NE	6	7,41

Naprostá většina respondentů vzdělávala v posledních třech letech žáky s mentálním postižením. Jen šest z 81 respondentů (osobně) tyto žáky v posledních třech letech nevzdělávalo. Vzhledem k tomu, že byl dotazník distribuován prostřednictvím SPC pro MP, domníváme se, že žák s MP byl nebo je vzděláván ve škole, která tento dotazník vyplnila.

4. V současné době vzdělávám žáka/y s tímto stupněm MP:

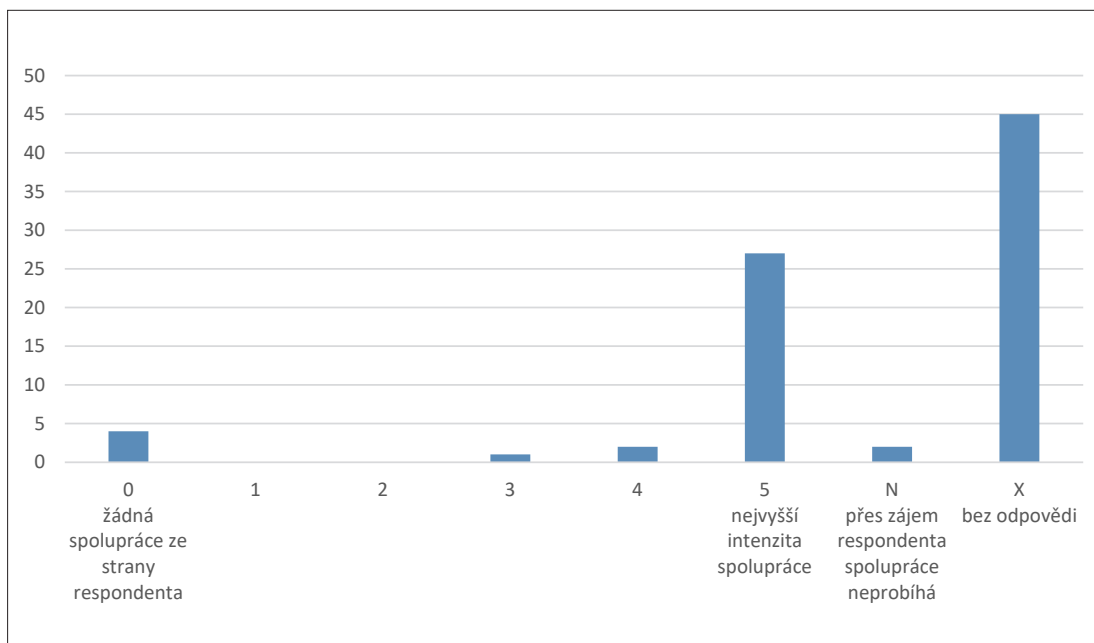
Graf 6.2 Stupně MP u vzdělávaných žáků

Převážná většina respondentů se podílela na vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Žáky se středně těžkým mentálním postižením vzdělávalo přibližně 30 % respondentů. Malé procento respondentů se zabývalo vzděláváním žáků s těžkým a hlubokým mentálním postižením.

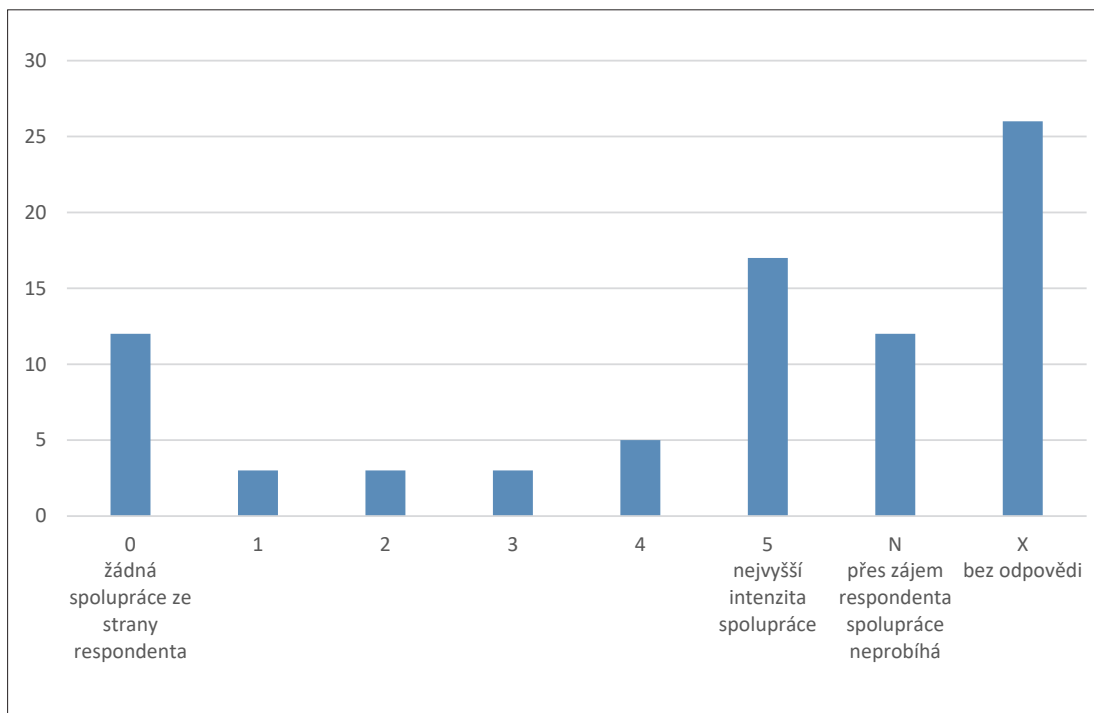
5. Zhodnoťte míru intenzity spolupráce s pracovníky školy, se kterými při kariérovém poradenství pro žáky s mentálním postižením spolupracujete (0 = spolupráce z naší strany neprobíhá, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = pracovníci přes můj zájem nespupracují, X = bez odpovědi). Hodnocení pozice, kterou zastáváte Vy, vynechejte.

Graf 6.3 Intenzita spolupráce s výchovným poradcem

Již z předešlých dat jsme zjistili, že dotazník vyplňovali převážně výchovní poradci. I proto míra vykazované spolupráce respondentů u této otázky (sami výchovní poradci) je nízká.

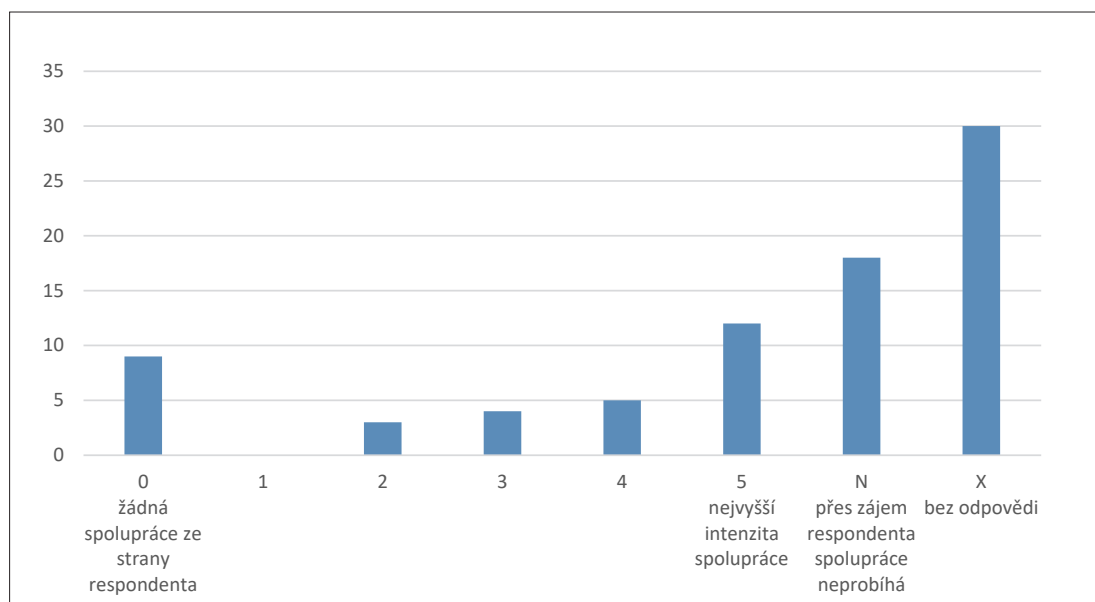
Graf 6.4 Intenzita spolupráce se školním speciálním pedagogem

V uvedených odpovědích se bezesporu odráží skutečnost, že speciální pedagog pracuje zejména na paragrafových školách, na běžných školách často chybí, proto významná část dotazníků je u této otázky bez odpovědi. Nejvyšší intenzitu spolupráce přisuzuje speciálnímu pedagogovi necelá čtvrtina respondentů. Objevují však také odpovědi, že

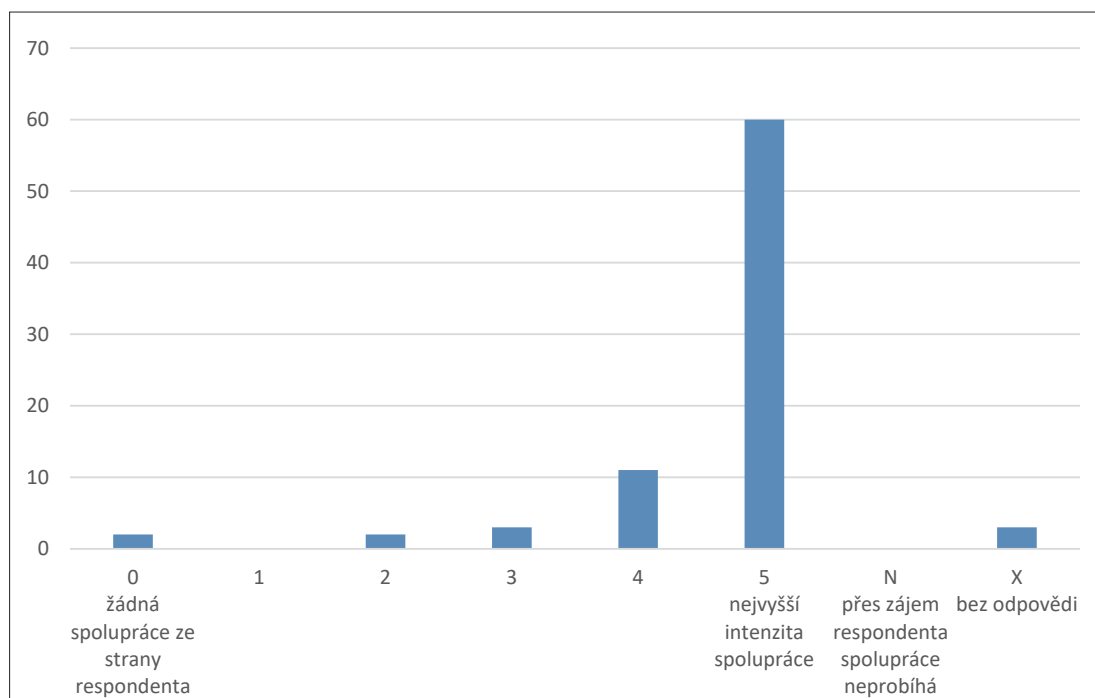
žádná spolupráce ze strany respondenta neprobíhá, případně přes zájem respondenta spolupráce neprobíhá.

Graf 6.5 Intenzita spolupráce se školním psychologem

Odpovědi na tuto otázku jsou podobné jako odpovědi na předcházející otázku, přičemž je patrný pokles u nejvyšší intenzity spolupráce. Školní psychologové v běžných školách často chybí, na paragrafových školách bývají členy týmu a mimo jiné se také podílejí na KP.

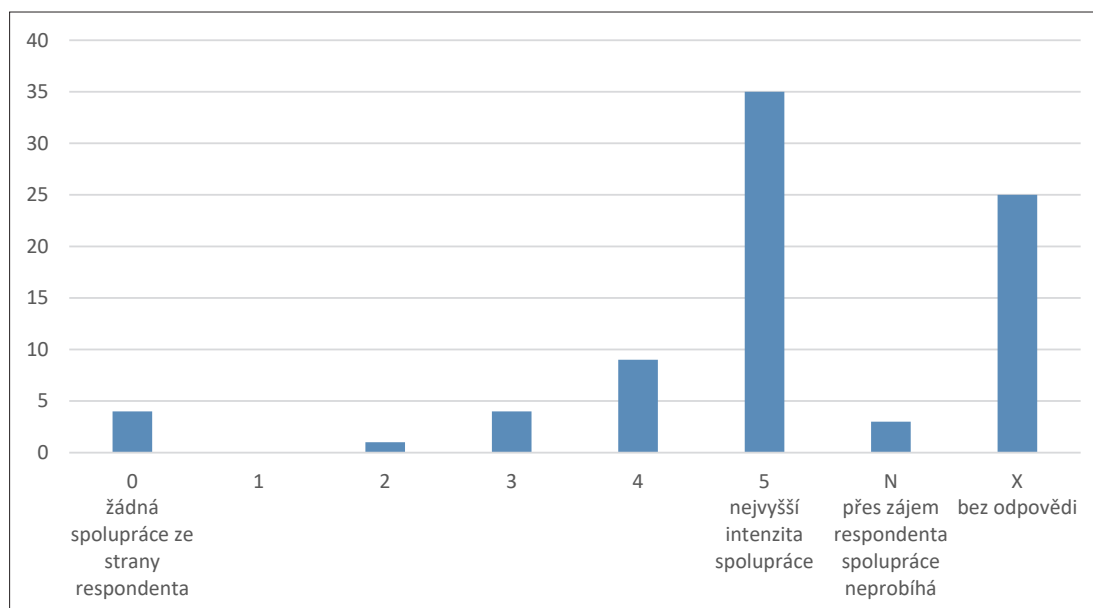
Graf 6.6 Intenzita spolupráce s třídním učitelem

Z odpovědí je patrné, že třídní učitel zná nejlépe svého žáka, a je tedy nejlepším zdrojem informací o žákových schopnostech, dovednostech a vlastnostech, které žák může

uplatnit při volbě dalšího studia či povolání. Třídní učitelé jsou členy týmu a patří mezi hlavní aktéry KP ve škole.

Graf 6.7 Intenzita spolupráce s učitelem vzdělávací oblasti Člověk a svět práce

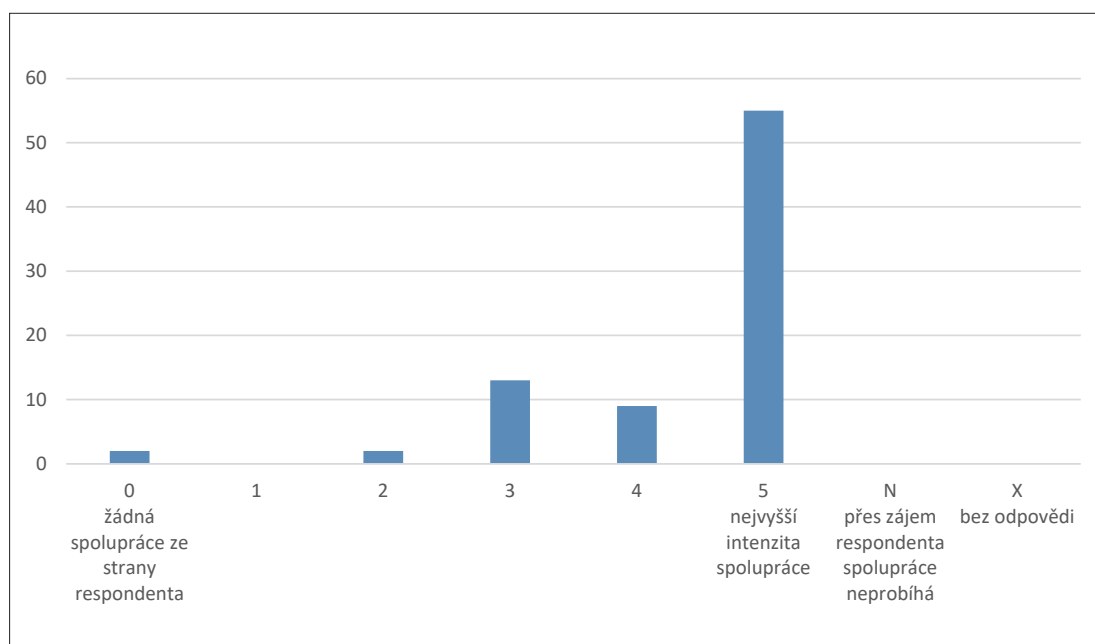

Z odpovědí je patrné, že učitelé vzdělávací oblasti Člověk a svět práce hrají významnou roli v KP žáků s MP. Obdobně jako třídní učitelé jsou důležitým zdrojem informací o žákových schopnostech, dovednostech a vlastnostech, a to zejména při práci s různými nástroji a materiály, což má velký význam pro jejich směřování do adekvátních oborů středních škol.

Do poradenského procesu v oblasti volby budoucího povolání jsou ale zapojeni i další pedagogičtí pracovníci, kteří v dané třídě učí. Své místo tu má i vedení školy a asistenti pedagoga. Ojediněle se v odpovědích objevuje vychovatel, učitelé odborných předmětů a metodik prevence.

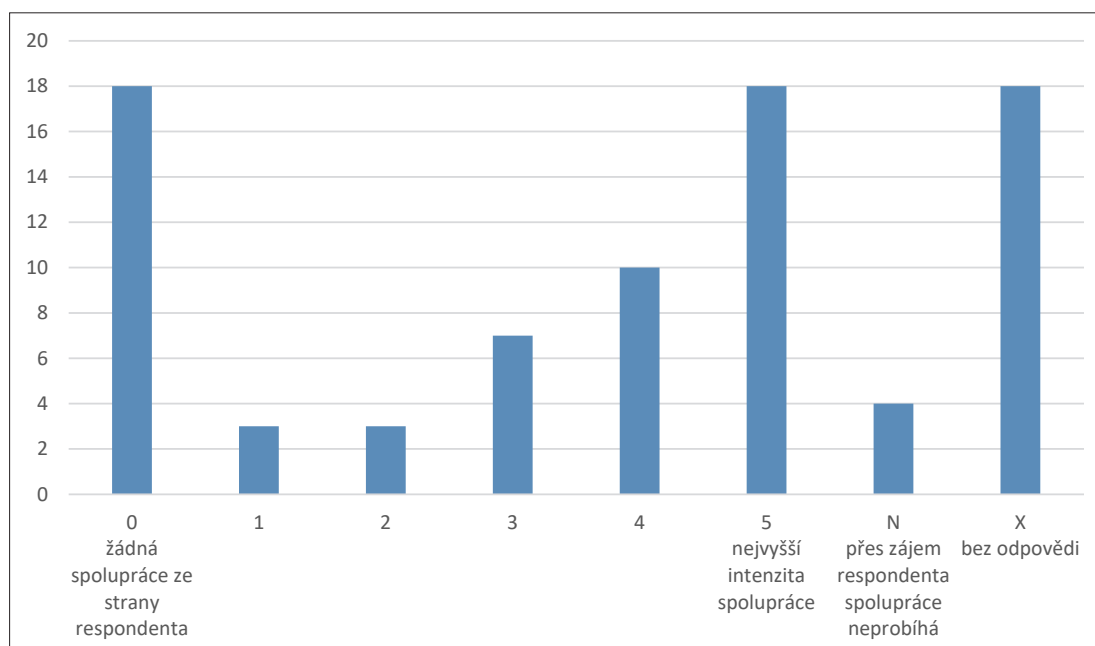
- 6. Na škále 0–5 zhodnoťte míru intenzity spolupráce s institucemi v rámci kariérového poradenství pro žáky s mentálním postižením mimo školu (0 = spolupráce z naší strany neprobíhá, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = pracovníci přes můj zájem nespolupracují, X = bez odpovědi).**

Graf 6.8 Intenzita spolupráce s SPC pro žáky s mentálním postižením

Z výsledků šetření je patrné, že nejvíce spolupracují respondenti v otázkách KP s příslušným speciálněpedagogickým centrem (v našem případě SPC zabývající se klienty s mentálním postižením).

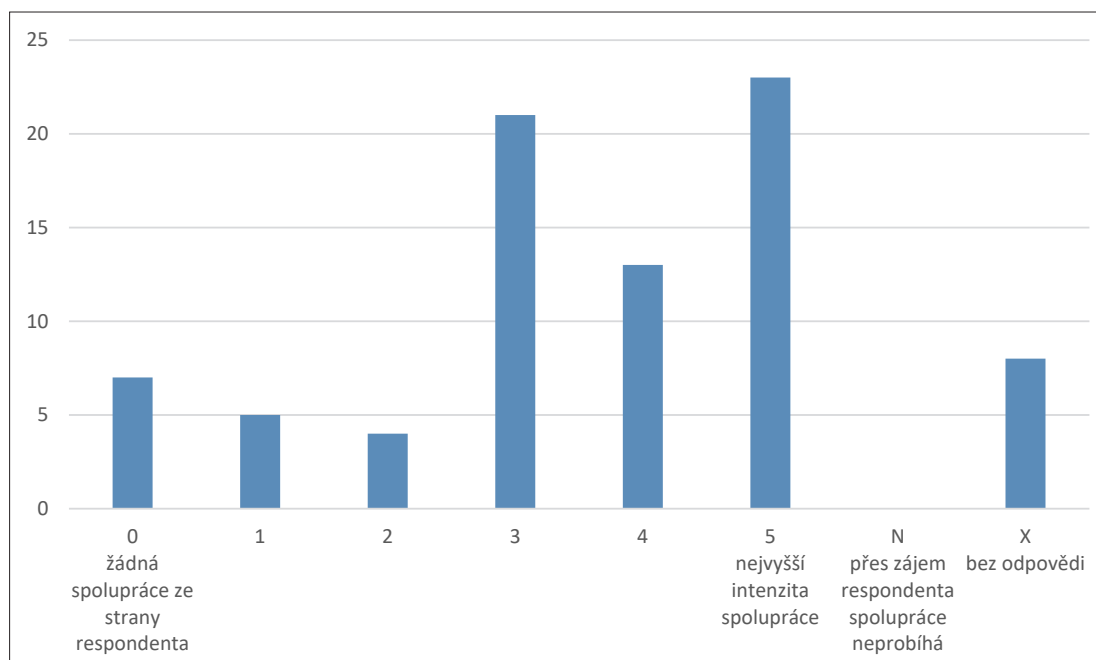
Graf 6.9 Intenzita spolupráce s PPP

S PPP spolupracuje intenzivně jen necelá čtvrtina respondentů. Obdobně stejně velká část respondentů s nimi nespupracuje a další asi čtvrtina dotazníků zůstala bez odpovědi. Nabízí se interpretace, že PPP provádějí vyšetření k volbě povolání převážně u intaktní populace, takže běžné školy v otázce KP s poradnami spolupracují a mají většinou zavedený systém této spolupráce v různých formách. Problematikou žáků

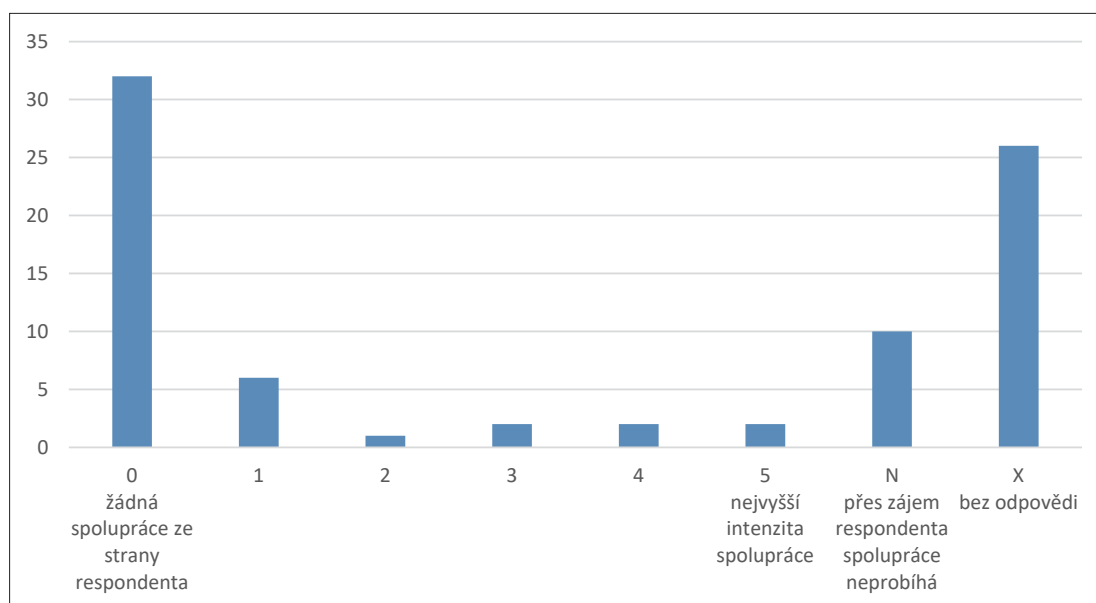
s MP se zabývají především SPC pro MP, a proto i v otázce KP konkrétního žáka s MP je třeba spolupracovat s SPC pro MP.

Graf 6.10 Intenzita spolupráce s úřadem práce (IPS)

Z dat uvedeného grafu vyplývá, že v případě úřadů práce (IPS) existují velké rozdíly ve spolupráci a její míře. Závisí to jednak na aktivitě IPS v jednotlivých krajích, ale i na aktivitě jednotlivých škol při spolupráci s příslušnými IPS.

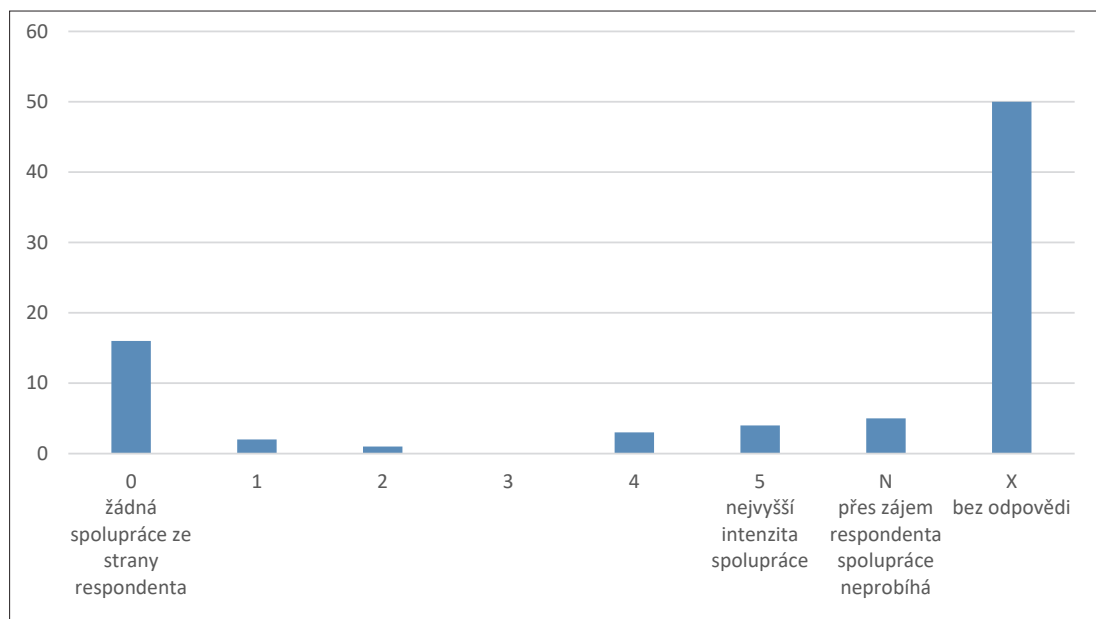
Graf 6.11 Intenzita spolupráce se Sdružením pro pomoc mentálně postiženým

Se Sdružením pro pomoc mentálně postiženým spolupracují intenzivně pouze dva respondenti, celkem 36 respondentů uvádí, že s nimi nespolupracují, a 10 respondentů zmiňuje, že i přes jejich zájem s nimi Sdružení nespolupracuje. To, že 26 respondentů neodpovědělo, může signalizovat mimo jiné i tu skutečnost, že Sdružení pro pomoc

mentálně postiženým v jejich regionu nepracuje, případně že respondenti nemají o jeho existenci žádnou informaci.

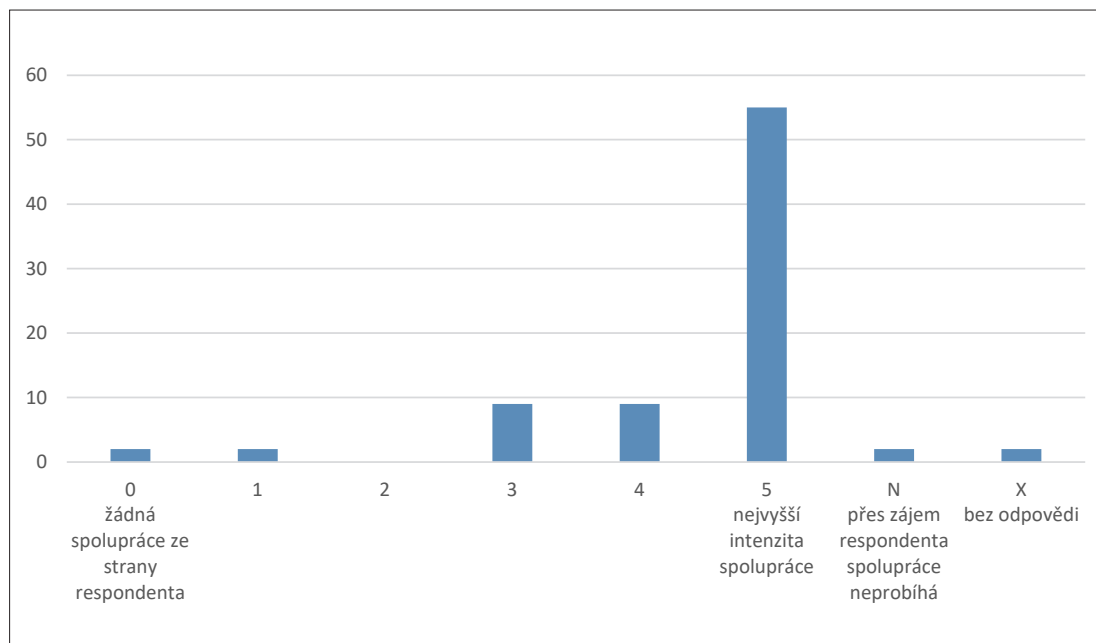
Graf 6.12 Intenzita spolupráce s místní organizací pro podporu osob s mentálním postižením

Na otázku, jaká je spolupráce s místními organizacemi pro podporu osob s mentálním postižením, neodpovědělo 50 respondentů a celkem 16 respondentů odpovědělo, že s nimi nespolupracují. Obdobně jako v předchozím případě to může signalizovat, že žádné podobné instituce v jejich regionu nepůsobí, případně respondenti nemají o jejich existenci žádné informace. Ti, kteří uvedli, že spolupracují, poukazovali zejména na Charitu ČR, AGAPO, Hospodářskou komoru, chráněné dílny a nízkoprahová zařízení.

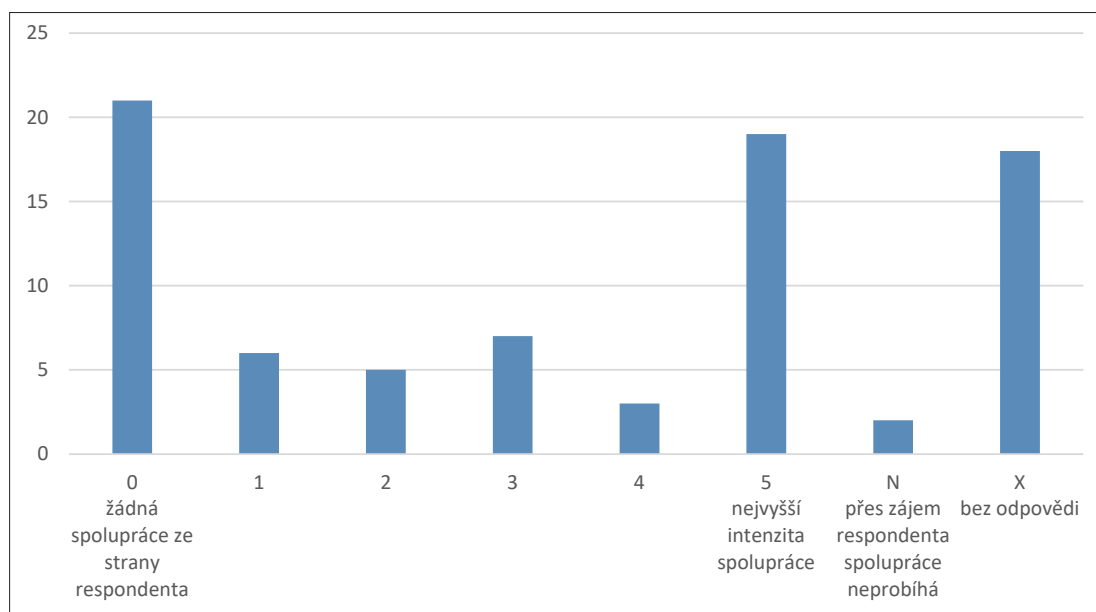
7. Na škále 0–5 uveďte intenzitu využívání dané formy spolupráce školy s rodiči žáka s mentálním postižením v oblasti kariérového poradenství (0 = spolupráce z naší strany neprobíhá, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = zákonní zástupci přes náš zájem nespolupracují, X = bez odpovědi).

Graf 6.13 Intenzita spolupráce s rodiči formou individuálních konzultací

Forma individuálních konzultací jednoznačně převyšuje všechny ostatní formy ve všech školách, které v dotazníku odpovídaly.

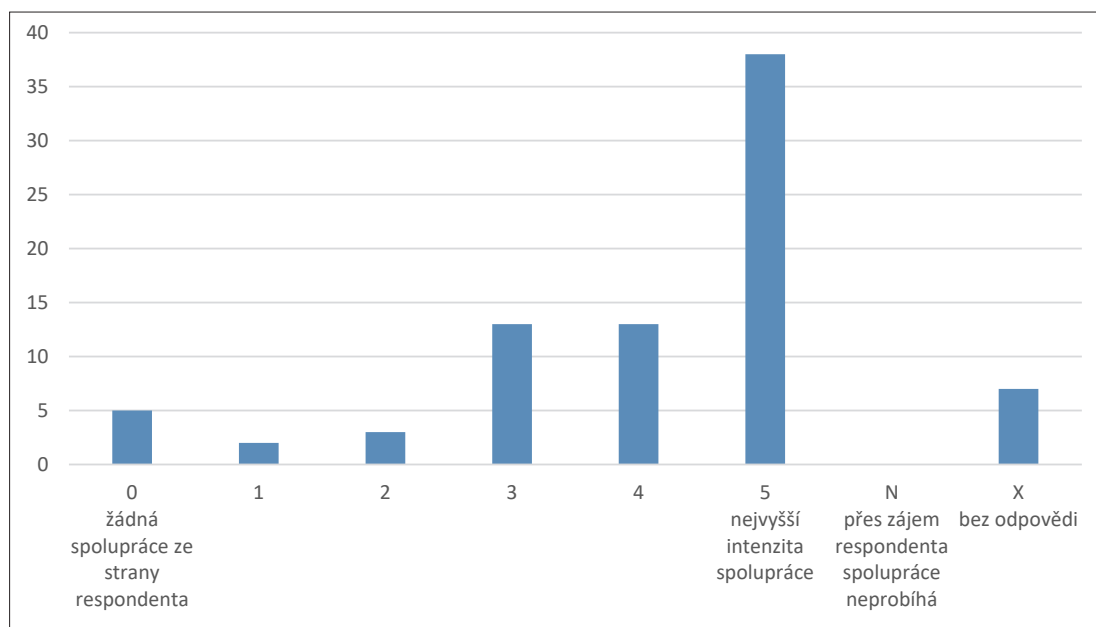
Graf 6.14 Intenzita spolupráce s rodiči formou skupinových informačních schůzek

Jen menšina odpovědí (19 respondentů) uvádí formu skupinových informačních schůzek, na kterých jsou přítomni i další rodiče. Odráží se v tom nepochybně skutečnost, že problematika kariérového poradenství, a to zejména na běžných základních a střední

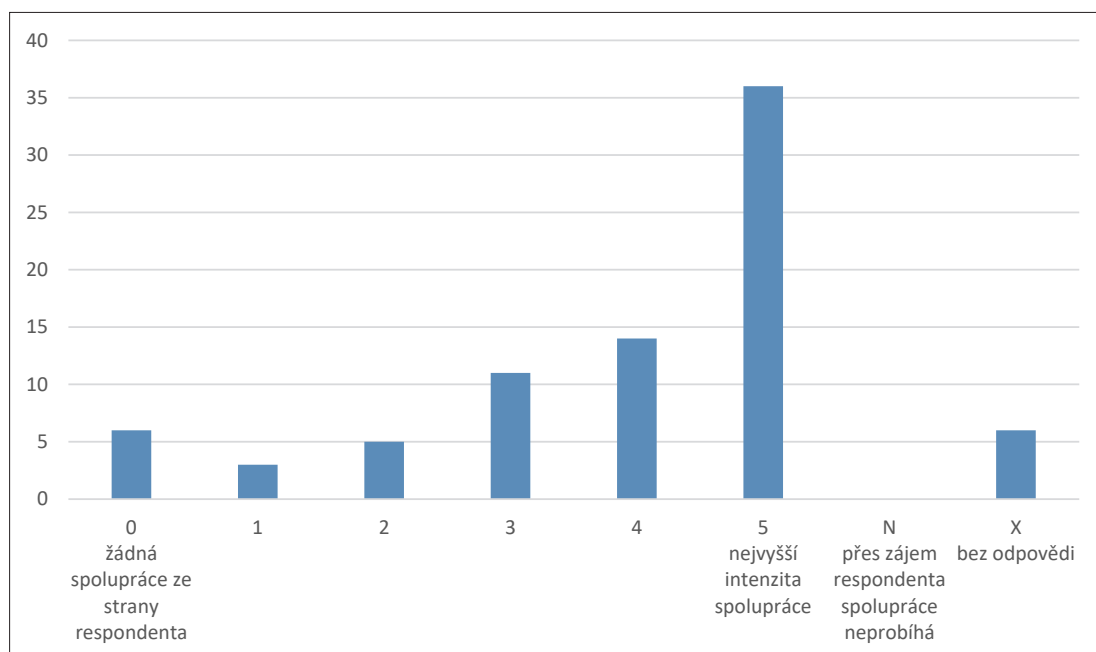
školách u žáků s mentálním postižením, je natolik individuální záležitostí, že ji nelze úspěšně provádět touto formou. Je také možné, že se tato forma spolupráce na některých školách kombinuje ještě s ostatními formami, a to především s individuálními konzultacemi.

Graf 6.15 Intenzita spolupráce s rodiči formou předání informačních letáků

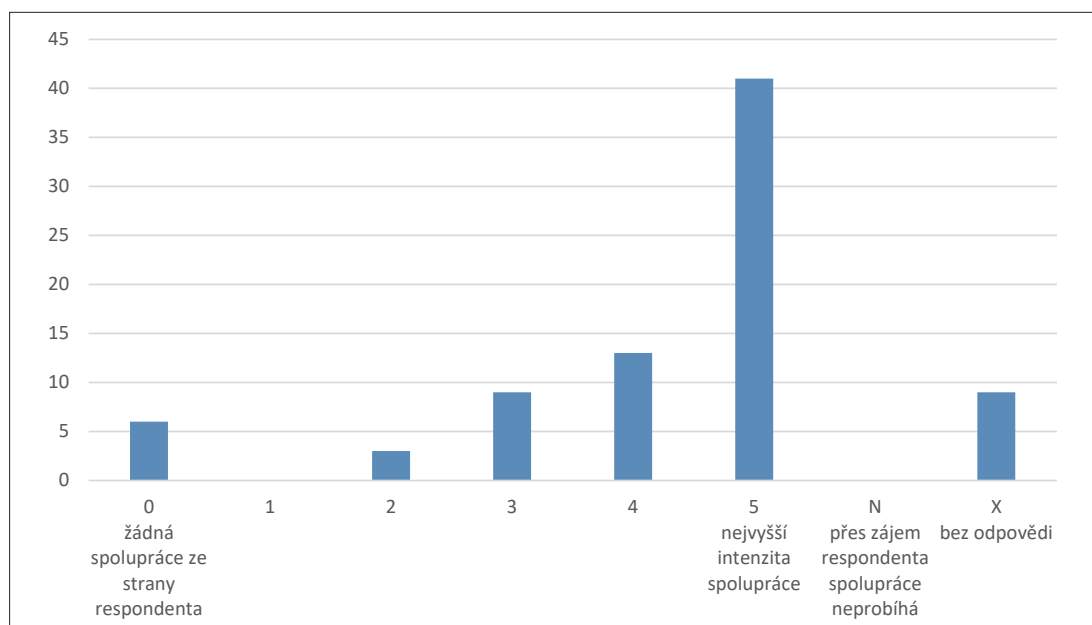
Kromě individuálních konzultací je poměrně často využívanou formou KP poskytování informací pomocí informačních letáků.

Graf 6.16 Intenzita spolupráce s rodiči formou předání odkazů na internet

Obdobné zjištění platí i u předávání odkazů na internet. Zejména ve školním roce 2019/2020, a to zejména na běžných základních školách, byly využívány elektronické zdroje informací také v oblasti KP kvůli dlouhému lockdownu – distanční výuce.

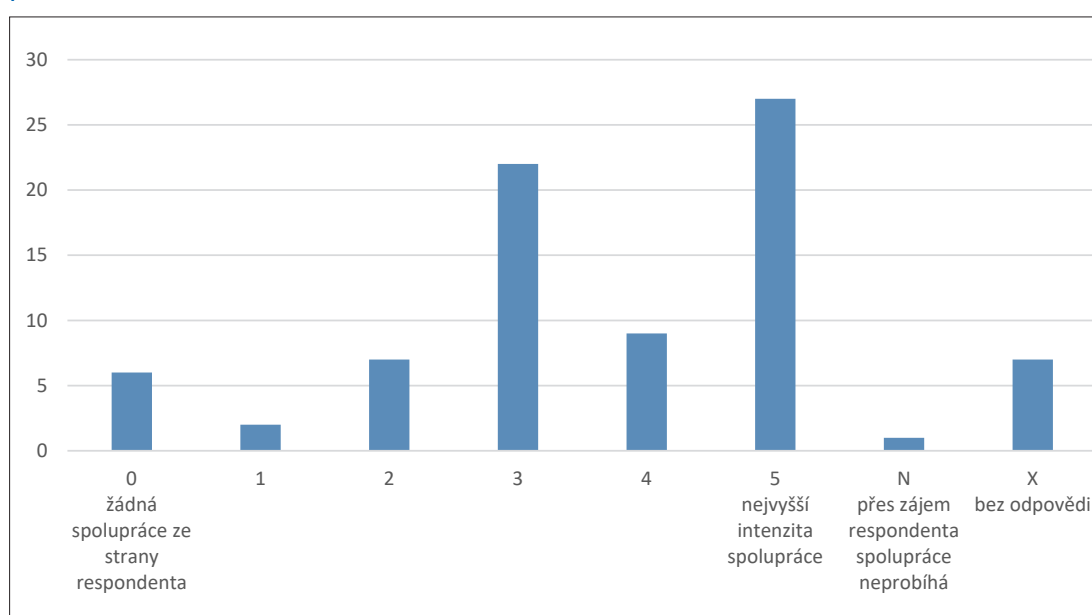
Graf 6.17 Intenzita spolupráce s rodiči formou předání kontaktů na odborná pracoviště

Konzultace s rodiči často v této době probíhaly v elektronické podobě, rodiče dostávali kontakty na odborná pracoviště. Zmíněno bylo i testování žáků k volbě povolání, odkazování na dny otevřených dveří, exkurze apod.

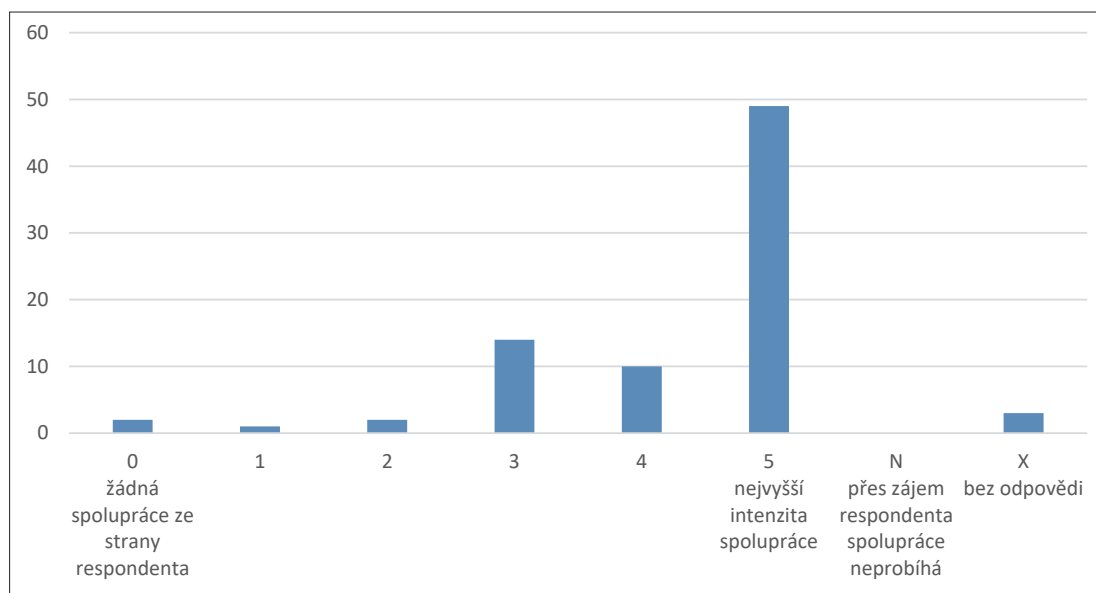
8. Na škále 0–5 uveďte intenzitu spolupráce se zákonnými zástupci žáků s mentálním postižením v oblasti kariérového poradenství v jednotlivých oblastech (0 = na tuto oblast není spolupráce zaměřená, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = zákonní zástupci přes náš zájem v této oblasti nespolupracují, X = bez odpovědi).

Graf 6.18 Intenzita spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti poskytování a konzultace výstupů z diagnostiky studijních předpokladů a pracovního potenciálů žáka

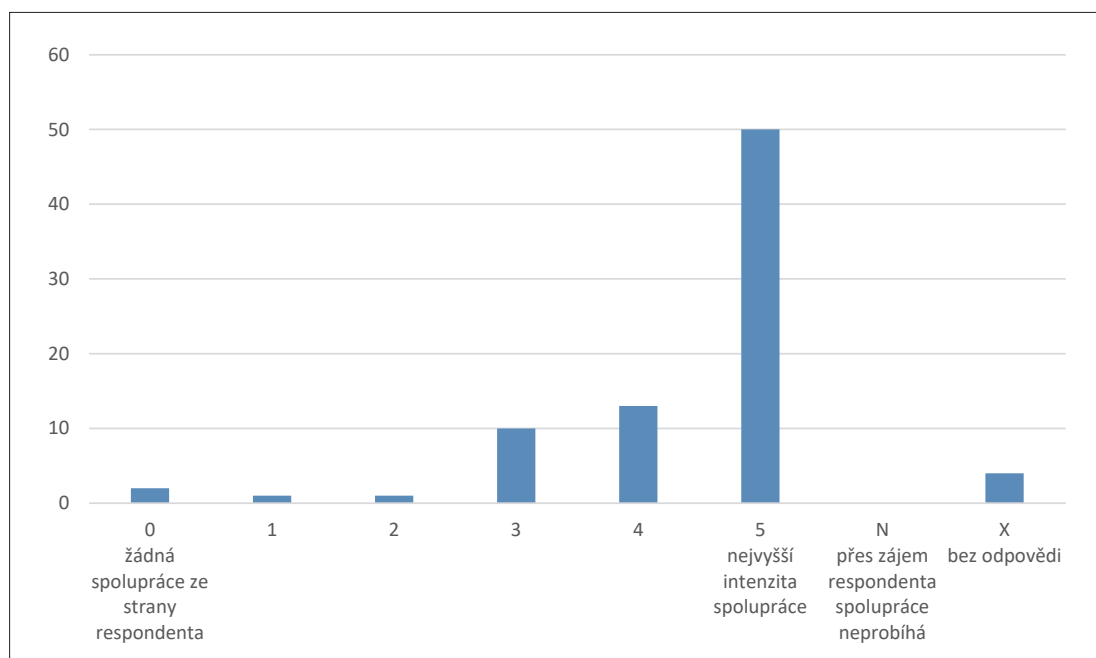
Z odpovědí vyplývá, že spolupráce se zákonnými zástupci žáků v oblasti poskytování výstupů z diagnostiky studijních předpokladů většinou funguje. Jen v ojedinělých případech tato spolupráce neprobíhá, důvody nám však nejsou známy.

Graf 6.19 Intenzita spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti poskytování informací o studijních oborech vhodných pro žáka s MP

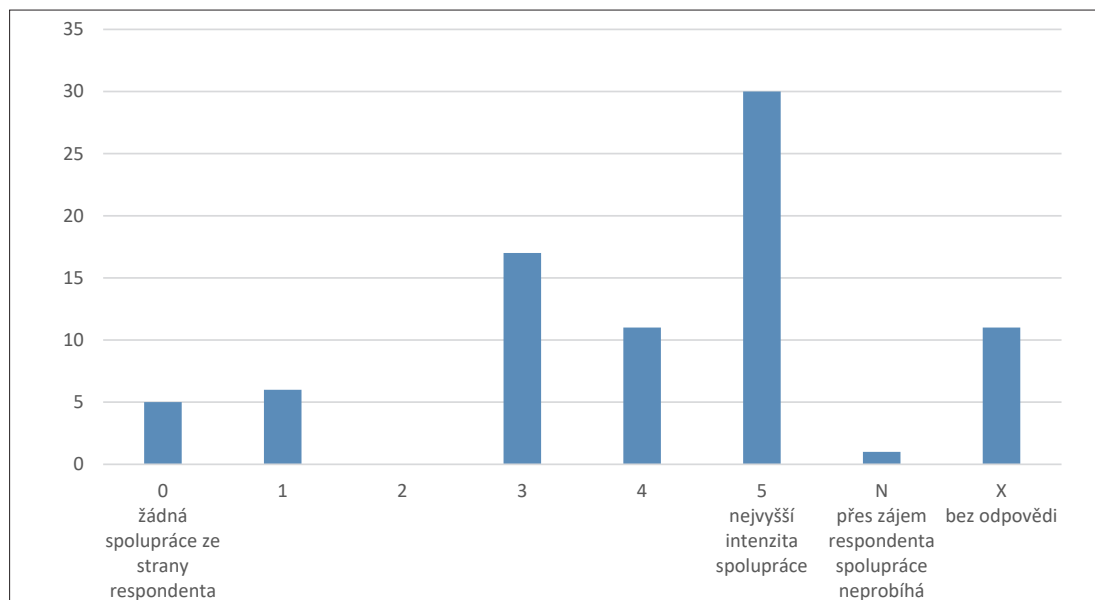
Výsledky šetření ukazují na vysokou míru spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti poskytování informací o studijních oborech vhodných pro žáka s MP.

Graf 6.20 Intenzita spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti poskytování informací o nabídce škol (nabízené obory, dny otevřených dveří atd.) nebo zaměstnavatelů

Obdobně jako v předchozím případě lze interpretovat i spolupráci se zákonnými zástupci v oblasti poskytování informací o nabídce škol (nabízené obory, dny otevřených dveří atd.) nebo zaměstnavatelů jako velmi intenzivní.

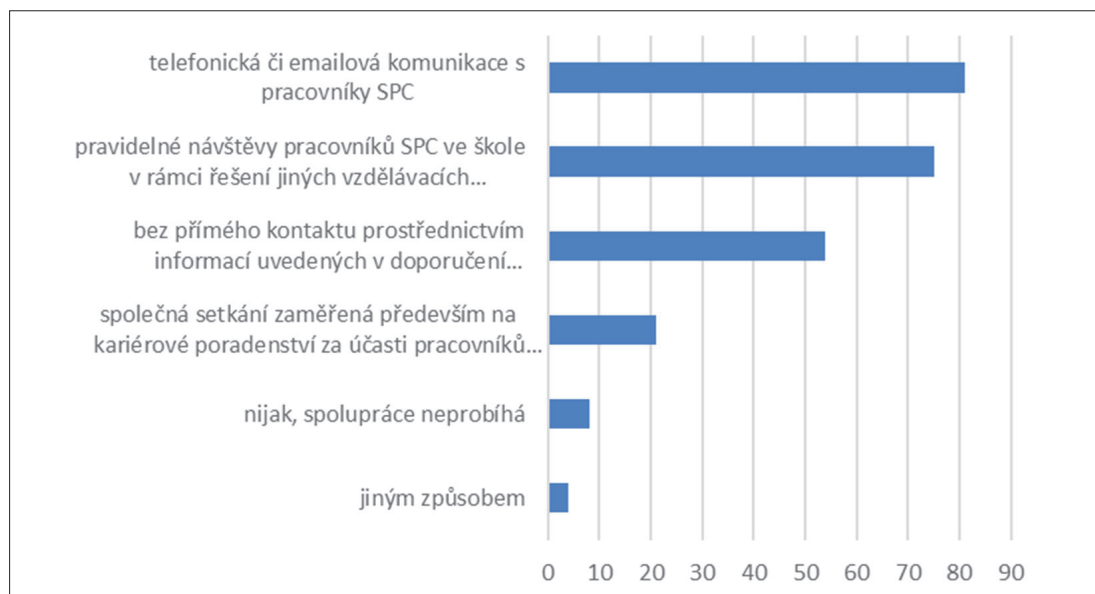
Graf 6.21 Intenzita spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti poskytování informací o službách zaměřených na kariérové poradenství pro žáky se zdravotním postižením

Jako intenzivní (i když ne s jasnou převahou odpovědí v nejvyšším stupni intenzity), lze hodnotit i spolupráci v oblasti poskytování informací o službách KP pro žáky s MP.

9. Vyberte a seřadte 3 nejčastěji využívané formy spolupráce s pracovníky speciálněpedagogického centra (SPC) v oblasti kariérového poradenství pro žáky s mentálním postižením. Vybrané položky seřadte podle četnosti využívání (na prvním místě uveďte nejčastěji využívanou formu).

Graf 6.22 Shrnutí forem spolupráce s pracovníky SPC pro mentálně postižené

Nejčastější formou spolupráce školy a speciálněpedagogického centra pro mentálně postižené je telefonická či e-mailová komunikace s pracovníky SPC. Tuto formu označilo 81 respondentů. Druhou nejčastější formou jsou podle odpovědí (75 respondentů) pravidelné návštěvy pracovníků SPC ve škole v rámci vyhodnocení podpůrných opatření ve vzdělávání žáků s mentálním postižením a řešení jiných vzdělávacích problémů. Třetí nejčastěji používanou formou je přijetí informací z Doporučení ŠPZ – bez osobního kontaktu s pracovníky ŠPZ. Tuto formu volilo 54 respondentů.

Mezi méně časté formy patří společná setkání pracovníků školy SPC a rodičů. Tuto zkušenost má 21 respondentů. Celkem 8 respondentů uvedlo, že se SPC v oblasti kariérového poradenství neprobíhá žádná spolupráce. Jen ojediněle se vyskytla informace, že „... o to, co si škola neřekne, to samo z SPC nevyjde...“.

Z uvedeného je patrné, že i přes omezení způsobených distanční výukou a lockdownem jsou SPC většinou v kontaktu se svými klienty a plní své funkce o v oblasti KP.

10. Uveďte názvy nebo alespoň zaměření studijních oborů, o kterých se domníváte, že jsou VHODNÉ pro žáka s mentálním postižením z hlediska jeho možného pracovního uplatnění.

Na tuto otázku uváděli respondenti různé odpovědi. V podstatě se však shodli na tom, že „... jsou to ty obory, kde se v názvu objevuje služba nebo práce (tesařské práce, stravovací služby)“. Pro žáky s LMP jsou to všechny obory kategorie E, pro žáky se STMP a s více vadami je to Praktická škola jednoletá a Praktická škola dvouletá.

V případě konkrétních názvů studijních oborů vyjmenovali respondenti všechny obory, které jsou také uvedeny na portálu Infoabsolvent (viz kapitola 3 a 4). Jsou to zejména obory: Stravovací a ubytovací služby, Potravinářská výroba, Prodavačské práce, Strojírenské práce, Zahradnické práce, Pečovatelské služby, Zednické práce, Provozní služby, Opravářské práce, Malířské a natěračské práce, Truhlářská a čalounická výroba, Potravinářské práce apod.

Odpovědi se lišily (různily) zejména v závislosti na regionální nabídce. Na základě svých zkušeností respondenti uváděli příklady, kdy žáci s MP nastoupí na obory kategorie H, ale po určité době dochází k jejich přeřazení na obory kategorie E. Připouštějí však i výjimky, kdy i žák s MP zvládne některé obory kategorie H. V některých odpovědích tak zaznělo, že vždy záleží na přípravě žáka, rozsahu (hloubce) jeho postižení a typu osobnosti.

Příklady z praxe: „Žáci s MP by si měli vybírat z učebních oborů kategorie E. Bohužel se takto nestává, hlásí se na učební obory kategorie H a pak bývají během školního roku přeřazeni do oboru kategorie E. Nejčastěji si volí obory stravovací a ubytovací služby, strojírenské práce, pečovatelské služby, zedník.“

„Na základě dosavadních zkušeností mohu konstatovat, že se jedná o zcela individuální záležitost. Uvést mohu například případ chlapce s LMP, který se přihlásil na tříletý učební obor (Sklář – formař), ale ze zdravotních důvodů studia po cca 6 měsících zanechal. Ve druhém případě se jednalo o dívku s LMP, která zvolila tříletý učební obor (Prodavačka), ta pro změnu studuje bez větších problémů... Obecně se domnívám, že uplatnění mohou

takto žáci s MP nalézat dle míry svého postižení jak v oborech dvouletých, tak tříletých; zaměřených do oblasti služeb...“

Zmiňována byla i problematika regionálně odlišné nabídky oborů, která se jeví pro žáky s MP jako limitující: „Možnost méně náročných oborů je téměř v každém odvětví, ale ne všechny jsou regionálně dostupné. Profesionální uplatnění vidím více závislé na manuální zručnosti, sociálních dovednostech absolventa a ochotě zaměstnavatelů než na zaměření oboru.“

11. Uveďte názvy nebo alespoň zaměření studijních oborů, o kterých se domníváte, že jsou NEVHODNÉ pro žáka s mentálním postižením z hlediska jeho možného pracovního uplatnění.

Většina respondentů se shodla, že pro žáky s MP nejsou vhodné zejména obory se studijním zaměřením, maturitní obory (např. gymnázium, obchodní akademie apod.), obory, které vyžadují samostatnou práci a odpovědnost, samostatné rozhodování bez možnosti vedení, případně učební obory, při jejichž studiu by žáci obsluhovali složitější technologie, stroje a strojní zařízení s variabilními programy. Respondenti tak vylučují většinu oborů kategorie H a výše.

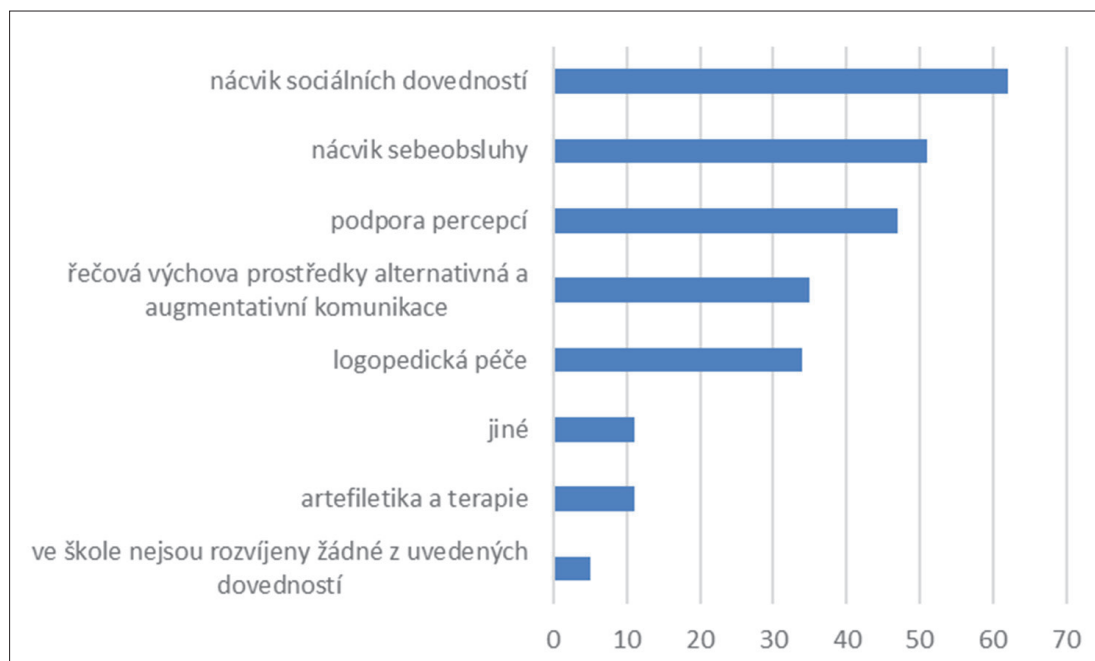
Jako problém uvádějí, že na tyto obory se žáci s MP hlásí i přes nedoporučení výchovných poradců ze ZŠ, protože rodiče žáků na tom trvali. Problém je také v tom, že „... mnohdy jsou tito žáci klasifikováni motivačně, ale ve srovnání klasifikace je nevypovídající o skutečných znalostech žáka. Takový žák s vyznamenáním, by teoreticky mohl jít studovat gymnázium“.

Příklady z praxe: „Naprostě nevhodné jsou technické obory, na naší škole nevhodný obor Reprodukční grafik. Vlivem toho, že vysvědčení z 9. třídy u žáků s MP jsou průměrově velmi pěkná (jedničky a dvojky), dostanou se tito žáci na základě průměru do učebního oboru a pak ale nezvládají (i přes poskytnutá podpůrná opatření).“

I přes výše uvedené se část respondentů shoduje na tom, že ve výjimečných případech je možné, aby žák s LMP vystudoval některý z vhodných oborů kategorie H (viz komentář k otázce č. 10). „... v posledních 10 letech se obor H povedlo dokončit dvěma absolventům, které jsem jako kariérový poradce ve výběru oboru podporovala z důvodu jejich velkého osobního zájmu o obor a stabilně velmi pěkných studijních výsledků bez kázeňských problémů.“ Dle respondentů přitom „... záleží na individualitě žáka, na přípravě žáka, stupni jeho postižení, typu osobnosti, na tom, jaká je míra jeho samostatnosti, manuální zručnosti, schopnosti vzdělávací, ale také i na tom, jak rodina na žáka působí. Tam kde není vzdělání důležité pro rodinu, těžko bude pro dítě“.

12. Uvedte, které specifické dovednosti u žáků s mentálním postižením ve Vaší škole cíleně rozvíjíte (např. prostřednictvím předmětu speciálněpedagogické péče).

Graf 6.23 Specifické dovednosti, které jsou u žáků s mentálním postižením cíleně rozvíjeny

Z grafu vyplývá, že u žáků s mentálním postižením jsou ze specifických dovedností nejčastěji rozvíjeny sociální dovednosti (cca 62 respondentů). Následuje nácvik sebeobsluhy (51 respondentů), a to zejména u žáků s těžšími stupni MP. Podpora percepce je na třetím místě (48 respondentů). Řečová výchova prostředky alternativní a augmentativní komunikace a logopedická péče se objevily shodně v odpovědích 34 respondentů. Jen menšina respondentů uvedla artefiletiku a terapie a v pěti případech také bylo konstatováno, že ve škole nejsou rozvíjeny žádné z uvedených dovedností.

V případě, že na škole žáci nemají doporučený předmět speciálněpedagogické péče, začleňují speciální pedagogové rozvoj specifických dovedností do výuky v rámci svých předmětů. Na střední škole nacházejí nejvíce prostoru v praktických cvičeních (obory kategorie C) a v praktickém výcviku (obory kategorie E).

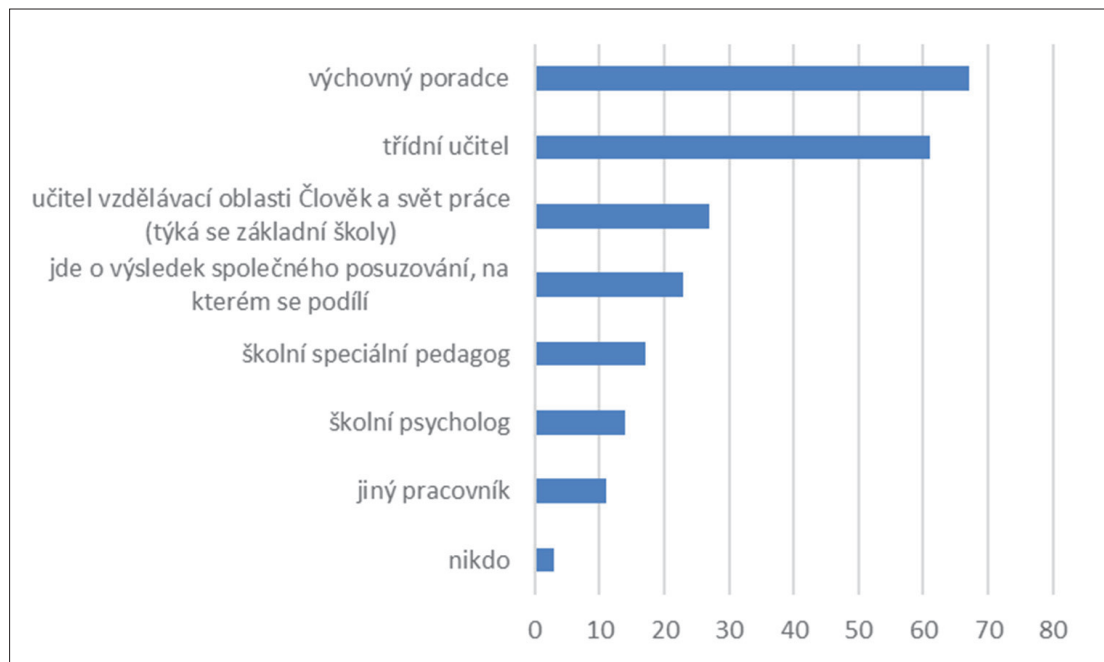
13. Ve kterém ročníku Vaší školy u žáků s mentálním postižením začínáte systematicky s kariérovým poradenstvím?

Většina respondentů (24) ze základních škol se shodla na tom, že kariérové poradenství na 2. stupni začínají od 8. ročníku. Od 7. ročníku začíná kariérové poradenství 13 respondentů, 11 respondentů začíná s kariérovým poradenstvím od 6. ročníku. Naštěstí jen ojediněle, v pěti případech, se objevila odpověď, že se kariérovým poradenstvím zabývají až od 9. ročníku (otázkou je, jestli nedošlo k mylné interpretaci spojené s intenzivním kariérovým poradenstvím). Od prvního stupně základních škol se kariérovým poradenstvím zabývá cca 12 respondentů.

Na středních školách se kariérovým poradenstvím zabývají průběžně od 1. ročníku, intenzivně ve 3. ročníku.

14. Kdo se ve Vaší škole podílí na diagnostice studijních předpokladů u žáka s mentálním postižením? Uveďte maximálně 3 pracovní pozice a seřadte je podle intenzity jejich zapojení od nejintenzivnější míry zapojení.

Graf 6.24 pracovník školy podílející se na diagnostice, studijních předpokladů žáka s mentálním postižením

Podle odpovědí lze usuzovat, že diagnostikou studijních předpokladů se na školách nejčastěji zabývá výchovný poradce, kterého uvedlo na předních třech pozicích 67 respondentů. Z dalších aktérů byl také často volen třídní učitel (61 respondentů). Třetí pozici obsadil učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce (27 respondentů). Celkem 23 respondentů uvedlo, že diagnostika je dílem společného posuzování a vyhodnocování pedagogů, kteří s žákem pracují a dobře ho znají. V podstatně menší míře jsou uváděny pozice školního speciálního pedagoga (17 respondentů), školního psychologa (14 respondentů).

Mezi jiné pracovníky zařadilo 11 respondentů například kariérového poradce, vedoucí pracovníky školy a asistenty pedagoga. Tři respondenti uvedli, že se diagnostikou studijních předpokladů na jejich škole nezabývá nikdo.

15. Kdo se ve Vaší škole zabývá posuzováním pracovního potenciálu žáka s mentálním postižením? Uveďte maximálně 3 pracovní pozice a seřadte je podle intenzity jejich zapojení od nejintenzivnější míry zapojení.

Graf 6.25 Shrnutí pracovních pozic, které se ve škole zabývají posuzováním pracovního potenciálu žáka s mentálním postižením

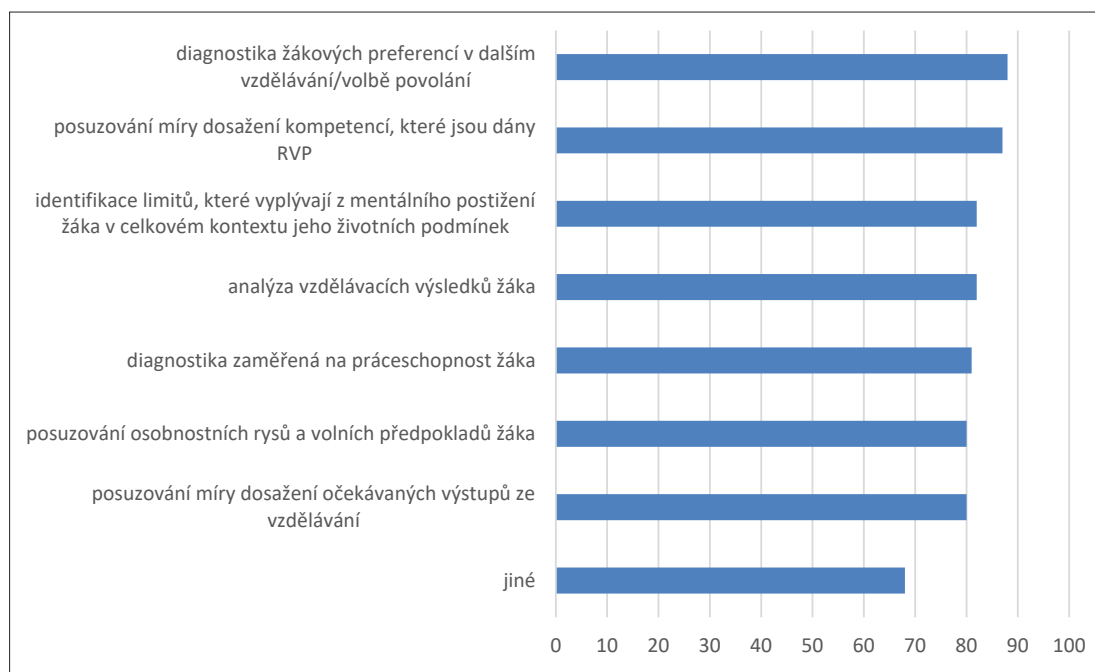

Na prvních dvou místech, se značným náskokem, volili respondenti třídního učitele (63 respondentů) a výchovného poradce (61 respondentů). Až na třetím místě se překvapivě umístil učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce (38 respondentů). Celkem 18 respondentů se domnívá, že jde o výsledek společného posuzování, na kterém se podílí. Pro školního speciálního pedagoga a psychologa se vyjádřila menšina respondentů (10 a 6).

Z jiných pracovníků, kteří se zabývají posuzováním pracovního potenciálu žáka s mentálním postižením, jmenovali respondenti zejména asistenty pedagoga, kariérové poradce, koordinátora inkluze a vedení školy. U střední škol to byli učitelé praktického vyučování, učitelé odborných předmětů a dílejší učitelé. Šest respondentů uvedlo, že se na jejich škole posuzováním pracovního potenciálu žáka s mentálním postižením nezabývá nikdo.

16. Jakým způsobem probíhá diagnostika v oblasti kariérového poradenství u žáka s mentálním postižením? Seřadte podle významu, který podle Vás jednotlivé způsoby diagnostiky v dané oblasti kariérového poradenství mají, a to tak, že na prvním místě uveďte ten nejvýznamnější.

Graf 6.26 Shrnutí způsobů diagnostiky v oblasti kariérového poradenství

Školy používají různé způsoby diagnostiky KP. Podle odpovědí lze usuzovat, že v každé škole je využíváno více způsobů – způsoby diagnostiky se kombinují podle potřeby.

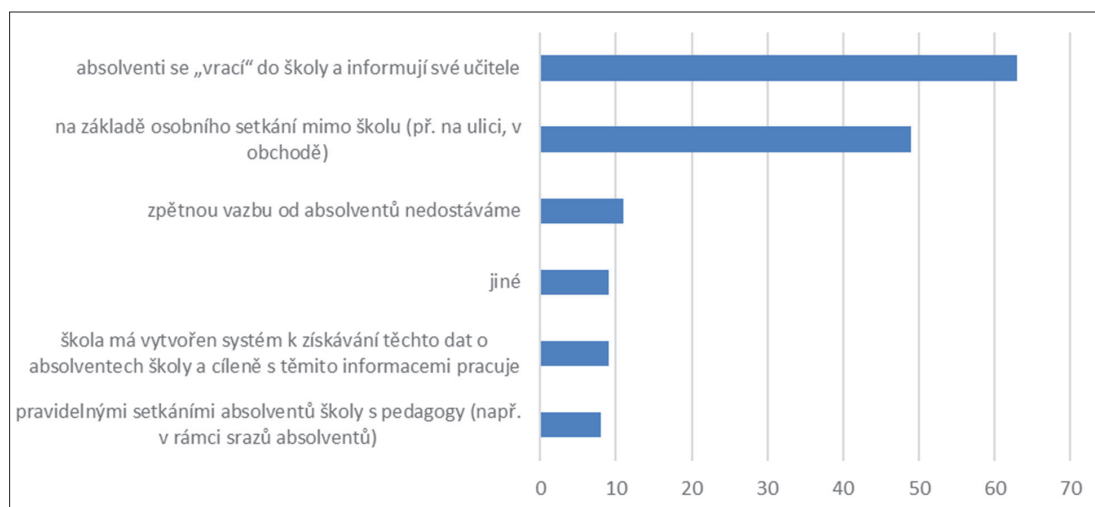
Mezi nejčastěji preferované postupy patří diagnostika žákových preferencí v dalším vzdělávání / volbě povolání a posuzování míry dosažení kompetencí, které jsou dány RVP. Následuje identifikace limitů, které vyplývají z mentálního postižení žáka v celkovém kontextu jeho životních podmínek, a analýza vzdělávacích výsledků žáka.

Dalšími využívanými postupy jsou podle odpovědí respondentů diagnostika zaměřená na průceschopnost žáka, posuzování osobnostních rysů a volných předpokladů žáka a posuzování míry dosažení očekávaných výstupů ze vzdělávání.

Mezi jiné formy zařadili respondenti například diagnostiku HAMET, individuální konzultace s klientem v přítomnosti jeho zákonného zástupce či zhodnocení pracovních výrobků.

17. Jakým způsobem dostáváte od absolventů Vaší školy s mentálním postižením zpětnou vazbu o jejich dalším vzdělávání, případně o pracovním uplatnění?

Graf 6.27 Způsoby získávání zpětné vazby od absolventů s mentálním postižením

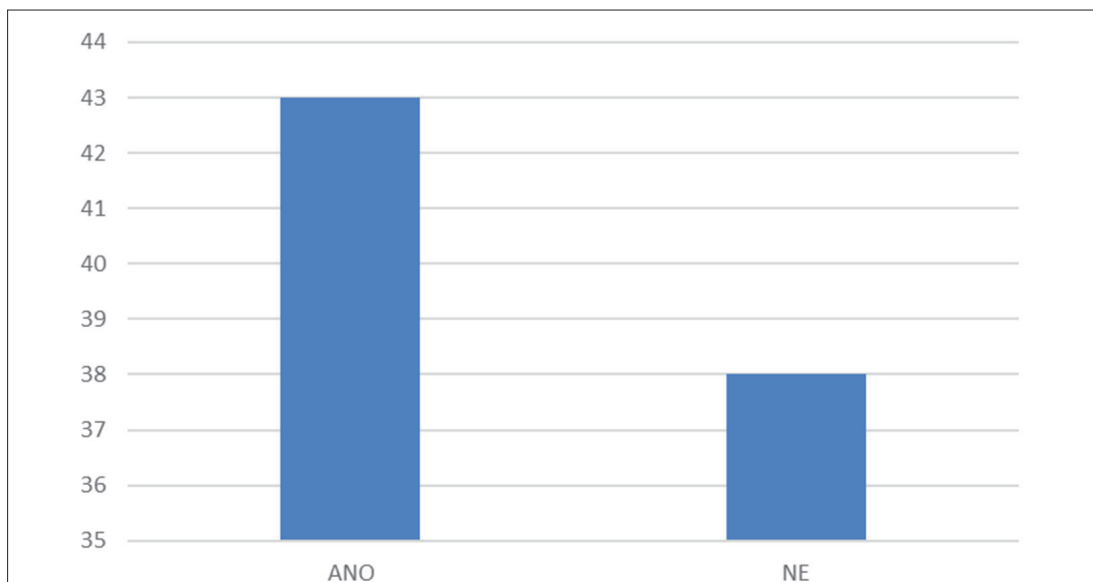

Systém pro zpětnou vazbu – informace o uplatnění svých absolventů – má vytvořeno pouze několik škol (9). Nejčastěji se pedagogové školy dozvídají informace o dalším vzdělávání nebo pracovním uplatnění prostřednictvím jejich návštěv ve škole (63 respondentů) nebo díky náhodnému setkání mimo školu (49 respondentů). Celkem 11 respondentů uvedlo, že žádnou zpětnou vazbu od žáků nedostávají. Osm respondentů získává zpětnou vazbu při pravidelném setkávání absolventů školy s pedagogy (např. v rámci srazů absolventů).

Mezi jiné způsoby získávání informací o dalším vzdělávání nebo pracovním uplatnění absolventů školy uvedli respondenti, že se tyto informace například dovídají po oslovení střední školy, do které absolventi nastupují, dále při spolupráci s úřady práce, ze sociálních sítí či emailem. Jedenáct respondentů uvedlo, že žádnou zpětnou vazbu od absolventů nedostávají.

18. Domníváte se, že máte dostatek kompetencí k poskytování kvalitního kariérového poradenství pro žáky s mentálním postižením? Pokud ano, uveďte, kde jste tyto kompetence získal/a a jakým způsobem.

Graf 6.28 Kompetence k poskytování kvalitního kariérového poradenství žákům s mentálním postižením

Více než polovina respondentů uvádí, že má dostatek kompetencí k poskytování kvalitního kariérového poradenství pro žáky s mentálním postižením (43 respondentů). O něco méně respondentů se však domnívá, že tyto kompetence nemá (38 respondentů).

Na otázku, kde tyto kompetence získali, většinou uvádějí shodně, že v rámci studia, dalšího vzdělávání a dlouholetou praxí. Jako příklad studia uvádějí zejména kvalifikační studium výchovného a kariérového poradenství, ale také studium speciální pedagogiky.

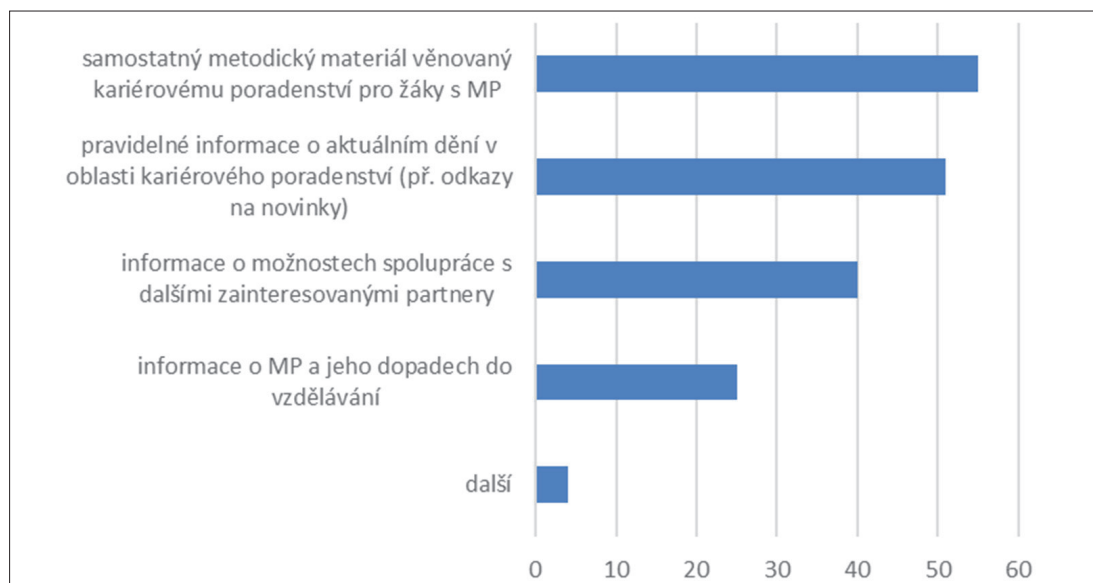
Další kompetence získávají soustavným vzděláváním, které navazuje již na získané vzdělání, účasti na workshopech, seminářích, e-learningových kurzech (např. Volba povolání) a odborných konferencích. Důležitá je také spolupráce se ŠPZ (regionální setkání VP, vzájemná spolupráce VP), členství v MAS a podílení se na plánu (MAP), spolupráce na plánu sociálních služeb pro ORP.

Obohacující je také účast v různých projektech, např. I-kariéra, sledování novinek a také informace, které získávají z různých internetových či knižních zdrojů (např. Atlas školství).

V neposlední řadě je pro získání kompetencí k poskytování kvalitního kariérového poradenství žákům s mentálním postižením důležitá také dlouholetá praxe. Respondenti zmiňují, že zkušenosti, které během let práce se žáky s mentálním postižením získali, se pak následně zúročí ve schopnosti spolupráce se zákonnými zástupci a dalšími odborníky podílejícími se na rozvoji dítěte s mentálním postižením (třídní učitel, pracovníci SPC apod.).

19. Jaké informace (podporu) byste přivítal/a ke zkvalitnění Vašich kompetencí v této oblasti?

Graf 6.29 Informace ke zkvalitnění kompetencí v oblasti poskytování služeb kariérového poradenství žákům s mentálním postižením

Všichni respondenti uvedli, že by pro zkvalitnění kariérového poradenství u žáků mentálním postižením uvítali některou z možností podpory, které jsou zobrazeny v grafu. Nejčastěji by volili samostatný metodický materiál věnovaný kariérovému poradenství pro žáky se mentálním postižením (55 respondentů), ale také pravidelné informace o aktuálním dění v oblasti KP (41 respondentů). Vítány jsou také informace o možnostech spolupráce s dalšími zainteresovanými partnery (40 respondentů).

Informace o MP a jeho dopadech do vzdělávání by překvapivě volilo menší množství respondentů (25). Je to dáno možná také tím, že mnozí respondenti již mají absolvované kvalifikační vzdělávání výchovného a kariérového poradenství, případně studium speciální pedagogiky.

Konkrétní odpovědi by se daly shrnout následovně: Respondenti by uvítali, aby v rámci kariérového poradenství byly přímo ve škole organizovány náborové akce pracovníků středních škol, v jejichž rámci by proběhly besedy pro žáky i jejich zákonné zástupce, prezentace učebních oborů a řemesel, ale také prezentace ze soutěží a školních aktivit. Součástí aktivit by byly také informační letáčky, kontakty a odkazy na webové stránky středních škol.

V rámci středních škol je žádoucí účast na dnech otevřených dveří a na exkurzích, v jejichž rámci se mohou žáci účastnit (individuálně i skupinově) různých soutěží a workshopů technického charakteru (typických pro danou školu). Oblíbené jsou i dny řemesel.

Nad školní institucionální rámec jsou vítané veletrhy vzdělávání (Burza škol), exkurze do různých výrobních podniků (firem), návštěvy úřadu práce (IPS), aktivity organizované Hospodářskou komorou (např. Technický jarmark apod.).

Na závěr uvádíme popis aktivit kariérového poradenství na jedné základní škole, který by mohl být pro svoji systematickosti inspirací pro ostatní:

„Každý rok pro nás střední školy uspořádávají tzv. Burzu škol, kde nám jejich učitelé a především vedoucí odborného výcviku, ukazují výsledky své práce. Žáci se zde mají možnost informovat se o konkrétních učebních oborech, vidí ukázky praktického výcviku apod. Dále si mohou popovídat se studenty středních škol. Každý rok k nám vybraná střední odborná učiliště jezdí na ‚nábor‘, kdy opět našim žákům podávají ucelené informace o učebních oborech. Naši žáci pravidelně zase navštěvují ona odborná učiliště. Odborná učiliště nám zajišťují dopravu k nim apod. Všechna výše uvedená setkání jsou zakončena besedami, praktickými ukázkami, ukázkami učebnic apod. Každý rok dvakrát žáci 8. a 9. ročníku navštěvují úřad práce, kde jsou pro ně připravené besedy, a to nejen na téma učebních oborů, ale i možnosti uplatnění v našem regionu. Seznamují se s pojmy například kvalifikace, rekvalifikace a s tím, jak vůbec úřad práce funguje a v čem jim může pomoci apod. Dále se každý rok naše škola účastní celokrajské výstavy SŠ a SOU, kde mohou žáci opět vidět praktické ukázky výrobků žáků středního odborného učiliště, mohou si popovídat s jejich studenty a učitelé zase s vedoucími odborného výcviku, s učiteli.“

20. Prosíme o sdělení jakéhokoliv souhrnného hodnocení, názoru či postoje, kterými byste se vyjádřil/a k současné situaci v kariérovém poradenství u žáků s mentálním postižením.

Uvedené odpovědi reflektují na současný stav, ale i možnosti práce v oblasti kariérového poradenství ve školách. Daly by tematicky rozdělit do několika okruhů.

V tom prvním respondentí poukazují na problematiku připravenosti absolventů základních škol s mentálním postižením na vstup do středních škol. Všeobecně konstatují, že připravenost absolventů s mentálním postižením není velká. Je to dáno i nižší motivací ke studiu (možná zde hraje roli i pozdější uplatnitelnost na trhu práce).

Příklad z praxe: *„V současné době je žákům s MP na základní škole dáována ‚naděje‘, že jsou zcela na stejné úrovni jako běžní vrstevníci. Na základní škole je upraven výstup vzdělávání pro tyto žáky. Žáci se pak dostávají vlivem pěkného vysvědčení ze ZŠ na učební obory, kde ale už učivo nezvládají. I přes poskytovaná podpůrná opatření, i přes snahu skupiny ostatních žáků. Pak tito žáci prožívají zklamání. Zklamání jsou i jejich rodiče. Děkují nám za snahu, za náš přístup, ale... Myslím si, že systém praktických škol je velmi osvědčený a tam by měli žáci s MP větší šanci nejen na úspěch ve studiu, ale také na následné uplatnění na trhu práce. Současný systém plýtvá energií, finanční prostředky a hlavně to pak zanechává šrám na duši těchto celoživotních dětí. Můj názor je z pozice pracovníka střední školy.“*

Uvedená slova deklarují jeden z názorových proudů, které přináší „společného vzdělávání.“ Praxe ukazuje, že je výrazný rozdíl v dopadech do vzdělávání a ve vzdělávacích výsledcích, jestliže se jedná o žáky při horní hranici lehkého mentálního postižení (v těchto případech bývá integrace více méně úspěšná), větší jsou také jejich možnosti jejich dalšího vzdělávání na středních školách a uplatnění na trhu práce. V případě, že se jedná o žáky s lehkým mentálním postižením při její dolní hranici a také žáky se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, jsou tito žáci většinou vzdělávání v paragrafových školách. Také jejich možnosti dalšího vzdělávání na středních školách a uplatnění na trhu práce jsou mnohem menší.

Příklad z praxe: „Žáci s LMP se často přihlašují a jsou přijímáni na obory, na které vzhledem k svému mentálnímu postižení nestačí (obory typu H i vyšší). Studium tam nezvládají, jsou neúspěšní, demotivovaní a končí s nedokončeným vzděláním. Žák s MP, i ten s LMP, potřebuje individuální přístup, názornost, nízký počet žáků na třídu. To nezajistí asistent ani sebelepší inkluze. To zajistí dobře vybraný obor a odborná škola zaměřená na vzdělávání žáků s mentálním postižením, škola, kde vzdělávají žáky odborníci v oboru a zároveň speciální pedagogové. Doporučuji intenzivní až osobní spolupráci výchovných poradců ‚běžných‘ základních škol s odbornými školami kategorie E.“

Významným faktorem, na který poukazují respondenti, je také spolupráce a komunikace s rodiči těchto žáků. Při cíleném kariérovém poradenství pro žáky s mentálním postižením jde především o to skloubit individuální schopnosti žáka s mentálním postižením s jeho zájmem s cílem předejít neadekvátní aspiraci, a to jak ze strany žáků, tak také jeho rodičů. Pokud je vše v souladu a je tu podpora rodiny, pak obvykle vstup na správně volený obor střední školy proběhne bez větších problémů.

Jako zvláště specifickou vidí respondenti také problematiku romských žáků s lehkým mentálním postižením, kde přímo uvádějí, že rodiče si často nepřejí, aby jejich dítě dále studovalo, nepodporují dítě v další kariéře (mnohdy po absolvování základní školy ani nepodali přihlášku na učební obor, nepomohly ani schůzky se zákonnými zástupci, ani žádost o pomoc v této situaci u OSPOD).

Jako další problém vnímají respondenti malou nabídku oborů středních škol pro žáky s mentálním postižením. Pro žáky s lehkým mentálním postižením jsou to obory kategorie E, pro žáky základní školy speciální učební obory kategorie C (praktická škola dvouletá a jednoletá). Pozornost by měla být věnována také určité restrukturalizaci a inovaci učebních oborů, aby jejich absolventi nacházeli větší uplatnění na trhu práce.

Respondenti upozorňují na skutečnost, že při volbě oboru a střední školy rozhodují také regionální specifika, jako je hustota sítě středních škol s vhodnými obory a vzdálenost od místa bydliště. Mnozí žáci s mentálním postižením pocházejí ze sociálně slabších rodin a jsou tak limitováni ekonomickou situací těchto rodin. Problematika dojíždění či ubytování na internátě se stává dalším z limitů úspěšného vstupu na střední školu. Dochází tak k situacím, kdy žáci s mentálním postižením jsou vzhledem k možnosti studia na střední škole bez přijímacích zkoušek přijati na školu, která je sice v místě bydliště, ale nedisponuje obory vhodnými pro tyto žáky.

Příklad z praxe: „Vzhledem k tomu, že se naše škola nachází na malém městě, je omezena možnost výběru střední školy, která by byla vhodná pro děti s MP. Většinou rodiče nechtějí dát dítě na internát a pro dítě také většinou internát vhodný není. Proto volí střední školu ne zcela podle zájmu dítěte, ale podle dostupnosti školy a oboru v něm nabízeném...“

Příklad z praxe: „Běžné SŠ, kde nejsou zřízeny obory pro tyto žáky, sice tyto žáky přijímají, ale nedokážou mnohdy akceptovat, že jsou to žáci se speciálními vzdělávacími potřebami a mnohdy na základě své diagnózy zvolený obor nezvládnou (protože ani nemohou). Tyto školy jim totiž ze zákona ani nemůžou poskytovat žádnou redukci učiva (ve výuce jazyků, matematice...).“

Dle sdělení respondentů je dalším problémem při vstupu na střední školu, adaptace žáků s mentálním postižením na nové prostředí: „... Žáci jsou během povinné školní

docházky plně motivovaní. Všichni si podají přihlášku. Největší krize jejich zájmu o vzdělávání nastává v 1. pololetí na OU. Zřejmě při opuštění známého prostředí si nedokážou rychle vybudovat pozici v nové škole. Velký problém je i malá snaha a síla ze strany rodičů, kteří je v tomto těžkém období neumí podpořit.“

Opakovaně se respondenti také vyjadřovali k absenci metodických materiálů pro kariérové poradenství žáků s mentálním postižením. Uvítali by větší míru informací o kariérovém poradenství pro tyto žáky. V praxi je většinou vše zaměřeno na žáky bez postižení.

Velmi kladně se respondenti vyjadřovali ke vzniku metodického materiálu, který by jim poskytl podporu při realizaci kariérového poradenství pro žáky s mentálním postižením.

7 Aktuální stav kariérového poradenství pro žáky s mentálním postižením pohledem poradenských pracovníků SPC (výsledky dotazníkového šetření)

Petr Petráš, Martin Sadílek

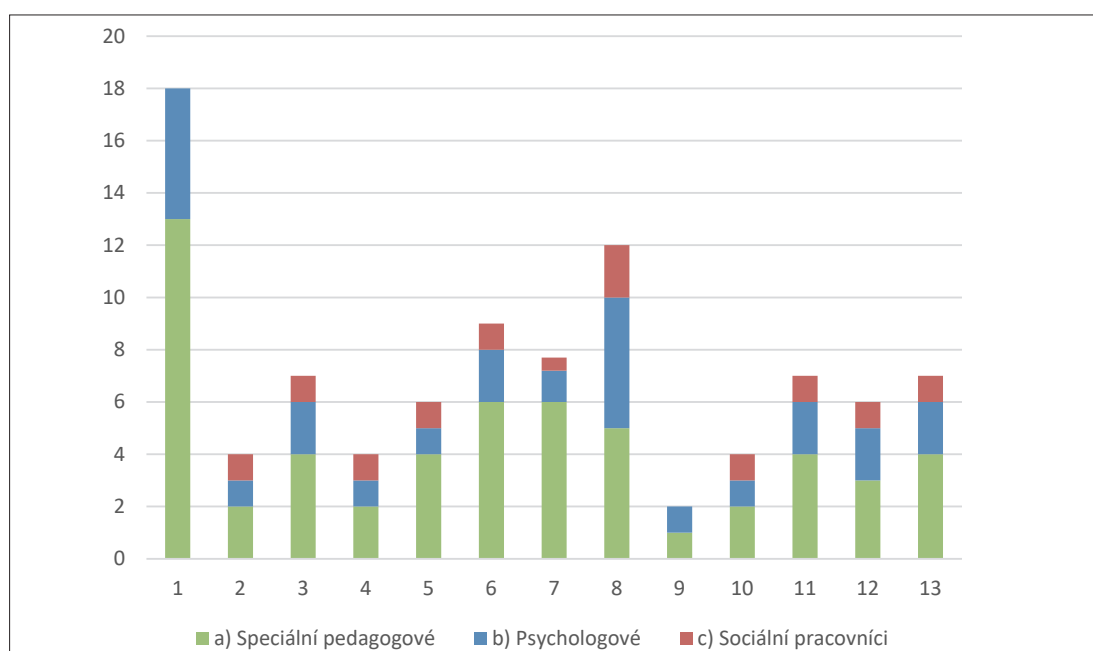
DOTAZNÍK PRO PORADENSKÉ PRACOVNÍKY VE ŠKOLSTVÍ ZABÝVAJÍCÍ SE KP PRO ŽÁKY S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

Celkem vyplnilo dotazník: 13 respondentů.

Příčiny menšího počtu odpovědí lze spatřovat v tom, že dotazník byl rozeslán v době tvrdého lockdownu kvůli epidemii covidu-19 a že v některých krajích jsou SPC různých zaměřené sloučena do jednoho zařízení, a je tedy možné, že odpovídal jeden pracovník za celé zařízení. Někdy je SPC sloučeno s PPP (např. Olomouc).

1. Uveďte počet odborných pracovníků ve Vašem SPC.

Graf 7.1 Odborní pracovníci v SPC

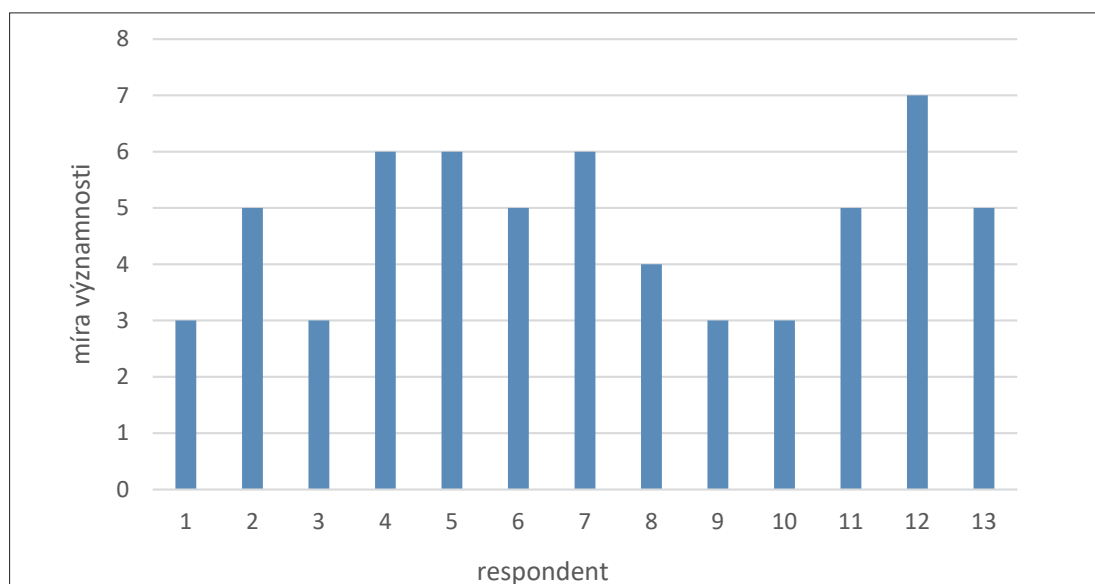
Z uvedeného průzkumu vyplynulo, že z hlediska personálního obsazení je u SPC pro MP nejvíce preferovaná pozice speciálního pedagoga. Z hlediska proporcionality tvoří speciální pedagogové přibližně tři šestiny všech odborných pracovníků SPC, necelé dvě pětiny tvoří psychologové a pouze pětinu sociální pracovníci. Zjednodušeně by se dalo říct, že uvedená personální struktura platí i v celorepublikovém formátu a odpovídá historickému kontextu vzniku SPC a jejich poslání. SPC vznikala při speciálních školách a podle zaměření škol se také zaměřovala na určité druhy postižení. Prvními odbornými pracovníky byli zkušení speciální pedagogové z těchto škol a až k nim se postupně začali zapojovat psychologové a sociální pracovníci. Zvláště pozice psychologa je na SPC dlouhodobě poddimenzována.

2. Uvedte, kdo se ve Vašem SPC zabývá kariérovým poradenstvím.

Z průzkumu, ale i z poznatků z praxe, je zřejmé, že ve SPC není stanovena pozice samostatného kariérového poradce (metodika KP), ale oblast kariérového poradenství (volbu dalšího studia a následného povolání) řeší každý speciální pedagog a psycholog se svým klientem, kterého má v dlouhodobé péči. Je samozřejmostí, že v rámci SPC pracují odborní pracovníci v týmu. V některých případech je nutné do týmu pozvat i odborné pracovníky SPC jiného zaměření.

3. Uvedte, jakou důležitost přikládáte ve Vaší instituci kariérovému poradenství – například ve srovnání s ostatními činnostmi realizovanými ve Vašem ŠPZ (0 = není důležité, 1 = málo důležité, 7 = velmi důležité).

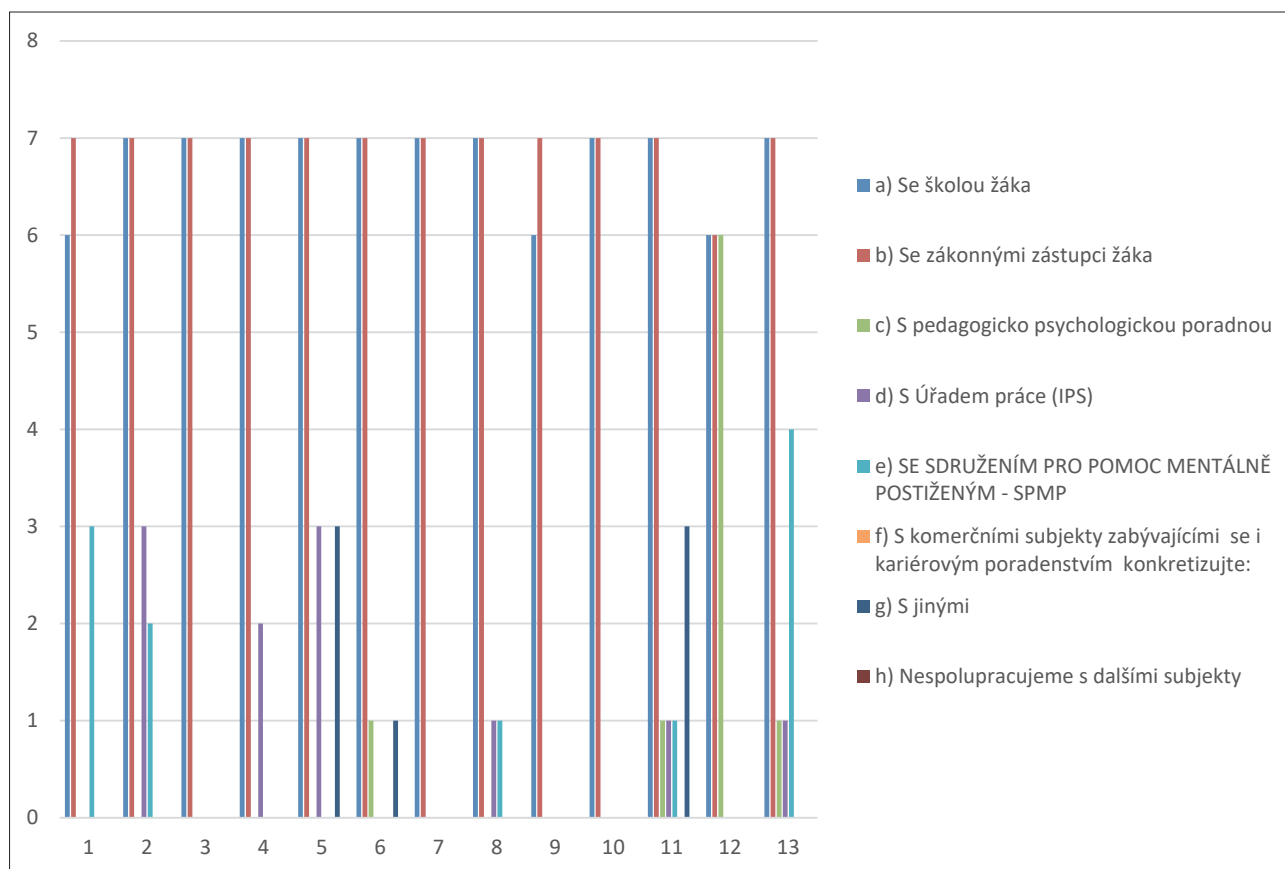
Graf 7.2 Důležitost přikládána kariérovému poradenství

Z uvedeného grafu je patrné, že kariérovému poradenství ve srovnání s ostatními činnostmi realizovanými v SPC pro MP je přikládána důležitost.

4. V oblasti kariérového poradenství spolupracujeme – uveďte míru spolupráce (0 = není důležité, 1 = málo důležité, 7 = velmi důležité):

Graf 7.3 Míra spolupráce

Jako důležitou a velmi důležitou ohodnotili pracovníci SPC pro MP spolupráci se školou a se zákonnými zástupci žáka. Toto hodnocení vyplývá i z faktu, že aktéři z tohoto prostředí se spolu s pracovníky SPC pro MP nejvíce podílejí na kariérovém poradenství žáků s mentálním postižením.

Naopak za nedůležitou či málo důležitou označila většina respondentů spolupráci s PPP.

Obdobné odpovědi se překvapivě objevily i ohledně spolupráce respondentů s úřadem práce (IPS) a také se sdružením pro pomoc MP. Jako nedůležitá se jeví spolupráce s komerčními subjekty zabývajícími se KP stejně tak jako spolupráce s dalšími subjekty. Mezi jiné subjekty, se kterými pracovníci SPC pro MP občas spolupracují, patří např. Slezská Diakonie, škola, na kterou se žák hlásí, dětské domovy, případně osoby, které mají žáka v péči.

5. V rámci diagnostiky kariérového poradenství v našem zařízení zjišťujeme:

Tab. 7.1 Zajištění diagnostiky kariérového poradenství skrze vybrané možnosti (n = 13)

	RČ	AČ
úroveň studijních předpokladů	100,00 %	13
úroveň pracovního potenciálu	84,62 %	11
osobnostní rysy a zájmy žáka	92,31 %	12
limity dané postižením žáka vzhledem ke zvolenému studijnímu oboru	100,00 %	13
limity dané postižením žáka vzhledem k možnému pracovnímu uplatnění	76,92 %	10
dostupnost vhodné školy	76,92 %	10
pracovní příležitosti vhodné pro žáka	46,15 %	6
pracovní příležitosti dostupné pro žáka	38,46 %	5
diagnostika žákových preferencí v dalším vzdělávání/volbě povolání	61,54 %	8
jiné	15,38 %	2

Z odpovědí je patrné, že nejdůležitější při volbě dalšího vzdělávání je zjištění, jaká je úroveň studijních předpokladů žáka, a také to, jaké jsou limity dané postižením žáka vzhledem ke zvolenému studijnímu oboru. Důležité je také přihlížet k osobnostním rysům a zájmům žáka a úrovni jeho pracovního potenciálu. Přitom je nutné brát v úvahu i limity, které jsou dané postižením (vzhledem k možnému pracovnímu uplatnění) a dostupnost vhodné školy.

Pro komplexnější pohled se provádí v SPC také diagnostika žákových preferencí v dalším vzdělávání/volbě povolání. Naopak nízká důležitost je uváděna u pracovních příležitostí vhodných či dostupných pro žáka. Je to dáno možná i tím, že pracovní příležitosti již neřeší SPC.

6. Uveďte název a případně stručný popis diagnostických nástrojů, které používáte v oblasti kariérového poradenství.

Z odpovědí na otázku je zřejmé, že diagnostické nástroje pro oblast KP využívá v SPC především psycholog, který zjišťuje rozumové a osobnostní předpoklady pro další studium klienta. Speciální pedagog při KP vychází především z dlouhodobého sledování klienta a z dlouhodobé spolupráce se školou a rodinou klienta.

7. Uveďte 3 nejčastěji využívané formy spolupráce se školou žáka (Vašeho klienta s mentálním postižením).

Nejčastěji využívanou formou spolupráce se školou žáka (klientem s MP) jsou pravidelné návštěvy pracovníků SPC pro MP ve škole v rámci řešení jiných vzdělávacích záležitostí týkajících se žáka. Při těchto setkáních je dán i prostor pro řešení problematiky KP. Ve školním roce s omezenou prezenční výukou nabyta na důležitosti komunikace prostřednictvím e-mailu i různých dalších platforem, které umožnily

videosestkávání (Skype, WhatsApp aj.) Podobným způsobem byly prezentovány i dny otevřených dveří jednotlivých škol.

Tato forma poněkud potlačila společná prezenční setkání zaměřená především na kariérové poradenství za účasti pracovníků SPC, zákonných zástupců, případně dalších zainteresovaných stran.

Mezi méně využívané formy patří ty bez přímého kontaktu s klientem prostřednictvím informací uvedených v Doporučení ke vzdělávání.

8. Uveďte názvy nebo alespoň zaměření studijních oborů, o kterých se domníváte, že jsou OBECNĚ VHODNÉ pro žáka s mentálním postižením z hlediska jeho možného pracovního uplatnění.

Respondenti se většinou shodují na tom, že pro žáky s LMP je obecně vhodná většina oborů kategorie E, např. kuchařské práce, zahradnické práce, zednické práce, opravářské práce, pečovatelské práce, stavební profese zemědělské práce, strojírenské práce, ošetřovatelství, prodavačské, malířské a natěračské, zednické, strojírenské, stavební, podlahářské, sklenářské, pokrývačské, klempířské, pečovatelské, provozní, lesnické, tesařské, dlaždičské aj. práce.

U žáků, jejichž kognitivní schopnosti se pohybují v horní hranici LMP, je možné zvažovat i některé obory kategorie H, např. zahradník, strojní mechanik (zámečnick), zemědělec-farmář (farmář-zahradník), prodavač.

U žáků jejichž kognitivní schopnosti se pohybují na dolní hranici LMP-STMP a žáků se STMP a TMP jsou vhodné obory kategorie C: Praktická škola dvouletá, Praktická škola jednoletá nebo umístění ve stacionářích.

9. Uveďte názvy nebo alespoň zaměření studijních oborů, o kterých se domníváte, že jsou NEVHODNÉ pro žáka s mentálním postižením z hlediska jeho možného pracovního uplatnění.

Mezi obory, které jsou nevhodné pro žáka s mentálním postižením z hlediska jeho možného pracovního uplatnění, uváděli pracovníci SPC pro MP zejména gymnázium a střední školy s maturitou. Dále obecně všechny obory (profese), které jsou náročné na samostatnou práci. Ve většině případů vyloučili také mnohé obory typu H, a to zejména kadeřnice, automechanik, truhlář, tesař, elektrikář, instalatér, elektrotechnické obory, zdravotnické obory. Jako limitující v těchto případech uváděli úroveň rozumových schopností a praktických dovedností žáka s MP.

10. Uvedte, které specifické dovedností u žáků s mentálním postižením doporučujete školám zařadit do vzdělávání žáka (např. prostřednictvím předmětu speciálněpedagogické péče) s cílem zvýšit průceschopnost žáka.

Tab. 7.2 Doporučení školám zařadit specifické dovedností u žáků s MP do jejich vzdělávání

	RČ	AČ
logopedická péče	61,54 %	8
řečová výchova prostředky alternativní a augmentativní komunikace	46,15 %	6
nácvik sebeobsluhy	53,85 %	7
podpora percepce	76,92 %	10
nácvik sociálních dovedností	7,69 %	1
artefiletika a terapie	7,69 %	1
specifické dovednosti nejsou ve škole rozvíjeny	0,00 %	0
jiné	23,08 %	3

Mezi specifické dovednosti, které SPC MP doporučují školám zařadit do vzdělávání žáka, patří zejména: podpora percepce, logopedická péče, nácvik sebeobsluhy, řečová výchova a prostředky AAK. Jsou to tedy dovednosti, bez kterých se žák s MP v běžném životě neobejde a které jsou svázány s KP.

Občas respondenti také doporučují artefiletiku a terapie, případně nácvik sociálních dovedností.

Mezi jiné respondenti zařadili také pracovní činnosti, např. dílny. Vycházeli přitom zřejmě z faktu, že v učebním plánu je této vzdělávací oblasti, která byla dříve pro žáky s MP stěžejní, věnována tak malá časová dotace.

Obecně nyní nelze doporučovat PSPP pro žáka, pokud je vzděláván ve škole dle § 16 odst. 9, dovednosti jsou rozvíjeny v rámci běžné výuky. Když je žák s MP v běžné škole, doporučují se většinou podpůrná opatření s cílem rozvoje výše uvedeného.

Rozvíjení specifických dovedností je třeba realizovat již od předškolního věku.

11. Uvedte váš odhad počtu procent těch bývalých klientů vašeho SPC, o kterých máte za posledních 5 let prokazatelné informace o jejich pracovním uplatnění, případně dalším studiu (jedná se o klienty, kteří již nejsou ve vaší přímé péči z toho důvodu, že jejich podpora skončila absolvováním základního či středního vzdělávání).

Informovanost pracovníků SPC o uplatnění klientů, případně jejich dalšího studia během posledních pěti let je nízká, pohybuje se ve většině případů mezi 1–20 %. Jen v jednom případě poskytlo zpětnou vazbu 40 % klientů, ale také v jednom případě nemá SPC zpětnou vazbu žádnou.

12. Jakým způsobem dostáváte od klientů zpětnou vazbu o jejich dalším vzdělávání (po ukončení spolupráce s SPC), případně o jejich pracovním uplatnění?

Tab. 7.3 Forma zpětné vazby od klientů o jejich dalším vzdělávání

	RČ	AČ
naše zařízení má vytvořen systém sběru těchto dat o klientech a cíleně s těmito informacemi pracuje	0,00 %	0
klienti nás navštěvují v SPC a informují nás	23,08 %	3
na základě náhodného osobního setkání mimo školu (např. na ulici, v obchodě)	84,62 %	11
informace získáváme zprostředkovaně od třetích osob	69,23 %	9
zpětnou vazbu od klientů nedostáváme	38,46 %	5
jiné	7,69 %	1

Ve SPC pro MP absentuje systém sběru dat o klientech. V průzkumu ani jedno SPC nemělo vytvořen systém sběru těchto dat a chybí tak i cílená práce s těmito informacemi. Zpětnou vazbu o pracovním uplatnění, případně jejich dalším vzdělávání po ukončení spolupráce s SPC získávají pracovníci SPC především na základě náhodného osobního setkání mimo školu (např. na ulici, v obchodě). Časté je také získávání informací zprostředkovaně od třetích osob. Občasné je získávání informací na základě návštěvy klientů v SPC. Někdy jsou informace přeneseny také ze speciální ZŠ, do které klienti docházeli. Žádnou zpětnou vazbu od klientů nedostala téměř třetina respondentů.

13. Kompetence týmu poradenských pracovníků Vašeho SPC k poskytování kvalitního kariérového poradenství pro žáky s mentálním postižením hodnotíte takto (0 = žádné, 1 = nedostačující, 7 = vyčerpávající):

Tab. 7.4 Hodnocení kompetencí týmu poradenských pracovníků k poskytování kvalitního kariérového poradenství pro žáky s mentálním postižením

	0 (RČ/AČ)	1 (RČ/AČ)	2 (RČ/AČ)	3 (RČ/AČ)	4 (RČ/AČ)	5 (RČ/AČ)	6 (RČ/AČ)	7 (RČ/AČ)	
Kompetence týmu poradenských pracovníků k poskytování kariérového poradenství	x	x	x	x	x	38,46 %/5	46,15 %/6	15,38 %/2	100,00 %/13

Převážná část respondentů hodnotí své kompetence k poskytování kvalitního kariérového poradenství pro žáky s mentálním postižením na velmi dobré a výborné úrovni. Otázkou však zůstává, zda vědí, co vše lze do moderně pojatého KP zahrnovat.

14. Jaké informace (podporu) byste přivítal/a ke zkvalitnění Vašich kompetencí v této oblasti?

Tab. 7.5 Informace, které by pracovníci SPC přivítali ke zkvalitnění jejich kompetencí

	RČ	AČ
informace o mentálním postižení a jeho dopadech na vzdělávání	0,00 %	0
informace o možnostech spolupráce s dalšími zainteresovanými partnery	69,23 %	9
samostatný metodický materiál věnovaný kariérovému poradenství pro žáky se ZP	84,62 %	11
pravidelné informace o aktuálním dění v oblasti kariérového poradenství (např. odkazy na novinky)	61,54 %	8
další	23,08 %	3

Pro další zkvalitnění kompetencí v kariérovém poradenství by odborní pracovníci SPC pro MP přivítali především vznik samostatného metodického materiálu, který by byl věnován kariérovému poradenství pro žáky s MP. Cenné by byly také informace o možnostech spolupráce s dalšími zainteresovanými partnery a pravidelné informace o aktuálním dění v oblasti kariérového poradenství (např. odkazy na novinky). Přivítali by také přehledné a aktualizované zpracování nabídky studijních oborů (zejména oborů kategorie E), ideálně brožuru pro klienty s MP. Z oblasti diagnostiky by to byl seznam vhodných, osvědčených a aktuálně dostupných diagnostických metod a tipy na osvědčené diagnostické metody a nástroje pro žáky s MP pro oblast KP. O informace o mentálním postižení a jeho dopadech do vzdělávání nemá zájem nikdo.

15. Prosíme o sdělení jakéhokoliv souhrnného hodnocení, názoru či postoje, kterým byste se vyjádřil/a k současné situaci v kariérovém poradenství u žáků s mentálním postižením.

Odpovědi respondentů by se daly rozdělit do tří okruhů:

V tom prvním se vyjadřují k nabídce oborů pro klienty s MP a jejich uplatnitelnosti na trhu práce. Konstatují přitom, že nabídka oborů není velká, upozorňují na nedostatek oborů kategorie E. Lze předpokládat, že tato situace bude kraj od kraje jiná. Konkrétně se vyjadřují respondenti z Kraje Vysočina, kde dlouhodobě pozorují a řeší velmi omezenou nabídku oborů pro žáky s mentálním postižením, například v Jihlavě pouze dva obory. Podobně je tomu také klientů s PAS. Obdobná situace je i u pracovního uplatnění, kdy respondenti konstatují, že je nedostatek pracovních příležitostí pro klienty s mentálním postižením, nedostatek je také chráněných pracovních pozic. To, že není příliš velký zájem o pracovní uplatnění klientů s mentálním postižením, souvisí i s malou motivací ke studiu na středních školách. Obory pro klienty s mentálním postižením by měly být koncipovány tak, aby byli absolventi schopni uplatnit se v praktickém životě.

Druhý okruh odpovědí se týká realizace kariérového poradenství. Respondenti konstatují, že současný způsob kariérového poradenství je nesystémový, spíše intuitivní. Kariérové poradenství u žáků s LMP je více méně okrajovou činností SPC, žádá o něj

jen málo žáků / zákonných zástupců. Většinou se jím zabývá kmenová (speciální) škola. Kariérové poradenství v jednotlivých ZŠ kvalitně poskytují výchovní poradci. Role SPC je zvláště důležitá v případě kombinací MP s dalšími obtížemi (obtíže v jemné motorice, pohybové omezení, epilepsie apod.), kdy je velmi obtížné vybrat vhodný SŠ obor, který by byl dostupný a zvladatelný zároveň. Jaké je pracovní uplatnění našich klientů, nevíme, nemáme zpětnou vazbu. Velkým problémem u žáků s MP, zvláště těžších forem, je tzv. recyklace studentů, kdy žáci studují několik SŠ oborů za sebou, ale následně se na pracovním trhu stejně neuplatní. SŠ supluje sociální službu. Tento trend je velice výrazný. Velkým problémem většiny dětí s MP je jejich rodina, která je nemotivuje a nevede k dalšímu vzdělávání a následně k uplatnění na trhu práce. Většina rodičů má pouze základní vzdělání. Prioritou života těchto rodin není dosažená úroveň vzdělání. Řada rodičů nepracuje a rodiny si zvykly žít z různých dávek, do práce se jim nechce a mnohdy se jim to ani nevyplatí.

Ve třetím okruhu uvádíme zkušenosti s realizací kariérového poradenství v jednom SPC, které by mohly být inspirací i pro ostatní SPC:

„Vzhledem k tomu, že naše SPC je určeno pro klienty s mentálním postižením a souběžným postižením více vadami, kteří navštěvují školy a třídy zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona, které jsou zřízené pro žáky s mentálním postižením, prvořadě naše klienty a jejich zákonného zástupce s možností dalšího vzdělávání průběžně seznamují výchovní poradci a třídní učitelé výše uvedených škol. V našem SPC u žáků s mentálním postižením, kteří dosáhli věku, kdy se rozhoduje o jejich dalším studijním a profesním směřování, postupujeme vždy individuálně, tzn. v kontextu jejich aktuální osobní, rodinné, mentální i zdravotní situace. Vždy je třeba zohlednit všechny tyto složky, aby bylo kariérové poradenství pro tyto žáky co možná nejvhodnější a aby o daný směr studia projevovali zájem. Tímto přístupem se snažíme docílit co největší motivace žáka nejen k započetí, ale také k dokončení studia. Protože tyto žáky máme ve své péči většinou po celou dobu jejich základního vzdělávání a pravidelně komunikujeme s jejich zákonnými zástupci i se školami, máme možnost posoudit všechny důležité a podstatné parametry (viz výše) k výběru vhodného směru dalšího studia. Vždy je pro nás a naše klienty přínosné, že daná škola, která obory pro naše žáky nabízí, pořádá například dny otevřených dveří a oni se tak mohou osobně seznámit s prostředím školy, s pedagogy a žáky, mezi kterými občas najdou i svého bývalého spolužáka, což mnohdy zvyšuje jejich zájem a motivaci. Školy v našem regionu, které nabízejí středoškolské studijní programy pro naše klienty, jsou ochotné poskytovat individuální konzultace zákonným zástupcům a jejich dětem i mimo tyto oficiální dny.“

8 Aktuální stav kariérového poradenství pro žáky s mentálním postižením pohledem rodičů těchto žáků (výsledky dotazníkového šetření)

Petr Petráš, Petr Hanák, Martin Sadílek

DOTAZNÍK PRO RODIČE ŽÁKŮ S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

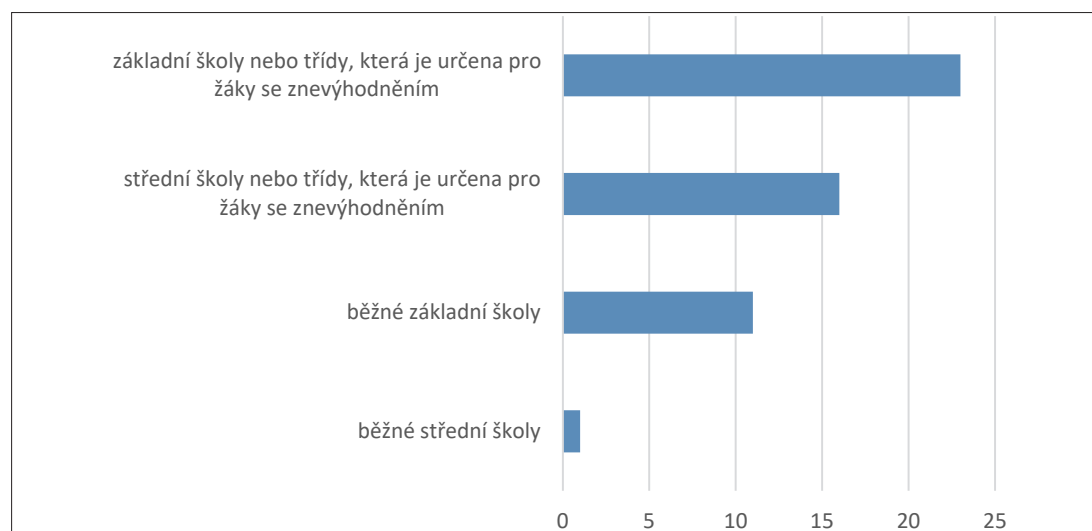
Celkem vyplnilo dotazník: 54 respondentů.

1. Vaše dítě je žákem:

Tabulka 8.1 Druh a stupeň školy

Druh a stupeň školy	n	%
Běžné základní školy	11	20,37
Základní školy nebo třídy, která je určena pro žáky se znevýhodněním	25	46,3
Běžné střední školy	1	1,85
Střední školy nebo třídy, která je určena pro žáky se znevýhodněním	16	29,63

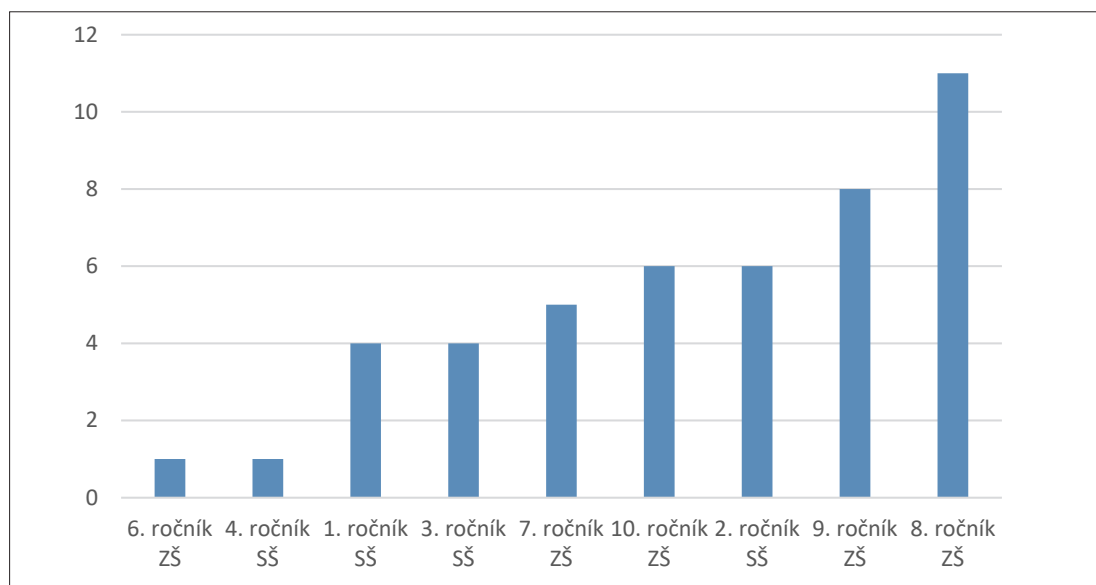
Graf 8.1 Druh a stupeň školy

Šetření se ve větší míře zúčastnili rodiče žáků, kteří se vzdělávají v základních a středních školách nebo ve třídách, které jsou určené pro žáky se znevýhodněním (paragrafové školy). Menší je zastoupení rodičů žáků z běžných škol. Zastoupení rodičů z běžných středních škol je minimální. Je to dáno také tím, že se žáci s MP v těchto školách (oborech) většinou nevzdělávají. Poměr žáků v běžných a paragrafových školách udávají statistická data v kapitole 5.

Třída, do níž Vaše dítě dochází:

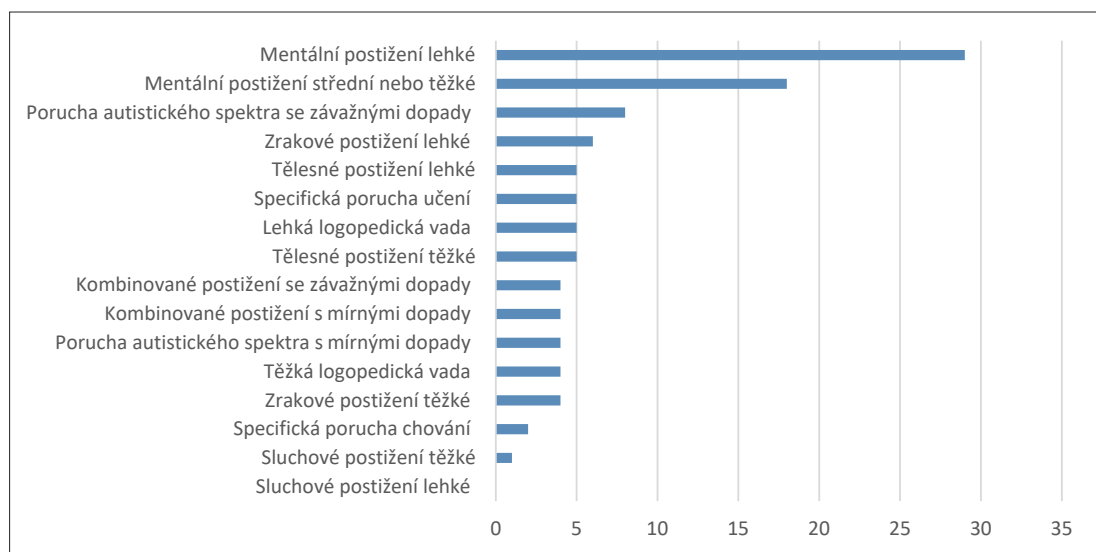
Graf 8.2 Třída žáka

Z odpovědí vyplývá, že šetření se zúčastnili rodiče, jejichž dítě aktuálně řeší problém „Co dál?“. Je ale také možné, že pracovníci SPC, přes které byly dotazníky distribuovány, oslovili právě rodiny s žáky v tomto věku.

2. Vyberte druh zdravotního znevýhodnění Vašeho dítěte.

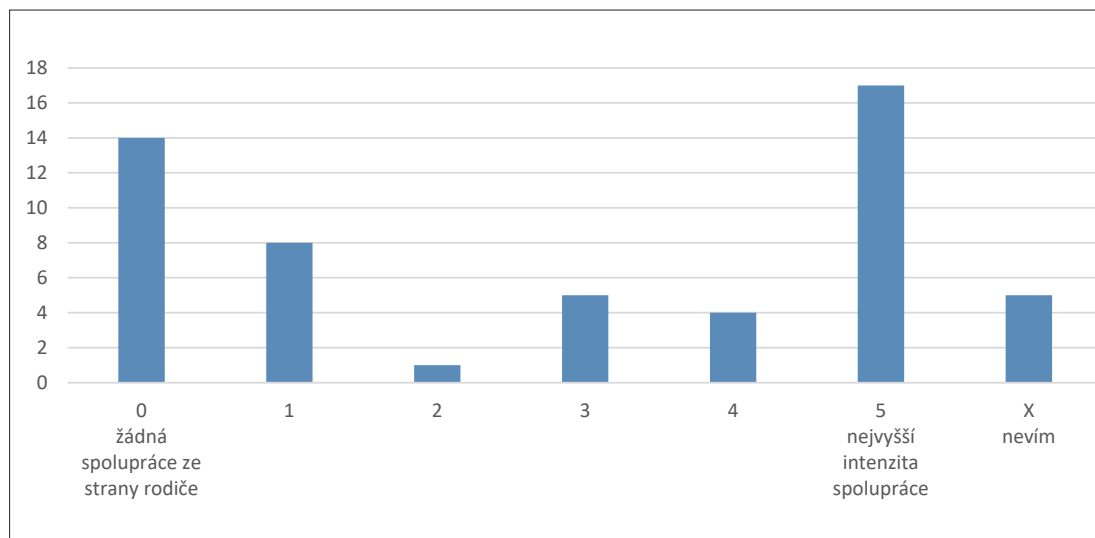
Graf 8.3 Druh zdravotního postižení

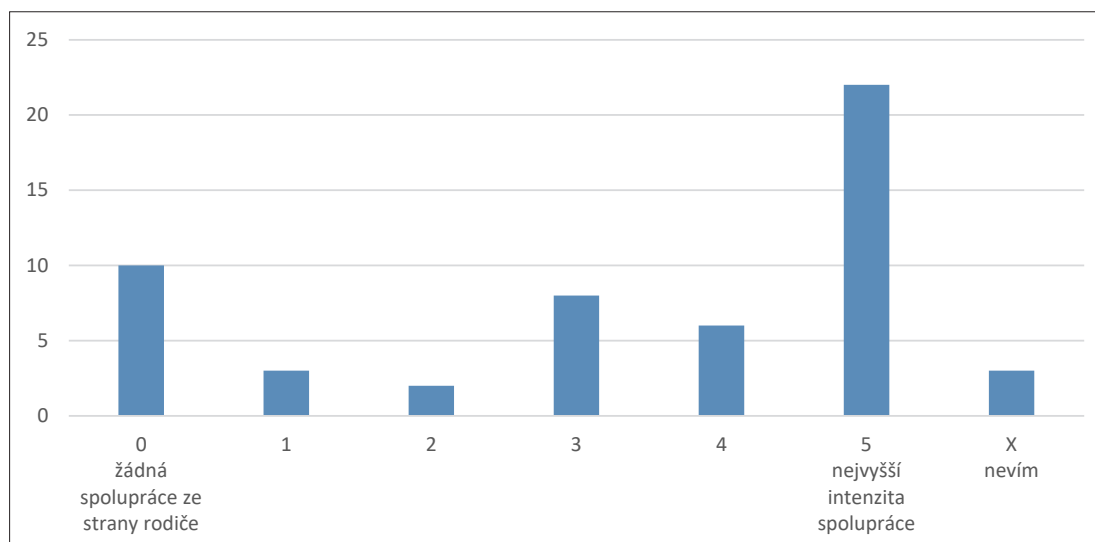
I když v šetření převažují žáci s LMP, od SMP a TMP narůstá počet případů, kdy se k MP začínají přidružovat další postižení. Z toho vyplývá, že mnoho žáků (klientů SPC pro MP) potřebuje podporu ve vzdělávání pro souběžné postižení více vadami, z nichž je jedno MP. Jedinec se souběžným postižením více vadami má problematiku dalšího vzdělávání a uplatnění podstatně ztíženou.

3. Poradenství týkající se volby další školy (vzdělávání) či přípravy na povolání je Vašemu dítěti poskytováno:

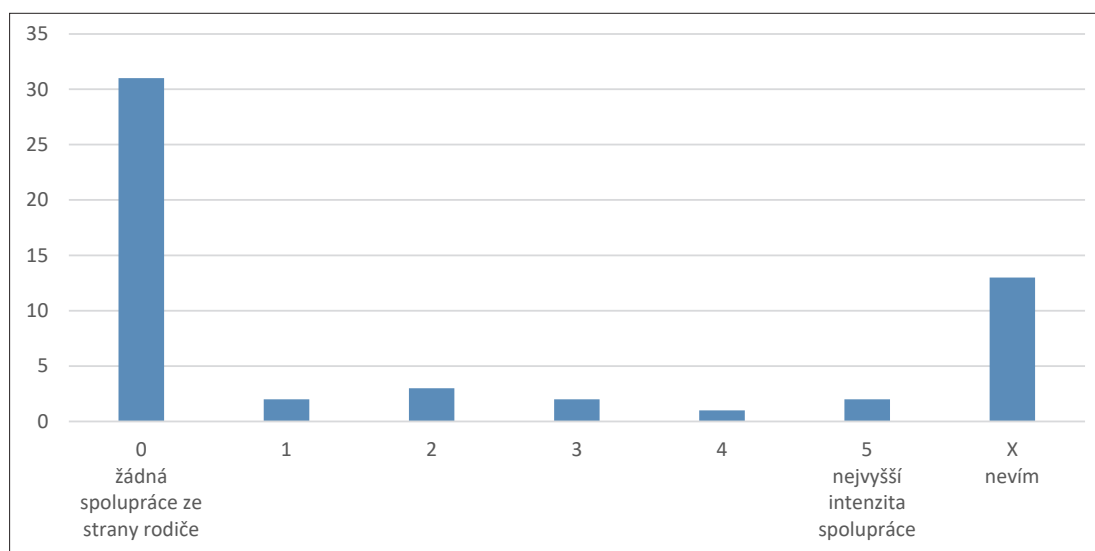
Graf 8.4 Míra poskytovaného poradenství volby další školy pracovníkem školy, kam mé dítě dochází

Graf 8.5 Míra poskytovaného poradenství volby další školy pracovníkem SPC

Graf 8.6 Míra poskytovaného poradenství volby další školy pracovníkem PPP

Z uvedených grafů vyplývá, že nejvyšší míra spolupráce ze strany rodičů je s pracovníky speciálněpedagogických center. Jako velmi intenzivní ji označilo 22 rodičů. O něco méně rodiče spolupracují s pedagogem školy, kam jejich dítě dochází. V tomto případě ji jako velmi intenzivní zvolilo 17 rodičů

Také počet rodičů, kteří uvedli, že spolupráce z jejich strany neprobíhá, byl u pracovníků SPC nižší (10) oproti pedagogům školy, kam jejich dítě dochází (14).

Ve výsledcích se odráží také skutečnost, že respondenti jsou rodiči dětí s mentálním postižením, proto také orientace na pracovníky pedagogicko-psychologických poraden je nízká. Jako velmi intenzivní ji označili pouze dva respondenti. Většina rodičů (31) odpovědělo, že spolupráce z jejich strany neprobíhá.

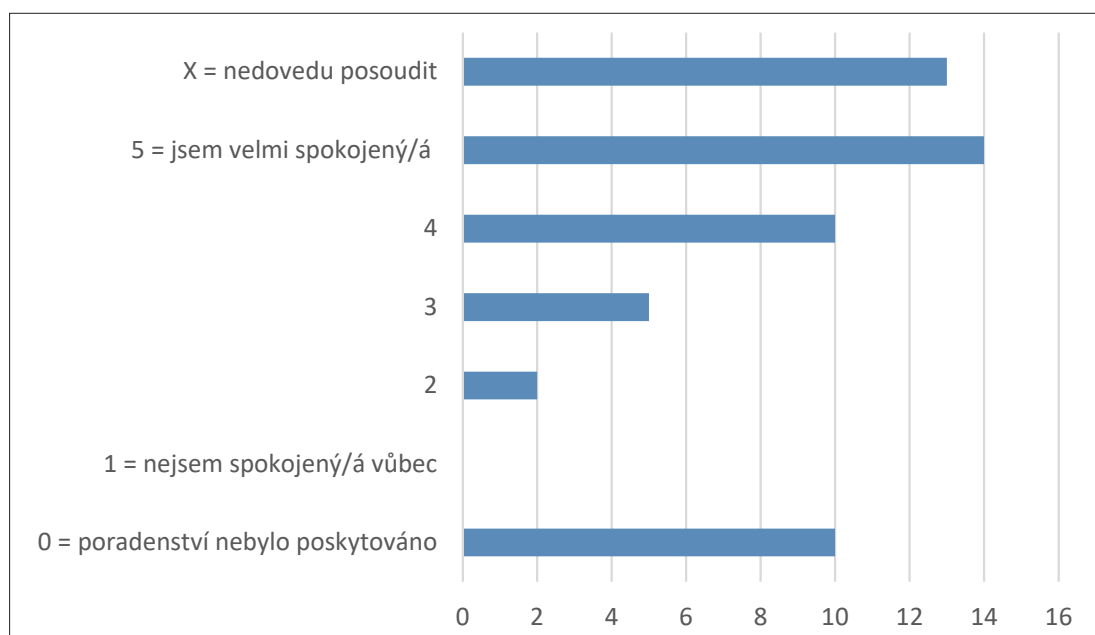
Většina rodičů (33) taktéž nespolupracuje z pracovníky jiných než uvedených organizací, 17 rodičů neví o jiných organizacích. Občasná je spolupráce rodiče s pracovníkem učiliště, případně sociálním pracovníkem a pracovníkem v sociálních službách (nízkoprahové zařízení pro děti a mládež).

4. Uvedte, jak jste spokojen/a s kariérovým poradenstvím, které je nebo bylo Vašemu dítěti poskytováno (pomohlo Vašemu dítěti při výběru střední školy(učiliště) / povolání).

Tabulka 8.2 Spokojenost s kariérovým poradenstvím

Spokojenost s kariérovým poradenstvím	n	%
0 = poradenství nebylo poskytováno	10	18,52
1 = nejsem spokojený/á vůbec	0	0
2	2	3,7
3	5	9,26
4	10	18,52
5 = jsem velmi spokojený/á	14	25,93
X = nedovedu posoudit	13	24,07

Graf 8.7 Spokojenost s kariérovým poradenstvím

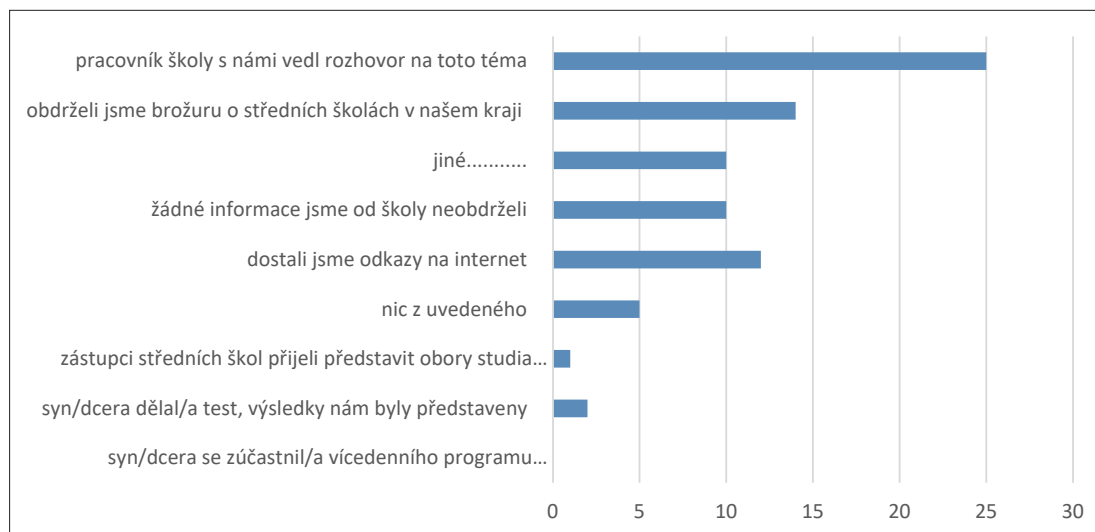
Z odpovědí rodičů vyplývá, že jsou s kariérovým poradenstvím převážně spokojeni (celkem 14 rodičů).-Poměrně velká část rodičů (13) uvedla, že to nedokáže posoudit, a 10 rodičů uvedlo, že jim kariérové poradenství nebylo poskytováno.

5. Uveďte, jakým způsobem Vám byly školou poskytnuty informace týkající se možného dalšího studia či volby povolání vašeho dítěte.

Tabulka 8.3 Způsoby poskytování informací školou o dalším studiu nebo volbě povolání

	n	%
dostali jsme odkazy na internet	12	22,22
obdrželi jsme brožuru o středních školách v našem kraji	15	27,78
syn/dcera dělal/a test, výsledky nám byly představeny	2	3,7
pracovník školy s námi vedl rozhovor na toto téma	27	50
syn/dcera se zúčastnil/a vícedenního programu zaměřeného na volbu školy/povolání	0	0
žádné informace jsme od školy neobdrželi	10	18,52
zástupci středních škol přijeli představit obory studia do základní školy, kam dochází naše dítě	2	3,7
jiné	10	18,52
nic z uvedeného	7	12,96

Graf 8.8 Způsoby poskytování informací školou o dalším studiu nebo volbě povolání

Formy kariérového poradenství jsou velmi rozmanité. Jako nejčastější formu poskytování kariérového poradenství ve škole uváděli rodiče rozhovor s pracovníkem školy na toto téma, případně to, že obdrželi brožuru o středních školách v daném kraji. Zejména v období lockdownu, kdy se omezily osobní kontakty rodičů s odbornými pracovníky, dostávali rodiče odkazy na internetové stránky související s výběrem středních škol.

V minimální míře rodiče uváděli, že jejich syn/dcera dělal/a test, jehož výsledky jim byly představeny, a také to, že se jejich děti zúčastnily besedy se zástupci středních škol o oborech studia na jejich školách.

Zastoupeny byly i další možnosti předávání informací o vhodných studijních oborech, například návštěva veletrhu středních škol a dne otevřených dveří na středních školách. Svoji spokojenost rodiče dokumentovali slovy: „Byly nám ze strany školy i pracovníka SPC doporučeny návštěvy DOD na středních školách, potom jsme měli snazší rozhodování, kterou školu si vybrat. Střední školy nabízely i ukázky oborů, takže i rozhodování s výběrem oboru bylo pro nás snazší...“

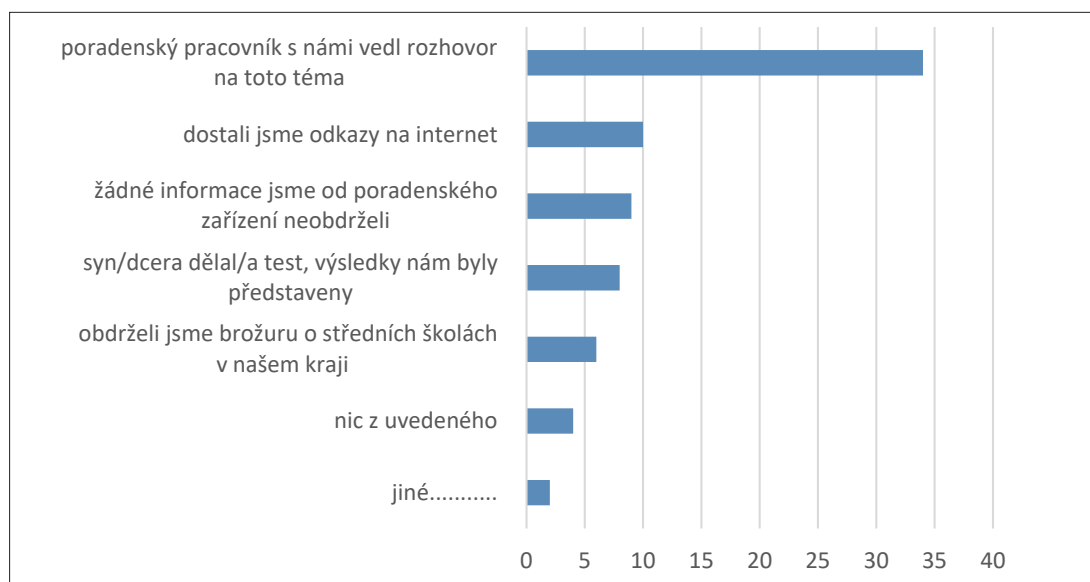
Někteří rodiče uváděli, že poradenství bylo poskytnuto také v rámci pracovní výchovy. Na druhé straně 10 rodičů uvedlo, že od školy žádné informace neobdrželi.

6. Uvedte, jakým způsobem Vám byly ze strany SPC nebo PPP poskytnuty informace týkající se možného dalšího studia či volby povolání Vašeho dítěte.

Tabulka 8.4 Způsoby poskytování informací SPC nebo PPP o dalším studiu nebo volbě povolání

	N	%
dostali jsme odkazy na internet	10	18,51
obdrželi jsme brožuru o středních školách v našem kraji	6	11,11
syn/dcera dělal/a test, výsledky nám byly představeny	9	16,67
poradenský pracovník s námi vedl rozhovor na toto téma	35	64,81
žádné informace jsme od poradenského zařízení neobdrželi	9	16,67
jiné	2	3,7
nic z uvedeného	5	9,26

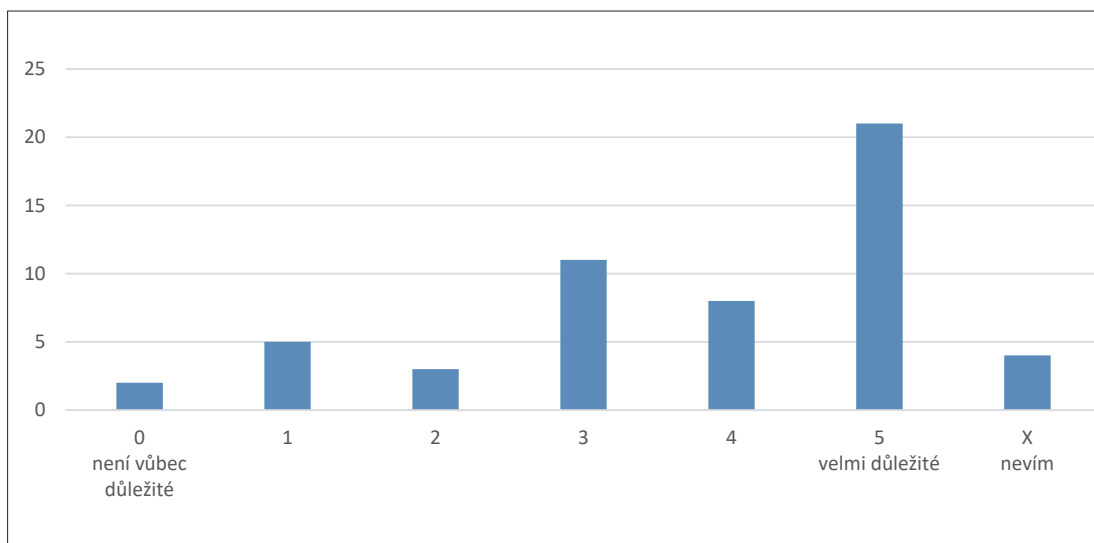
Graf 8.9 Způsoby poskytování informací SPC nebo PPP o dalším studiu nebo volbě povolání

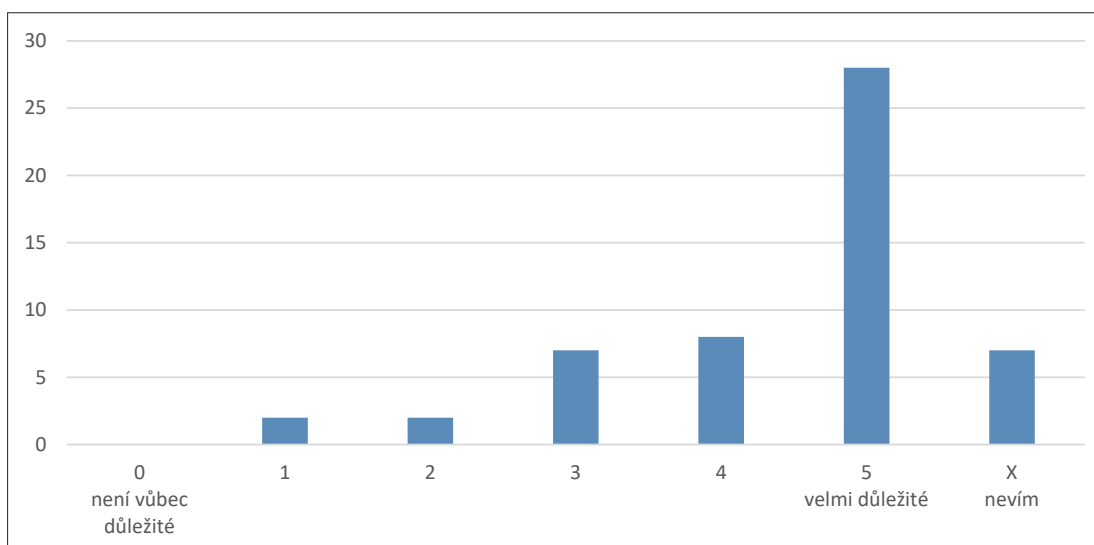
Z odpovědí je patrné, že poradenská zařízení se otázce volby dalšího povolání věnují. Jako nejčastější formu poskytování informací ze strany poradenských zařízení (SPC nebo PPP) o dalším studiu nebo volbě povolání uvedla většina rodičů (35) rozhovor, který s nimi vedl poradenský pracovník na toto téma. V 10 případech dostali rodiče odkazy na internetové stránky, orientované na výběr středních škol. Celkem devět rodičů uvedlo, že syn/dcera dělal/a test, jehož výsledky jim byly představeny, devět rodičů žádné informace od poradenského zařízení neobdrželo.

7. Uvedte, do jaké míry je pro Vás důležité radit se s odborníky o další vzdělávací dráze či povolání Vašeho dítěte.

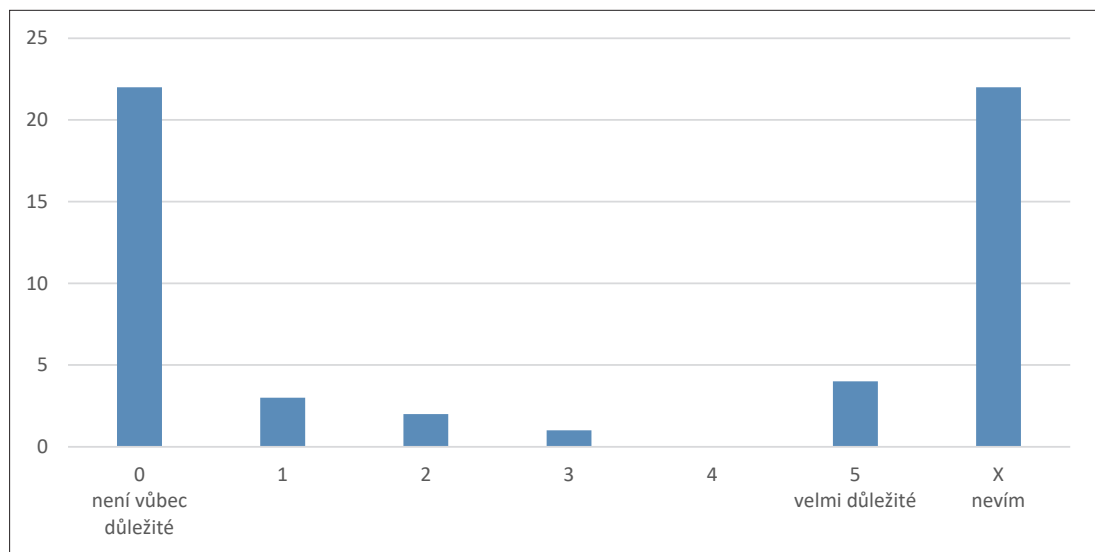
Graf 8.10 Míra důležitosti porady s pracovníkem školy o dalším studiu nebo volbě povolání dítěte

Graf 8.11 Míra důležitosti porady s pracovníkem SPC či PPP o dalším studiu nebo volbě povolání dítěte

Graf 8.12 Míra důležitosti porady s pracovníkem úřadu práce o dalším studiu nebo volbě povolání dítěte

Z uvedeného vyplývá, že i rodiče se nejčastěji obracejí na odborníky, kteří jejich dítě znají, a to jsou odborní pracovníci SPC a pedagogové školy, kterou jejich dítě navštěvuje.

Velmi nízká je však ze strany rodičů úroveň spolupráce s pracovníkem úřadu práce. Obdobně je ze strany rodičů hodnocena také spolupráce s jiným odborníkem.

Z ohlasů rodičů dětí s těžším či kombinovaným postižením vyznívá občas také určitá bezradnost, s kým se vlastně radit, kdo pomůže: „Je možné zařazení do pracovního procesu, možná třeba s asistentem, ale kam se obrátit, nevím, tak ji nechávám ve škole...“

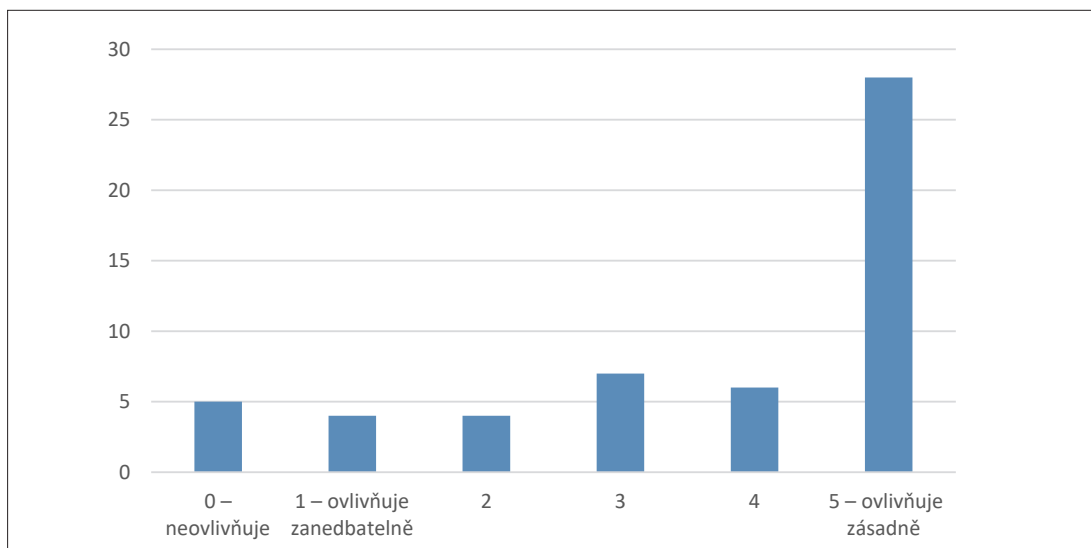
Objevila s i odpověď: „Bohužel nemůžeme počítat s pracovním uplatněním vzhledem k postižení, ale moc by nám pomohlo pokračování v pravidelné výuce a doplnění základních vědomostí alespoň do 18 let...“

8. Je pro Vás při rozhodování o volbě střední školy (učiliště) pro Vaše dítě důležité vědět, jaká bude možnost jeho následného pracovního uplatnění?

Tabulka 8.5 Vliv pracovního uplatnění na výběr střední školy (učiliště)

	n	%
0 – není vůbec důležité	5	9,29
1 – málo důležité	4	7,41
2	4	7,41
3	7	12,96
4	6	11,11
5 – velmi důležité	28	51,85

Graf 8.13 Vliv pracovního uplatnění na výběr střední školy (učiliště)

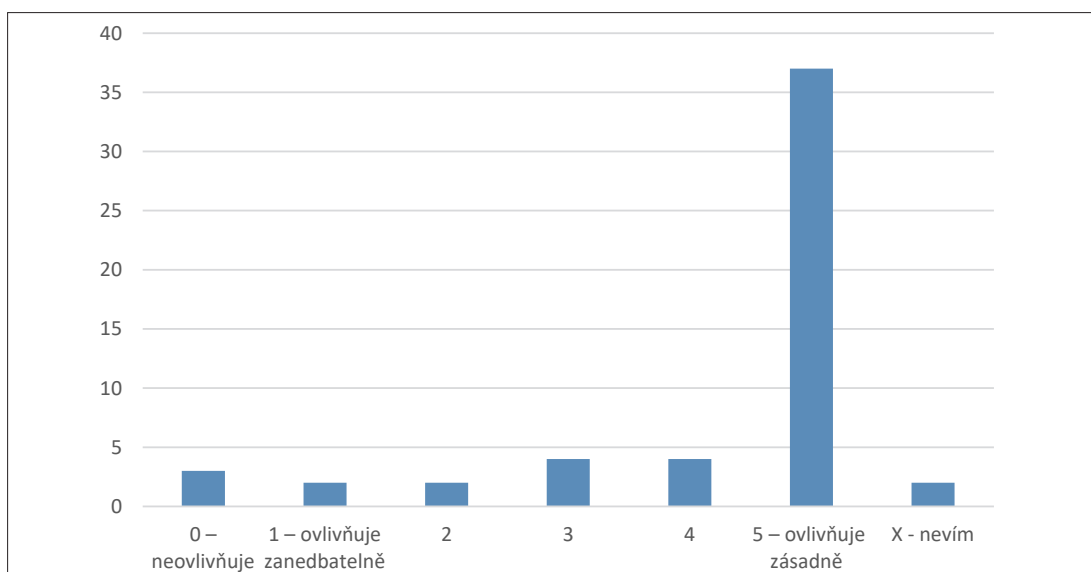
Z odpovědí jasně vyznívá, že rodiče se již při volbě dalšího vzdělávání zajímají i o možné uplatnění ve zvoleném oboru.

9. Uveďte, jakou měrou podle Vás ovlivňuje zdravotní znevýhodnění Vašeho dítěte volbu střední školy (učiliště).

Tabulka 8.6 Vliv zdravotního stavu na výběr střední školy (učiliště)

	n	%
0 – neovlivňuje	3	5,56
1 – ovlivňuje zanedbatelně	2	3,7
2	2	3,7
3	4	7,41
4	4	7,41
5 – ovlivňuje zásadně	37	68,52
X – nevím	2	3,7

Graf 8.14 Vliv zdravotního stavu na výběr střední školy (učiliště)

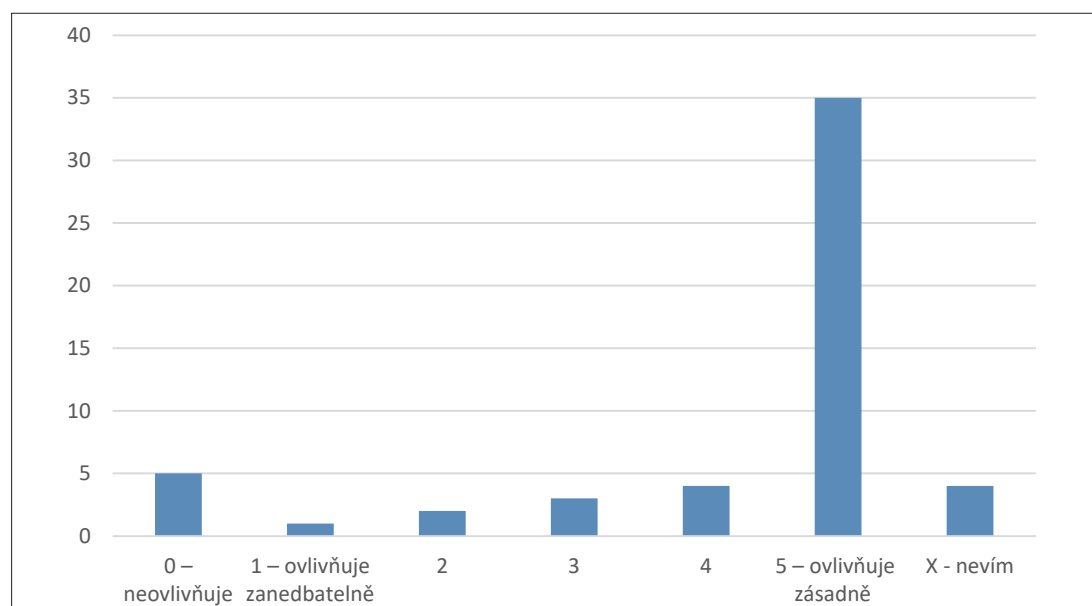
Většina rodičů uvedla, že zdravotní znevýhodnění jejich dítěte zásadně ovlivňuje výběr střední školy (učiliště).

10. Uvedte, jakou měrou podle Vás ovlivňuje zdravotní znevýhodnění Vašeho dítěte volbu jeho budoucího povolání.

Tabulka 8.7 Vliv zdravotního znevýhodnění na volbu budoucího povolání

	n	%
0 – neovlivňuje	5	9,26
1 – ovlivňuje zanedbatelně	1	1,85
2	2	3,7
3	3	5,56
4	4	7,41
5 – ovlivňuje zásadně	35	64,81
X – nevím	4	7,41

Graf 8.15 Vliv zdravotního znevýhodnění na volbu budoucího povolání

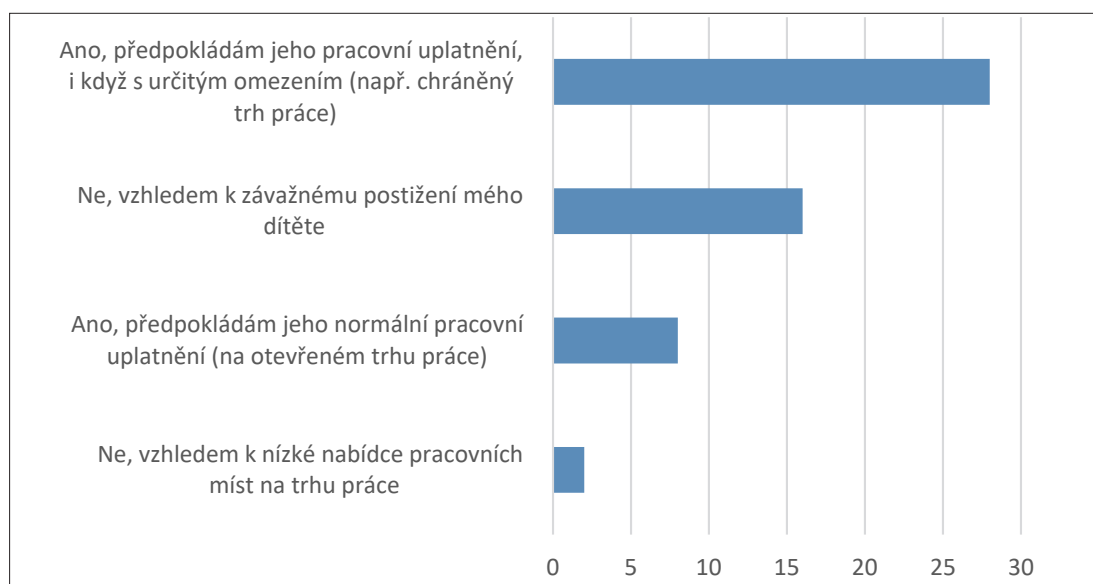
Obdobně jako u otázky 9 odpověděla většina rodičů, že zdravotní znevýhodnění jejich dítěte ovlivňuje zásadně i volbu budoucího povolání, nejen dalšího studia.

11. Předpokládáte, že se Vaše dítě zapojí v budoucnu do pracovního procesu?

Tabulka 8.8 Předpoklad zapojení dítěte do pracovního procesu

	n	%
Ano, předpokládám jeho normální pracovní uplatnění (na otevřeném trhu práce)	8	14,81
Ano, předpokládám jeho pracovní uplatnění, i když s určitým omezením (např. chráněný trh práce)	28	51,85
Ne, vzhledem k závažnému postižení mého dítěte	16	29,63
Ne, vzhledem k nízké nabídce pracovních míst na trhu práce	2	3,7

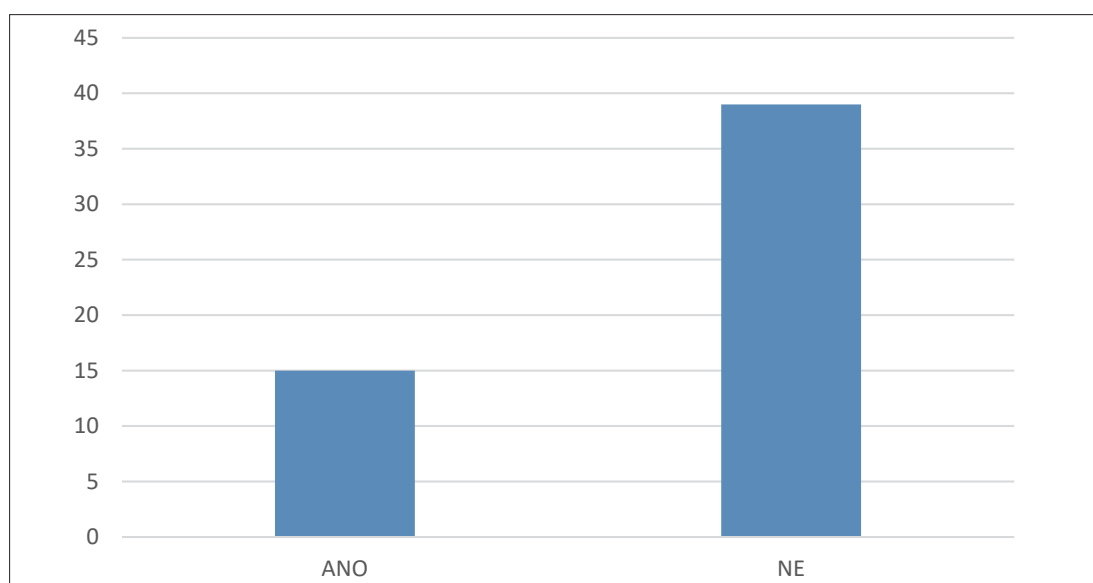
Graf 8.16 Předpoklad zapojení dítěte do pracovního procesu

Většina rodičů (28) předpokládá, že se jejich dítě zapojí do pracovního procesu, i když s určitým omezením (např. chráněný trh práce). Naopak 16 rodičů vzhledem k závažnému postižení svého dítěte nepředpokládá jeho zapojení do pracovního procesu, dva respondenti nepředpokládají jeho zapojení do pracovního procesu vzhledem k nízké nabídce pracovních míst na trhu práce. Pouze osm respondentů předpokládá normální pracovní uplatnění svého dítěte na otevřeném trhu práce.

12. Víte, na koho se můžete ve Vašem okolí obrátit s žádostí o poradenskou podporu ve volbě povolání Vašeho dítěte v době jeho dospělosti (pokud již nebude žákem školy či klientem SPC, PPP)?

Graf 8.17 Víte, na koho se můžete ve Vašem okolí obrátit s žádostí o poradenskou podporu ve volbě povolání Vašeho dítěte v době jeho dospělosti?

Z odpovědí je patrné, že ne všichni rodiče se orientují v nabízených poradenských službách. Na danou otázku odpovědělo 39 rodičů, že nevědí, na koho se mají v budoucnu obrátit, pokud budou řešit otázku pracovního uplatnění. Jen 15 rodičů odpovědělo kladně.

13. Pokud nám chcete sdělit něco dalšího k problematice kariérového poradenství, zde máte prostor.

Na závěr této části dotazníku byl dán prostor rodičům, aby v případě potřeby volně vyjádřili své podněty či názory k dané problematice.

Poměrně mnoho bylo odpovědí typu „*Nemám nic dalšího..., Nechci Vám nic sdělovat...*“. Často se také vyskytovaly odpovědi poukazující na slabiny či absenci kariérového poradenství: „*Škola s námi naprosto nekomunikuje...*“ nebo „*... poradenství v této oblasti chybí, většina rodičů si musí poradit sama...*“. Patří sem i připomínka, že rodičům chybí více informací při výběru budoucího povolání.

V odpovědích rodičů se objevují i otázky, které naznačují, že je málo propojená komunikace rodiče s pedagogem školy (výchovným poradcem), případně odborným pracovníkem ŠPZ, např. „*Má žák s postižením na střední škole SŠ nárok na asistenta pedagoga?*“ nebo „*... syn studuje obor keramika. Je vůbec tento obor na trhu práce žádaný?*“.

Rodiče žáků s těžším, či kombinovaným postižením se zajímají především o to, jakým způsobem udržet své dítě s postižením co nejdéle ve vzdělávání: „*Chybí nám ve výběru škol škola, která by byla zaměřená na žáky od 18 let a více...*“

A o tom, že je problém s následným umístěním jedince s postižením na trhu práce, svědčí i závěrečné vyjádření z jednoho dotazníku: „*Prosím o radu, kam se obrátit ve výběru povolání. Lehká mentální retardace a špatná jemná motorika, metabolická vada – galaktosemie. A ještě dyskalkulie, ale s kalkulačkou bez problémů. Dceři je 23 let, OÚ Vyšehrad, půjde už na 3. obor, je již vyučená pekařka a téměř prodavačka. Není rychlá, nepracuje úplně samostatně, nevím, kam s ní...*“

Závěr

Můžeme konstatovat, že uvažovaná publikace – Metodika kariérového poradenství (KP) pro žáky s mentálním postižením (MP) – bude vítaná jak pedagogy škol, poradenských pracovišť i zařízení, tak zákonnými zástupci žáků.

Z analýzy vyplynulo, že řada respondentů šetření analýzy nezná aktuální pohled na kariérové poradenství a jeho rozsah, nemá dostatečný přehled o možnostech žáků s mentálním postižením. Problémem není jen přechod žáků ze školy na trh práce, ale i jejich podpora v průběhu vzdělávání na základní a střední škole. V mnohých školách je KP zužováno na pomoc s volbou vhodného dalšího studia v posledních ročnících základní nebo střední školy. Konkrétní žáci s MP jsou zákonnými zástupci přesvědčováni o správnosti výběru oboru bez odpovídajících znalostí všech determinant (dovednosti a schopnosti žáka, profil absolventa apod.)

Připravovaná Metodika kariérového poradenství pro žáky s mentálním postižením by měla především zdůraznit nutnost systematicky provádět podporu žáků v oblasti kariérového poradenství v průběhu vzdělávání od předškolního přes základní po střední. Kariérové poradenství se uplatňuje i u jedinců dospělých v rámci celoživotního vzdělávání nebo v případě změny schopností jedince v souvislosti se zdravotním postižením. V metodice by také měla být akcentována potřeba vzdělávání v tzv. specifických dovednostech žáka s mentálním postižením, a to z důvodu alespoň částečné korekce dopadů mentálního postižení do vzdělávání a následně při volbě oboru.

Pro mnohé pedagogy i zákonné zástupce bude novinkou v rámci projektu připravovaná podpora v podobě přehledů možností uplatnění jedinců s těžkým zdravotním postižením i mimo chráněný trh práce (tranzitní program).